קבלה · רמח״ל

ספר קנאת ה' צבאות

רבי משה חיים לוצאטו [הרמח"ל]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספר קנאת ה' צבאות

רבי משה חיים לוצאטו [הרמח"ל]

מקור הטקסט: אורייתא

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספר-קנאת-ה-צבאות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

חלק ראשון 5
הקדמת הרב המחבר 5
גדר חכמת האמת 9
הבריאה מסודרת בדמות האדם 10
סדר הבריאה 11
עבודת האדם והגמול 12
ענין הספירות 12
ענין עבודתנו 13
ענין הזכרת מידותיו ית' בתפילתנו 13
מהות הספירות 14
היחס בין פעולות המאציל לשמות אברי האדם 14
השכינה - ההשגחה והקשר עם התחתונים 16
חסד דין רחמים - דרכי ההנהגה 16
הנהגת ההנהגה קובעת את עוצמת ההנהגה 17
המעבר מן ההנהגה אל ההשגחה 17
עשר הספירות לפי החלוקה הנ"ל 18
כל פעולה ממוזגת מחסד דין רחמים 18
מפרטי הספירות מורכבת דמות אדם עם תרי"ג חלקים 19
פעולת העשר ספירות בבחינת פרצופים 20
שש הספירות התחתונות מהוות פרצוף אחד, שאר הספירות כל אחת היא פרצוף 21
התחלקות לחמשה פרצופים 21
שש הספירות משתלמות לעיתים לעשר ספירות 22
בין הספירות יש יחס של משפיע ומקבל 22
הספירות הן שורש לנשמה ולגוף 23
כל פעולותיו ית' מורכבות מן הארה והגבלה - בחינת חסד ודין 23
חלק שני 24
תיבת נח והקשת 26
התלבשות הנשמות בתוך הקליפות 27
מעשה אסתר היה באונס 29
ענין יעל - עבירה לשמה 30
התהפכות המטה לנחש והנחש למטה . 32
המשיח יושב על פתחי רומי 33
הצרעת של פרעה ושל משה 33
כפיית הרע תחת הקדושה 34
"והוא מחולל מפשעינו" 35
תיקון הפנימיות והחיצוניות 35
יוסף ואשת פוטיפר 37
עשרה הרוגי מלכות 37
ירבעם היה מיועד למשיח בן יוסף 38
עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר ... 40
ענין עמלק 40
ענין המרגלים 43
"מחה אמחה" ומצות "תמחה" 44
ענין עשו 46
חמה ולבנה וכוכבים 46
כתר וחכמה 51
שתי בחינות ללבנה 52
שתי בחינות לשכינה 54
ענין הכרובים 58
קבורת משה בחו"ל 60
שני ראשית לבריאה - כתר וחכמה 62
החטא נותן אפשרות להתפשטות הס"א 64

התלבשות הנשמות ושרשיהן בקליפות הקלקול ע"י חטא אדה"ר והתיקון ע"י 64
התורה ובית המקדש 65
יסורי המשיח 66
צירופי אותיות 68
שכל וסכל 70
שין ימנית ושמאלית 70
השכינה - גלותה וגאולתה 73
ישראל ואומות העולם 75

חלק ראשון

הקדמת הרב המחבר

ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה:

קנא קנאתי לה' אלהי צבאות ולשם קדשו, כי איך יחל, כי שעוריה נעשתה בקרב הארץ, להנתן טהור לטמא וקודש וצבא מרמס, להשליך אמת ארצה, ונכוחה לא תוכל לבא, להפוך דבר אלהים חיים ללענה וראש, ולהשחית קודש קדשים:

אחד היה לישראל לאב, אחד קדוש מדבר, לשים מחשך לפנינו לאור, ולתת לצהרים נשף - רשב"י קדוש ישראל, אשר ניתן כתר מלכות בראשו, בין כל ראשי עם קדש העומדים בסוד ה', והמשכילים על דבר אשר כיסהו עתיק יומין, זה שמו לעלם. כל סתום לא עממוהו, ועל אל אלהים ידבר נפלאות, כי מן השמים ענוהו. איש אשר בו בחר ה' לתקן עולם במאור קדשו. כי לאחרים שאר כל חכמי ישראל נמסר בלחישה, ועל כן אתם היה סגור בקרב לבם. ולו ניתנה רשות לגלות לטוב לדורותיו, ולהניח ברכה אחריו עד עולם כיום הזה:

ועתה בנפול מדבריו ביד פועלי און, שועלים הלכו בו במרמה, לקחו אותם וגם שמו בכליהם, כלי חמס מכרותיהם, להעמיד בהם חזון שוא ותפל, ועשאום יסוד לבנינם הרע. כי כרצונם סרה דברו עליהם, ויחפאו על ספרו דברי הבל ותעתועים, עד הבאיש את ריחו בעיני צאן קדשים. ומרבים כבר נגמר דינו להיות טעון גניזה וקבורה, אם לא שריפה. הן לזאת יסרוני כליותי לאזור חלצי בגבורה, וברב כח אקום לדבר דבר באזני עם קודש, ויעה כברד מכסה כזב, ופנה דרך ה' סקלו מאבן, לכלה פשע ולהתם חטאת, ונצדק קדש. קנאת ה' צבאות תעשה זאת:

סמל הקנאה - העגל הזה יצא ראשונה, לקחת משל לנמשל, ולדון תוכו כברו. והרשות הנתונה לנביאים לדמות צורה ליוצרה - היתה להם למוקש, לעוות אמרי יושר, ולסלף דברי צדיקים. כי לא יחפוץ כסיל בתבונה, כי אם בהתגלות לבו. העמיקו שחתו לחשוב עליו מחשבות, לאמר התירו פרושים את הדבר אשר צוה ה' אלהינו אותנו - לא תעשה לך פסל וכל תמונה; כי נתן נתנו גוף ומקרי גוף אל יוצר האדם. חלילה לנוו הרי מזון והרי מים לגדל נטע רעה, קוץ ודרדר, ומקום למינים לרדות. סמוכות למרגיזי אל, אשר הקניאוהו בזרים לא אלוה, בתועבות יכעיסוהו. כי לכל זומן אות ומופת, כמעט נראה לעינים מדבריו זלה"ה, ומדברי המקובלים היוצאים בעקבותיו ושותים את מי בארו. הלא כבר קראו להם "מאמיני העשיריות", ולכל שאר כזב ותועה כבר מצאו בדבריהם משען ומשענה:

וזאת שנית עשו תרבות אנשים חטאים, אנשי דמים ומרמה, בוגדים בגדו למען ספות הרוה את הצמאה. המה לדמים יארובו, ולנפשות חסרי לב, הן אלה שרי צבאות ס"מ השטן הגדול, אשר בתחבולות נלחום נלחם בנו דבר יום ביומו, ויקח רומח בידו - דברי הרשב"י זללה"ה - גם הוא להמית איש שוגה ופתי אשר לא ידע להזהר, והוא לא נשמר מן החרב אשר הכין לו. המה אנשי הרס הצבי, אשר י"ג פרצות פרצו באמונתינו, ויטעו בכרם ה' צבאות בית ישראל - סורי הגפן נכריה. ותהי לחכמת האמת למוקש, להעלות חימה ולנקום נקם קשה כשאול קנאה:

זו קשה מן הראשונה, כי השקר המפורסם - נקל להמלט ממנה, והכל יודעים כי אחד אלהינו ואין עוד אחר, וצדיק באמונתו יחיה, להסיר ממנו תבנית כל גוף וכל מקריו. וכאשר לא ירע דברו אשר בפי נביאיו הזכיר, ואת שמו במקרה הגוף האלה, כי ידענום אשר המה למשל ולמליצה - כן לא ירעו ולא ישחיתו חכמת איש ישר אם מצאנום בפי חכמיו. אך אלה רשעים העמיקו שאולה, העמיקו לסתיר עצה. והיה במחשך מעשיהם ולקצווי הרים ירדו, אל מוסדות חכמת האמת. ובהקדמות נאמנות לפנים, אשר נראות מיוסדות על אדני האמת והצדק, ואינם אלא דברי און ומרמה, הדח הדיחו שלמים וכן רבים בשלום שאול. והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם, כי עבירה גוררת עבירה, ותחת כי עזבנו מקור חיים את ה', ביום דבר ה' אלהינו בפי נביאיו יום השכם ושלוח, ותתך עלינו הרעה הזאת, לשמוע בקול נביאי השקר להתעותינו מדרכיו. הלא היא כתובה בספר התורה - ועבדת שם אלהים אחרים וכו', כי אין לך עבודה זרה מזו. קינה היא וקוננוה. קנאה היא ותהי לקנאה:

רקב עצמות קנאה, כעש לישראל וכרקב לבית יהודה, נגע הצרעת, צרעת ממארת הזה. וזרע השקר, דנבט נבט, ויוצא פרח ויצץ ציץ, ויגמול רעה תחת טובה, כעל כל אשר יגמלנו ה'. כי הוא רצה וגילה לנו מסתורין שלו ברחמים גדולים, כח מעשיו הגיד. לעמו ובריתו להודיעם. ומדויל ידיה משתלם לשלוח הזמורה אל אפם, ולמרות עיני כבודו. מי ישמע ולא ידמע! כי לולי בעם הארץ וכסילים לא יבינו כן היתה הרעה הזאת, אמרנו - אין חפץ בכסילים. אך אשר יד השרים והסגנים מאצילי בני ישראל, והמה חכמים מחוכמים, כבר היתה במעל בראשונה. ומי יודע אם לעת כזאת כל חכמי ישראל כבר נמלטו נסעו מזה אם לא:

אמת הדבר, כי חשכת הגלות החשיכה עיניהם של ישראל. אבדה עצה מבנים, נסרחה חכמתם. והדברים, דברי הרשב"י זללה"ה וחביריו, סתומים וחתומים, ומראיהם כמו זר נחשבו, ויהי לאשר היה להכשל בם. אך כבר הקדמתנו התורה הקדושה (דברים יג, ב),

"כי יקום בקרבך נביא" וכו'. אשר על כן לא יפול לב האדם אל אשר לא נכון, לעבור אפילו על דקדוק קל של סופרים. כי אפילו אם יראה לעיניך שמדברי הרשב"י נראה כן - תדע ודאי שאין הדבר כן. ועל אשר לא שמעת - תאמר לא שמעתי, ואל בינתך אל תישען, כי חתומים הדברים עד עת קץ. כי למה יתגאה האדם להבל דמה, לדעת כל מעשי האלהים אשר עשה, אלא עד אשר תשיג ידו, והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו ז"ל:

אמנם אחי קורא נעים, למען גם זאת לא תהיה עוד לפוקה ולמכשול עון לבית ישראל, ורב מהיות קולות אלהים וחרון אף על עמו, והיה לנו סוד ה' לאור ולא לחשך, לישועה ולא לאנחה, כי בזכות רזי התורה יושיע השם את ישראל, בחרתי היום לתת כבוד לדברי אלהים חיים, ולפועלינו אתן צדק, אשר שלח לפנינו איש כלבבו הרשב"י ז"ל, להאיר עינינו ולא נישן המות. ובקנאתי לה' אשא דעי למרחוק, אגידה ואדברה נגד מלכים ולא אבוש. ולאור אשים אמת, לסיר מדברי קדוש עקשות פה, ולזות שפתים ארחיק ממנו, כי יסכר פי דוברי שקר. זאת תורת הקנאות:

קנאת סופרים תרבה חימה, לקום נגד כל איש צר ואויב, אשר בלשון מרמה יעיז פניו, לרמוס חצרות ה' ולבקר בהיכלו אך להרע, אשר יהרוס להתהלך באורחות חיים דברי הקדוש הרשב"י זללה"ה, ושותה מימיו למען כחש. וידעו כל עמי הארץ כי כל דבריו קודש קדשים, ומוצלים הם מכל און ומרמה. תורת ה' תורתו אמת וצדק, ליושבים לפני ה' סחרה, ואתננה לאכול לשבעה, ולמכסה עתיק:

שתים הנה איפוא בס"ד פעולתי את אלהי בספרי הלזה, האחת - לבאר דברי מאמר הרשב"י זללה"ה, אותם אשר פושעים נכשלו בם, בקחתם אותם כצורתם ומראיהם; כי יטום אחרי ההבל, בהראותם נמשכים לגשמיות ח"ו, או לכל הקרוב אליו. ואלה באר אבאר באר היטב, להיותם מפורשים לפני כל עדת ה' באמת ואמונה. ונקה כל איש ישראל מעון, וידעו את שם ה':

והשנית - למי העבות העגלה חטאה בחבלי שוא משכוהו, לגלות פנים שלא כהלכה בדברי רשב"י זללה"ה, ללכת אחר עצת החטאים מחזיקי הצבי - את משוגתו אודיענו. למען סור משאול מטה, ושבו ובקשו את ה' באמת ובצדקה:

ואתה קורא נעים, דע לך כי סודות נוראים ועצומים מאד מאד צריך אני להודיעך בחלק השני הזה, דברים העומדים ברומו של עולם, אשר עליהם נאמר (משלי כז, כו), "כבשים ללבושיך", ו"כבוד אלהים הסתר דבר". (משלי כה, ב), אך דע לך - כי לכל זמן ועת לכל חפץ, כי עת לעשות לה' הפרו תורתיך. וכאשר היה מצוה עלינו לבלום פינו מדבר דבר קטן או גדול בדברים הרמים האלה, כך מצוה רבה היא וחובה מוטלת - להציל נפשות

רבות וגדולות מני שחת כיום הזה. ויש סם אשר ימית איש בריא, ואת החולה ירפא, כי עת לחשות ועת לדבר. וכאשר מקום מכשול הפתאים הבוערים האלה הוא בשרשי החכמה הקדושה, כן את השרשים האלה צריך אני לגלות על מתכונתם, ולהעמידם על בוריים, ולהוציאם ממחשך בדיהם אשר לא כן. ואשמיעך חכמה גדולה, נפלאות תמים דעים, אשר חנן אלהים את עמו ישראל באהבה. ופעולותיו - מה פעולות גדולות וחזקות! מחדש הוא בכל יום תמיד להכין לנו ריוח והצלה לאחרית הימים, אשר בעבודתינו לא עזבנו, ונפלאותיו ומחשבותיו אלינו. עצות מרחוק אמונת אומן ליום נקם בלבו. כאיש מלחמות יעיר קנאה, כי השם קנא שמו, אל קנא הוא:

ונקרא שם הספר הזה "קנאת ה' צבאות", כי באש קנאתי לה' דברתי היום, למען ישמעו ולמען ילמדו תועי רוח בינה. ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם. וסוד קדושים נאמן דברי אלהים אמת לא יהיה עוד למשיסה ביד אישים פועלי און, אשר ניאצו את קדוש ישראל, יקניאוהו בזרים:

ואתה שים לבך לכל הדברים, והבן מאד לדעת את ה' אלהיך, לאהבה אותו ולדבקה בו בדרך תמים, לטוב לך כל הימים. עד יערה עלינו רוח ממרום, ויקנא ה' לארצו ויחמול על עמו. כדבר שנאמר (זכריה ח, ב), "קנאתי לציון קנאה גדולה" וכו'. ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ב"ב אמן:

זה היום תחלת מעשי אתך, קורא נעים, לישר לפניך דרך ה' מסלה העולה בית אל, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. כי כל גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו. כי כל הדבר הקשה אקל מעליך, וכל זרות לא יבהלך. אז תלך לבטח דרכך, ורגלך לא תגוף, וחפץ ה' בידיך יצלח:

אויבי חכמי האמת, קראו מאז למאמינים בה - מאמיני העשיריות, וחשבו אותם למתעתעים ונותנים תפלה לאלהים, בשום בו רבוי מציאויות חלילה, ובקרבם אותו אל הגשמיות הלוך וקרב מאד. אמור יאמרו, למה לנו לשים אמצעים בינו ובין ברואיו, הלא אב אחד הוא לכלנו, אל אחד בראנו. והוא באחד מנהג עולמו, ואין עוד אחר, וכן כתיב "לא יהי' לך אלהים אחרים על פני". וכל המאמין אלהות זולתו - אינו אלא כופר באלהי ישראל:

וכי נשיב אליהם לאמור, אין הספירות נבדלים מן המאציל, כי הם כשלהבת הקשורה בגחלת, והכל אחד, יחוד שאין בו פירוד. אז יבנו דיק ישפכו סוללה, כי קשים האחרונות מן הראשונות להבהיל לבות האנשים בדברים זרים ורחוקי האמנה. כי איככה יתקשרו דברים אלה - נבראים ודבוקים במאציל; הם ברואים והם אחד עם בוראם. אין אלה אלא דברי תימא להשגות עור בדרך. וכי נבוא לעבודה ותפלה אז יפתחו פיהם ולא נאלמו עוד,

באמרם איככה תברכו או תתפללו לאלהים חדשים, פעם לספירה אחת ופעם לאחרת, לא זה הדרך אמונת בני ישראל, אשר יחוד אלהיהם בפיהם תמיד, "ה' אלהינו ה' אחד". ולמה תפרעו את העם מהשקט אמונתם, להעיר בלבבם אלף אלפי ספיקות, להדיחם ח"ו מנחלת ה' ברוך שמו, שאין צורך בכל זה כלל? כי הקב"ה ברא עולמו ומנהיג אותו, אליו נעבוד ואליו נתפלל. "מי לי בשמים", אמר דהמע"ה "ועמך לא חפצתי בארץ" (תהלים כג, כה). עד הנה דברי איש ריבי החולק על חכמת האמת, וחושב עליה להעבירה מן העולם, תחת אשר המכשלה הזאת תחת ידה, ולכל איש ישראל אין שוה להניחה ולהאמינה כלל וכלל:

ומה אשיב אני על תוכחתו, כי הדין עמו, ודבריו טובים ונכוחים על חכמה אשר כזאת המנחת הקדמות כהנה, ומבהלת לב ישרי הדרך בדברים זרים וקשים מאד. אך לא זאת היא חכמת הקבלה, חכמת האמת והצדק. כי לא כאשר חשבוה, ולא כאשר שערוה מדברים עליה עתק. כי קדש היא רב טוב הצפון לצדיקים. וכסילים לא יבינו משפט ה' אלהי ישראל, ואת סודו לא ישכילו. סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלהיו:

שתים המה בדברי חכמת האמת התחלות קשות לאדם יראה לעינים, אשר לא הגיע אל עומק הידיעה הזאת האמתית. אחת - ענין הספירות עצמם ופעולות המאציל בהם כפועל בכלי אומנתו. ואחת - ענין השמות הניתנים להם. ובפרט מדברי רשב"י זללה"ה ע"ה באומרו, אבא, אמא, ברא, ברתא; הלא המה פתח פתוח לכל תועי רוח, להשחית כרמים ולקצץ בנטיעות, כאילו גשמיות יש למעלה ח"ו, או כי ינתנו מקרי גוף אל הבורא הפשוט ית"ש באיזה אופן שיהיה:

אחת היא שמבערת כל שגגה וכל מכשול טעויות האלה ברוח משפט וברוח בער. הלא היא הדעת ענין חכמת האמת בכלל מה היא, אך בבירור אל נכון:

גדר חכמת האמת

גדר חכמת האמת הנכון והאמיתי - הוא חכמת סדרי פעולות המאציל, אשר פעל בברוא עולמו, ופועל בקיימו אותו. והענין, כי רצה המאציל לסדר פעולותיו על פי כוונה אחת אשר עלתה במחשבתו להתנהג אחריה בפעלו; ולא שלא היה יכול לפעול כי אם בדרך זה, רק שברצותו לפעול בדרך זה - כך היו הסדרים האלה. וקיבוץ כל הסדרים האלה ומשפטיהם הוא הנקרא חכמת האמת:

ועתה הט אזניך ושמע, ולבך תשית להבין ולהשכיל מאוד, ואודיעך נפלאות אל, עומק חכמה ודעת, ועצות מרחוק אמונה אומן. הן המה דברים הראוים להיות כבושים תחת

לבושי חכמי חרשים ונבוני לחש, כי זה חלק אלקים ממעל ליראי ה' ולחושבי שמו, ונחלת שדי אל אשר יבחר בו והקריב אליו. אך מה אעשה, והדיבור יפה היום משתיקה במקום שיש חילול השם, וכבוד אלקים הסתר דבר, וכבוד אלקים חקור דבר. כי להשיב יוצר על מכונו, באשר רבים סטו מאחריו, ונפשות אובדות מבלי דעת. ואין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש, אפילו בחיי שעה, כל שכן בחיי עולם:

הבריאה מסודרת בדמות האדם

כתיב (בראשית א, כו), "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". הלא זה אחד מן המקראות המדברים לשכך את האוזן, והוא פלאי מכל הפעמים האחרות אשר נזכרים שמות כאלה באלקים. אמנם דע, כי המאציל ית"ש כאשר חפץ לברוא נבראים שיקבלו טובו, ידעה חכמתו כי טוב היות הנבראים האלה בעלי זכות, פירוש - שיוכלו לזכות הטוב הזה ממנו, כי תהיה שלוותם מוצלת מן הבושה אשר לאיש המצפה לשולחן חבירו. ועל כן צריך שיהיו הם בעלי בחירה, כי בבחרם בטוב ומאוס ברע יהיה זה להם לצדקה ולזכות, לקבל בפעולתם הטוב הצפון להם. הן אמת, שלדבר הזה היה די שיברא המאציל את האדם, שהוא בעל הבחירה בטבע הזה אשר יתן לו הבחירה, ויצוהו מצוות כאשר יחפוץ, שבקיימו אותם יקבל שכר, ואם אין - יענש עליהם. אך מעומק עצת החכמה היה לעשות דבר נפלא, אשר יוודע כי המעשה מעשה אלקים הוא, וזולתו לא יוכל עשיהו כלל לעשות, הבריאה, המצוה, השכר והעונש - הכל ענין אחד הוא, אשר לא ימצא זה בלא זה. והענין סובב בעצמו, ונעוץ סופו בתחילתו, ותחילתו בסופו; עד שנמצא, שלא המציא הממציא רק מציאות אחת, ולא מציאויות רבות, כי ממשפט החכמה להתרחק מן הריבוי אם אינו מוכרח:

המציאות הזה שזכרתי, הוא מציאות האדם בדמותו וצלמו. וגדר דמות האדם הוא - בריאה מחוברת מכל כך איכויות פרטיים ומיוחדים, ומכל כך חלקים אשר להם מהות פרטי ומיוחד, והם מתחברים זה לזה, ומתרכבים זה בזה בחיבור והרכבה פרטית ומיוחדת, אשר בתוכו תשרה נשמה בעלת כח פרטי ומיוחד, מנהגת אותם כל אחד לפי הפעולה הראויה לו. ואז הוא אדם שלם, חי, בעל רצון ובחירה, שיכול לעשות כל המעשים הראוים לעשות מן האדם. פירוש - כי האדם בנוי מהקור והחום, והליחות והיובש, והם נקראים איכויות שלו, שהיה כח ביד המאציל לעשותו מאיכויות אחרים אם היה רוצה, או ממקצת מהם, ולא מכולם; ויש בו כל כך חלקים, שהם האברים וחלקי האברים שלו, והם אותם האברים שהם, פירוש - אבר יד, אבר עין, וכיוצא. שהיו יכולים להיות או אברים אחרים, או מנין אחר. והם מתחברים בחיבור אחד, פירוש -

כגון הזרוע מתחבר בסופו אל הכתף, והעין על החוטם, וכן כולם, שהיו יכולים להיות בחיבור אחר. וכל הדברים האלה הם עתה באותה הצורה שרצה בה המאציל. ועוד יש השראת הנשמה בתוכם, ושתהיה הנשמה בעלת אותם הכוחות שיש בה עתה, שהיו יכולים להיות אחרים שתנהג האברים באותה הנהגה שהיא מנהגת עתה. והחיבור מכל אלה הענינים באותה הצורה שהיא - זה נקרא דמות אדם:

זה הדמות הוא שהמציאו בתחילה המאציל ב"ה, ורצה שעל פי אותו הסדר בכל חקותיו ומשפטיו יהיה הוא פועל בברוא עולמו. וכשיהיה הוא פועל בסדר הזה, הנה לא תהיה הבריאה [אלא] אחת לבד, כי הנה כמו דרך משל - שבדמות האדם יש הלב ששולח הדם אל כל האברים, כן נברא בריאה אחת שממנה יצא הזנה או השפעה אל נבראים אחרים, שיהיו לו כאברי הגוף אל הלב. ולפי המעברות אשר לדם הזה באברי האדם, כך יהיו מיני בריאות עומדות כמעברות ההם להשפעה ההיא. עד שנמצא, שלהשלים פעולת המאציל לפי דמות האדם בכל משפטיו, ימצאו כל הנבראים העליונים ותחתונים הנמצאים היום הזה, ויהיה ביניהם הקשר והשייכות אשר להם היום הזה:

נמצאנו למדים, כי כל העולם כולו בכל מדריגותיו הוא אדם גדול, והאדם הוא עולם קטן, ואין בזה אלא מה שבזה. וכפי החלקים אשר באדם, כך תהיינה ההשפעות הצריכות לו. כי כל חלק צריך קיום, וכל קיום ע"י השפעה הוא. ולפי זה, בהיות כל האדם מושפע, יהיה כל העולם מושפע, וכן להיפך; ובהחסר מן העולם השפעה - יחסר חלק מן האדם, או בהחסר מן האדם השפעה - תחסר חלק מן העולם. אמת, כי היה יכול המאציל ב"ה להשפיע לעולם ולא לאדם, לאדם ולא לעולם, רק שדרך פעולתו היתה להיות אלה שני נמצאים קשורים זה בזה - העולם והאדם; כי הוא ברא אדם, וברא עולם בברוא אדם:

ובאמת, שסדר דמות אדם הזה נותן גם הענין הזה להיות זה הקשר, ואפילו להיות האדם עצמו במדריגה שהוא במדריגות הבריאה, פירוש - כי אם מספר מדריגות הבריאה תהיינה לפי דמות האדם, דרך משל - חמשים, יתן סדר הדמות הזה להיות האדם עצמו, דרך משל - במדריגה החמש ועשרים מהם, לא פחות ולא יותר, כי יהיה כ"ה עליונים וכ"ה תחתונים ממנו, והבן היטב:

סדר הבריאה

וכיון שהבנת ענין הנבראים, אבינך עתה בס"ד סדר הבריאה, כי בהיות הנבראים מסודרים בהדרגה זאת, הנה גם הבריאה תהיה מסודרת בהדרגה הזאת. וזהו הנותן השכר והעונש, כמו שתשמע עתה בס"ד. וזה, כי אמת הוא שהמאציל ב"ה היה יכול לברוא כל ברואיו באופן שוה, כי הלא במאמרו יכול לברוא הכל, ואין צריך לו שינוי

מעשה. וזה יהיה כלל בידך, שאין לומר - המאציל ב"ה כך היה צריך לעשות, כי באמת היה יכול לעשות הכל ברצונו, אלא שכך רצה:

ובאמת, הוא רצה בשינוי, כדי לתת מקום לשכר ועונש. כי על כן בעשרה מאמרות שונים נברא העולם, ובששת ימים שונים כמו כן, כי רצה המאציל להשוות פעולתו אל הנפעל ממנו. ועל כן הנה פעל מין פעולה אחת, דרך משל - שהיא מקבלת לחלק הראש שבאדם, והוציא בריאה אחת בבחינה זו בעולם, וכן נמצא אחר כך באדם. ואחר כך פעל מין פעולה אחרת, מקבלת דרך משל לחלק הצואר, והוציא בריאה אחת מבחינה זו בעולם. וימצא שייכות וקשר בין שתי הפעולות האלה, וכן בין שתי הבריאות האלה, כקשר ושייכות הנמצא בין הראש והצואר באדם. והפעולות שפעל המאציל ב"ה בבריאה, הנה הוא מתמיד לפעול בק יומה:

עבודת האדם והגמול

ועתה אודיעך איך נמשך מזה הבחירה, שכרה ועונשה. הנה, אם היה רוצה המאציל לפעול תמיד בהשוואה אחת, בלא התנהג אחר מעשי ברואיו, היתה ההנהגה שוה, ותמיד באה ההשפעה אל כל הנבראים. אמנם לא בזה בחר, רק כנגד כל הפעולות אשר הוא פועל נעולם, והחלקים אשר באדם, שהכל אחד, כך שם חוקים ומצוות, ונתן אותם ביד האדם לעשותם. והוא רוצה להיות פועל לפי מעשה בני אדם, אשר כל מצוה שיעשה האדם, הנה הפעולה מפעולותיו אשר היא מקבלת למצוה ההיא, תימשך אל האדם ההוא לטובה, וזהו שכרו. ואם האדם יעבור על המצוה ההיא, הנה טוב הפעולה ההיא המקבלת אל המצוה - ימנע ממנו, או תהיה הפעולה לרעה אליו ח"ו, וזהו עונשה:

וכל זה גם כן נמשך משייכות וקשר חלקי דמות האדם. ותדע, שחלקי האדם הם רבים, אבל הם מתחלקים לתרי"ג אברים וגידים, שכל אחד מהם אחר כך מתחלק לפרטים רבים. וכן המצוות הם תרי"ג, ולהם תנאים רבים. אך הקב"ה שהכין בריאתו והנהגתה בחילוק הזה של תרי"ג, רצה להיות לתיקון העבודה:

ענין הספירות

הרי כבר שמעת כוונת הבריאה וסידרה, עכשיו אפרש לך ענין הספירות. ותראה כי אינם העשיריות כאשר חשבו אחרים, ולא ריבוי מציאות באל האחד. אמנם דע, כי המאציל ב"ה לא נשיגהו, ולא נוכל לכנותו בשם, כי אם נקראהו אור פשוט, ונקרא לפעולותיו - הארות, או התנוצצות; והוא כשמש הזורח על הארץ, שהוא פושט אור עצמו ומגיע אל הגוף המוזהר ממנו, כך המאציל ב"ה בפעלו נאמר שהוא פושט אור עצמו אל המופעל ממנו, וזהו דרך פעולתו. ועל כן לכלל פעולותיו אשר פעל בברוא עולמו, ואשר פועל כמו

כן בקיימו אותו, אנו קוראים ספירות, ורוצה לומר, התפשטות אור עצמו אל הנפעלים ממנו, להיות נפעלים או מתקיימים:
ויען כי מבחינים אנו בפעולותיו איכויות שונות, על כן נבחין בספירות אלה - מדריגות שונות מתקשרות ומתחברות זה בזה, הוא הקשר והשייכות אשר לפעולותיו, פעולה עם פעולה כנ"ל. ואין זה אלא הבחנת פעולות המאציל, שאם לא היה פעולתו אלא כפעולת בני אדם, אשר אין הפעולה אלא כח, ולא מציאות ממשי, לא היינו יכולים לגדור הספירות אלא, פעולות המאציל בלא מציאות ממשי. רק מפני שפעולתו כפעולת השמש, או כל גוף מזהיר, שהוא כמו מאריך עצמו בהאירו להגיע אל הנפעל ממנו - על כן נקראים הארות, והוא הגעת אור המאציל ב"ה עצמו אל הנברא ממנו. ועל כן נמצאים הם מציאות ממשי כניצוץ.... הם המאציל עצמו המפשיט טובו ופועל. ואין אפילו מקום כלל לומר שיהיו נבדלים, כי אינם דבר אחר, רק המאציל ב"ה הפועל, שכאשר לא נבדלת הפעולה מן הפועל, רק שיהיה אפשר לגוף הפועל להיות בלעדה, כי אינו מחויב לפעול, כך הספירות אינם נבדלים כלל מן המאציל ב"ה, רק שיהיה יכול להיות המאציל ב"ה בלא ספירות, כי אינו מחויב להאיר אל הנפעלים:
ותדע שאי אפשר להשיג המאציל ב"ה בבחינת עצמו כלל, רק בבחינת פעולותיו, ולכן נדבר כל מה שנדבר בספירות, ורוצה לומר בפעולותיו, כי נבין בהם סדרי פעולותיו, ומה נמשך, והנולד מהם, ואיך הוא מתנהג עם ברואיו לפי מעשיהם ועניניהם:

ענין עבודתנו

ותבין עתה מהו ענין העבודה המסורה לנו. כי כאשר גזר רצונו הפשוט להיות מתנהג בפעולותיו לפי מעשה התחתונים, וכבר שם חוק שבעשות אדם מעשה - כך יפעל הוא לעומתו פעולה כך, ומן הפעולה ההיא תימשך תולדה כך וכך, על כן ראוי לנו לעשות המעשים אשר ציוונו. ותדע שהמעשים האלה מעוררים פעולתו בדרכים פרטים, להימשך מהם תולדות פרטיות כמו כן, מה שהוא הכל לתועלת הנבראים. ובעשותינו הדברים בכוונה הזאת - הנה רצוים יהיו יותר לפני המאציל ב"ה, כי לא כמצות אנשים מלומדה, אלא כיודע את קונו ומכוון לעשות רצונו:

ענין הזכרת מידותיו ית' בתפילתנו

התפילה כמו כן מסודרת על פי סדרי פעולות המאציל, הצריכות להתעורר לצורך הענין אשר אנו מתפללים עליו. ולכן נכוון במלות התפילה לעורר פעולת המאציל עתה בדרך זה, ועתה בדרך זה לפי הצורך; וזה אינו רוצה לומר אלא לעורר המאציל לפעול כך, כי הכל אחד - אם תאמר לעורר פעולות המאציל או לעורר המאציל לפעול; וכאדם האומר

לחבירו, אחלה מידת טובך שתעשה הדבר הזה, ואינו אלא - אחלה אותך שבמידה טובה תעשה הדבר הזה, כן הוא לכוון בספירות, שאינם אלא פעולות המאציל:
ובאמת כאשר בדרך כבוד נדבר אל המלך, באמרנו אשתחוה אל הדר כבוד הודך, אכף אל רום ממשלתך, ורוצה לומר - אליך; כן נדבר לפני המאציל בדרך כבוד בהזכירנו פעולותיו, ובכוונו בם. מה שלא היה כך אם היו דברים זולתו - מלאכים או אפילו כלים, כי לא היה המאציל ב"ה רוצה שנתפלל לאחרים בעבורו. אבל שנזכיר גדולתו בדרך כבוד על שם מעשיו, לבלתי ישיאנו לבנו להזכיר שמו הגדול, אשר אין לנו אפילו שם מספיק להזכירו - זה ודאי דרך רצוי לפניו, וראוי ונכון מאוד. אף כי הכין הוא פעולותיו להיות מתנהגות על פי מעשינו, וכאשר הכין לנו - אנו באים לפניו להזכירו בשם הפעולה אשר רצה לפעול עמנו:

מהות הספירות

סוף דבר, תעלה בידך שאין הספירות לא כלים שעל ידם פועל המאציל ב"ה, כאשר חשבו אחרים, ולא פעולות המאציל לבד, אשר תהיינה כוחות ורצוניות, ולא מציאות וענין נמצא בפועל, אלא הס פעולות המאציל ב"ה, ולא כלים, אך בדרך התנוצצות, ולא כפעולות אדם, אשר על כן נמצא בהם מציאות ממש. כי ההתנוצצות איננו אלא הגעת עצם הגוף המאיר אל המוזהר ממנו, כי הוא כמו מתפשט ומתארך להגיע אליו, כן בדרך זה רצה המאציל ב"ה לפעול פעולתו. ולא שהוא מוכרח לעשות כך ולא בדרך אחר, אלא שזהו הדרך שרצה לפעול. ועל כן נמצא לפעולה הזאת ממשות נמצא, והם הספירות שאינם דבר חוץ מהמאציל. ועל כן הנה לא נדע עצמותם, וחסרון הידיעה הזה לא יעכב עלינו מהשיג את אשר צריכים אנו להשיג בם, שהוא ענין ההארה והפעולה, כי רק זה הוא מה שיש לנו להשיג במאציל ב"ה - שנדע המצאו ינשיג פעולותיו. ואשר לא נדע מהו - איננו חסרון עיקרי לנו כלל:
ואחר שידעת ענין הספירות האלה בכלל, אבינך משפטיהם בפרט. וזכור תזכור שאין כל הדברים האלה אלא עריכת סדרי פעולות של המאציל ב"ה, כנ"ל. ואפרש לך תפילת אליהו ז"ל אשר בראש התיקונים., כי בה תתבאר לך בעז"ה סוד הספירות האלה:

היחס בין פעולות המאציל לשמות אברי האדם

והנה עתה אפרש לך ענין בצלמנו כדמותנו, אשר העירותיך בראשונה. והוא, מה שאנו יכולים להשיג באלקות - איננו כי אם הפעולה, ולא העצמות כלל. והנה הפעולה הזאת בהיותה מתחלקת למדרגותיה - נמצא ענין הספירות בכל פרטיהם. וכללות כולם הוא דמות האדם כמו ששמעת. ובאמת, דמות האדם, הגשמי הוא תולדה מכל הספירות

כאחד, ולכן נקרא צלם אלקים, שהוא צלם כולל, ומראה כל מה, שאפשר להשיג באלקות:

וכיון ששמעת זה, הנה לא יקשה עוד עליך כלל שום אחד מן המקראות המתאר את הבורא ב"ה בתוארי אדם, כי הוא דבר אמיתי ונכון, ואין צריך שלילת גשמיות בזה הענין כלל, כי הלא אם הפעולות הפרטיות של המאציל ב"ה הם שורש לחלקי האברם בגוף האדם, הלא שמות גוף האדם יפלו היטב בפעולות המאציל ב"ה, בהעלותם מן המסובב אל סיבתו. כי אם נאמר "יד ה'" - נבין אותה הפעולה הפרטית שפועל המאציל ב"ה, שכנגדה נמצא היד באדם, ונמצאת אותה הפעולה שורש לחלק הזה מן הגוף, ולכן נקראת על שמה. ואין יש פה אפילו ראשית חשש גשמיות כלל וכלל, כי על פעולות המאציל אנו מדברים, ונותנים להם שמות כשמות תולדותיהם, מה שבאמת אם המאציל היה רוצה לפעול בכוחו השווה, כל דבר ודבר בהשוואה אחת - אז לא היה שייך ענין זה להזכיר אלו התוארים בו; אם לא, למשל, לאמור שהוא עושה מה שעושה האדם בידו או בעינו. ואפילו זה לא היה רע, אבל כמו זר נחשב; כל שכן שלא היינו יכולים לדרוך בדרך הזה הרבה לפי רצוננו. וגם כי דברים רבים נמצאים נפלאים מאוד, כמו "ושער רישיה כעמר נקא", כי כאשר אין יש פעולה לשערות באדם, כך לא נדע למה תוזכר מלה זאת בהקב"ה. אך כאשר ידעת באמת שהקב"ה רצה להשוות פעולתו לנפעל ממנו, לתת מקום הגוף לבחירה ולשכר ועונש - אין עוד זרות כלל. כי אז הכין כל כך פעולות, ורצה לעשותם כאברים אשר רצה לברוא בגוף, ובהקבילם הקבלה שלמה ומכוונת, ע"כ נקראו הפעולות כשמות האלה כנ"ל:

והנביאים במראה נבואתם רואים הפעולות האלה בפרט, ומודיעים אותם בלשונם בשם הראוי להם. וכבר הדרך כבושה לפניך להבין דברי רשב"י זללה"ה, בהזכירו בבורא ית"ש או בספירותיו, שהכל אחד, כנ"ל - "מצחא" "עינין" "שערי", וכיוצא, כי אין אלה אלא אותן הספירות, הם הפעולות, אשר פועל המאציל ב"ה, שכנגדם, ותולדה מהם, הם אותם האברים למטה. ובאמת, על כן הוזכרו בשם זה, אף על פי שהיה אפשר לקרוא אותם בשמות אחרים, כי זה השם היותר עצמי להם, כי הלא כך הם בהנהגתן העולם, וכך עצמיות ענינם ומין פעולתם, כמו שנותן היות האברים ההם בגוף האדם לפי ענינם וקשרם ומשפטיהם, יען כבר שמעת שלפי ענין דמות האדם הכין המאציל ב"ה את פעולותיו:

אמנם צריך אתה לדעת, כי כיון ששמנו הנחה זאת - שכל הבריאה אינה אלא ענין לפי דמות האדם, אם כן לא לבד הנבראים צריך שיהיו כך, אלא כל הנמצא, פירוש -

אפילו המקרים המתלווים אל כל עצם, צריך שיהיו נמשכות מדמות האדם הזה, ומקשר ושייכות חלקיו זה לזה. ועל כן לא נמצא לא עצם ולא מקרה בעולם שלא ימשך מן הספירות והקשר אשר ביניהם. ומכאן נמשך היות נזכרים כמה תוארים אחרים, תוארי פעולות גשמיות, על הדרך שהוזכרו תוארי חלקי הגוף עצמם:

השכינה - ההשגחה והקשר עם התחתונים

ועתה אודיעך דרך ענין הנהגת המאציל ב"ה בסדר הספירות האלה. הנה הפעולה הראשונה שרצה המאציל לפעול בברואיו, היא ההנהגה בכלל, פירוש - השגחתו על התחתונים, ושכינתו בקרבם. והפעולה הזאת נקראת שכינה, פירוש - בהיות המאציל פועל בבחינה זאת - נקרא שהוא שוכן בין ברואיו. ובהיות פעולתו בדרך ההתנוצצות כנ"ל, נקרא להתנוצצות ההיא - שכינה. ולא שנדע ונשיג עצמיות ההתנוצצות הזה, אלא שנדע המצאו, ונשיג מה שנרשם בו מעניני פעולותיו. ההשגחה הזאת היא השגחה כוללת, שכך ישגיח לצדיקים לשלם להם שכר טוב, כמו על הרשעים להפרע מהם. ואין שינוי בבחינת השגחה מענין לענין. וכן קיבל התעוררות ממעשי הצדיקים והתעוררות ממעשי הרשעים בהשוואה אחת, שבבחינת קבלת התעוררות אין חילוק בין זה לזה:

חסד דין רחמים - דרכי ההנהגה

אמנם ההשגחה צריכה להשתנות לפי מעשי התחתונים, כי לפעמים יהיה פועל חסד לשלם טוב, ולפעמים דין להעניש לראוי לו, על כן נסדרה ההנהגה בחסד ודין. ובאמת יש לפעמים שיהיה הקב"ה פועל חסד גדול וגמור למחול כל פשע, ויש לפעמים שפועל דין תקיף, שיקוב הדין את ההר, ולדקדק אפילו כחוט השערה. ויש מידה אמצעית בין החסד והדין, ונקרא רחמים. הרי ההנהגה מתחלקת לחסד דין רחמים, ולפי החילוקים האלה כך תהיה השגחתו הכללית הנ"ל:

הרי פה ארבע בחינות פעולה - חסד דין רחמים והנהגה כללית. ואלה ראשי ההנהגה ויסודותיה כיסודות הטבע למורכביהם, ונרמזים בד' אותיות השם ב"ה, כמו שאפרש לך עוד בס"ד:

ואם תשאלני מה צורך לד', הלא ההשגחה הכללית היא עצמה תוכל להיות כך - לפעמים חסד, לפעמים דין, ולפעמים רחמים, או חד"ר בבת אחת לכל אחד כראוי לו. דע, כי זה נמשך מהיות המאציל ב"ה רוצה להתעורר בפעלו כפי ההתעוררות שמקבל מן התחתונים. על כן הנה נבחין בפעולותיו שני ענינים, א' - ההתעוררות הזה שהוא רוצה לקבל מן התחתונים, וכן להשפיע בהם, וזהו ענין התקשר בהם ורצותו להיות לו שייכות עמהם; וב' - ענין הפעולה אשר יפעל על פי ההתעוררות. ונמצא שאין

ההתעוררות הפעולה, ולא הפעולה ההתעוררות, אלא הם שני דברים צריכים זה לזה להשלמת ההנהגה. ולכן להתקשרות ולשייכות הזה של המאציל ב"ה עם התחתונים - הוא שאנו קוראים שכינה, ולפעולותיו בחילוק מיניהם - אנו קוראים חד"ר:

נמצא, שורש ההנהגה המשתנה אל הנהוגים הוא ג' מיני הפעולות האלה - חד"ר. ובהיות המאציל ב"ה מוציא תולדות הפעולות האלה באדם או בעולם, הנה יוציא דברים גשמיים, רק שהם נמשכים מהיות המאציל פועל כך. ולכן בהיותו פועל בדרך חסד - הנה יוציא בגשמיות המים, בטבעם קרים ולחים. ובהיותו פועל בדין - יוציא בגשמיות האש, בטבעו חם ויבש. ובהיותו פועל במידה האמצעית שהיא רחמים - יוציא האויר חם ולח. הן המה יסודות הטבע הבונים כל הדברים למיניהם בחיבור העפר עמהם, שהוא יוצא מבחינת ההנהגה הכללית, כמו שאדבר לך עוד מזה בס"ד. ומן השרשים האלה, שהם אלה הפעולות, נמשך השפעה אל הענפים, שהם תולדותיהם אשר בעולם הזה. כי בהיותו מתמיד לפעול כך, הוא נותן קיום אל היוצא מן הפעולה ההיא:

הנהגת ההנהגה קובעת את עוצמת ההנהגה

אך ההשפעה הזאת הנה צריך שלא תהיה שווה, מפני צורך שינוי ההנהגה לפי הבחירה. והשינוי הזה רב הוא, כי הרבה פרטים נמצאים בו, עד שיהיה מידה כנגד מידה ממש לפי התעוררות התחתונים. ועל כן צריך שמלבד פעולות ההנהגה לפי ענינה, דהיינו חד"ר הנ"ל, יהיה בחינת השינוי, פירוש - דבר שיהיה מוסיף או גורע ההנהגה הזאת לפי הצורך, והיינו פעולה אחרת. וזה תזכור מה שכבר אמרתי, היות כל מה שאנו מדברים בספירות - רק הערכת סדרי פעולות המאציל ב"ה בכל משפטיהם. ועל כן לכל אשר נבחין פרטים בפעולותיו - נקרא לו שם חדש, שאינו מה שהוא בחינה אחרת. ועל כן לבחינת קשר המאציל ב"ה שרוצה להתקשר אל ברואיו - נקרא פעולה אחת, ספירה אחת, התנוצצות אחת, מאור אחד. כל אלה תוארים שווים לפי ענינם. ולבחינת ההנהגה בעצמה נקרא פעולה אחרת, ספירה אחרת. ולבחינת השתנות ההנהגה וההשפעה, ליתרון או לחסרון, נקרא עוד מאור אחר, ספירה אחרת, פעולה שבה תלוי השתנות ההנהגה הזאת בזמניה. הרי כאן ג' דברים, ההנהגה בעצמה, הנהגת ההנהגה לפי השתנותה, וקשר המנהג עם נהוגיו:

המעבר מן ההנהגה אל ההשגחה

והנה בהבחין כל חילוקי סידור ההנהגה היטב, לקרוא להם שמות לפי ענינם, נמצא עוד ענין אחר, והוא בין ההנהגה וההשגחה, שהוא הקשר הנ"ל. פירוש הענין, כי בהיות המאציל ב"ה רוצה ומתעורר הוא ופועל כך - זהו בחינת ההנהגה. ובהיות הדבר נמשך

אל התחתונים בבחינת ההשגחה - זהו קשר המנהג עם הנהוגים. אמנם הנה כבר שמעת שההשגחה והקשר - בבחינת השגחה וקשר הוא שווה, שאין שייך בה חילוק חד"ר, שכך היא השגחה וקשר אם תהיה לחסד, כמו שהיא אם תהיה לדין או לרחמים. ולהיות ההשגחה הזאת משתוה אל ההנהגה לפי השתנותה וחילופיה להשפיע כך למטה, הנה זאת גם כן פעולה אחרת - מעבר מן ההנהגה אל ההשגחה. כי כל חלקי ותנאי הפעולה אנו צריכים להבחין היטב. נמצאים פה ג' פעולות, כולם להנהגה, ואחת לקשר המנהג עם הנהוגים, היא ההשגחה שזכרתי. ההנהגה והשגחה הם ב' עקריות; הנהגת ההנהגה ומעבר ההנהגה אל ההשגחה - הם מתלוות אל השתים; ובין כולם - מעשה ההנהגה הזאת בכל חלקיה:

עשר הספירות לפי החלוקה הנ"ל

אמנם כאשר נבחין יותר, הנה נמצא שההשגחה היא אחת לבד, כי היא שווה כנ"ל; ההנהגה תהיה ג' פעולות - חד"ר; והנהגת ההנהגה תהיה כמו כן ג', כי לכל אחד בפני עצמו שייך חסרון ויתרון; ומעבר ההנהגה אל ההשגחה גם כן ג', כי כהנהגה כך המעבר ממנה אל ההשגחה להמשיכה אחריה. הרי כאן עשר מיני פעולות, הם הנקראים עשר ספירות, תשעה להנהגה, וא' להשגחה, וקראו להם שמות אשר קראו, לרמוז בהן רמזים פרטיים בעניני הפעולות עצמם, כתר חכמה בינה, חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד - ט' של ההנהגה, וא' של ההשגחה - והיא מלכות:

עשר הספירות האלה הן העומדות לצורך ההנהגה. וצריך שיהיה ביניהם קשר ושייכות הראוי לפי פעולתן. ובאמת שבע הם העומדים לצורך ההנהגה, והיינו חג"ת נה"י הם פעולות ההנהגה, ומלכות - השגחה. וכח"ב הם מין אחר, כי הם מניעי ההנהגה לפי התנועות הצריכות:

כל פעולה ממוזגת מחסד דין רחמים

ועתה אודיעך, כי כאשר לא נמצא שום נמצא למטה שאינו מורכב מן היסודות, כך לא תהיה שום פעולה שאינה מורכבת מג' מיני פעולות אלה - חסד, דין, רחמים; אלא שבאחת יגבר החסד, ותקרא ספירת חסד, ובאחת - דין, ותקרא ספירת דין, וכן הרחמים. רק שכאשר נבין דרך הפעולה, נבין כי כך הכין מתחילה המאציל להיות פועל בחד"ר, וכיון שהכין כך - כל פעולותיו פעל בנויות משלושה המינים האלה; רק שמגביר בהם בכל אחת המין שהוא רוצה בה. ואין ההרכבה הזאת והמזג הזה שווה לעולם, כי לכל ספירה יש מזג בפני עצמו, ואפילו תסד ונצח אין מזגם שווה:

ועתה אבינך מה נמשך מענין חילוקי המזג הזה. דע, כי אחר שידענו ענין הספירות בכלל, נבחין פרטיות כל ספירה, ונאמר כי כל ספירה כלולה גם כן מעשר ספירות, פירוש - שהיא מורכבת כמו כן מן העשר ספירות; ואפילו אלה העשר ספירות שבה - כל אחת מהם תהיינה כלולות מעשר ספירות, וכן עד אין תכלית. ופירוש הענין הזה, כי אין לך פעולה שפועל המאציל שאינו מסתכל בה על כל המציאות, ופועל אותה לצורך כולו. ועל כן חלק פעולה שנבחין בפעולתו, נאמר שיש בה עשר ספירות בכל החלקים אשר להם, כי כל פעולה הולכת לתועלת הכל. אך כאן תועיל ידיעת המזג הנ"ל. כי אין מזג עשר ספירות החסד כמזג עשר ספירות הגבורה, כי החסד שבחסד יהיה יותר חסד מחסד שבגבורה, והחסד של חסד שבחסד יהיה יותר חסד מגבורת חסד שבחסד. הרי המזגים הולכים ומשתנים, שאין האחד דומה לחבירו. ובהיות לכל פעולה מפעולות המאציל תולדה פרטית, יוצאת לפי כוחה הפרטי, הנה לכל הפרטים האלה יצאו תולדות פרטיות שאינן שוות זו לזו. ומכאן נמשך רוב פרטי הבריות הנמצאים, שכולם יוצאים רק מן העשר ספירות, אך בבחינת הפרטיות הזה; וכולם מינים בפני עצמם לפי מהות השורש המוציאם, פירוש - הפעולה שממנה נולדו:

ואמנם הנה הענין הזה הולך עד אין תכלית, כי אם כל חלק הוא כך - הנה אין סוף לדבר. אך האמת הוא, שכל חלק פעולה שרצה המאציל לפעול, הנה יהיה תמיד כך - מביט אל כל המציאות. אך אין חלקי פעולותיו אלא לפי רצונו - כל התנאים אשר חשב היותם צריכים בפעולה ההיא לצורך הכוונה שהיתה לו בבריאת עולמו:

מפרטי הספירות מורכבת דמות אדם עם תרי"ג חלקים

וזה הכל נמשך אחר סדר דמות האדם, כי אותו הדמות הוא שצריך להיות כך בכל חלקיו, להעמיד הבריות כך באותה התכונה וטבע שרצה בהם הקב"ה. שאם אחד מהחלקים היה משונה ממה שהוא עתה, היתה פעולה משונה ממה שהיא, ובהיותה מבטת אל כל המציאות כולו, היה מתחלף ממה שהוא. ואם ידע המאציל ב"ה שסדר הדמות הוא המוציא הבריאה על פי הכוונה שהוא רוצה בה - נדע ששום סדר אחר לא היה עושה זה: והנה דמות האדם חלוק לתרי"ג. וכן תרי"ג חלקים ימצאו בעשר ספירות, שכל חלק מהם יביט אל כל המציאות, ולכן בכל אחת מהם יכללו כל ע"ס. ופירוש הענין, שהספירות הראשונות יגלו פעולותיהם עשרה לאחד, ומהם עשרה לעשרה, עד שנמצא המנין הזה פועל כולו, לא פחות ולא יותר. אמנם אפרש לך ענין זה היטב איך אפשר להימצא זה המנין. דע, כי אף על פי שאמרתי שכל פעולה מסתכלת על כל הבריאה, עם כל זה אפשר שלא ירצה המאציל להוציא ממנה תולדות מכל בחינה זאת, אלא מחלק ממנה,

פירוש - ממה שהיא מבטת על איזה חלקים מן הבריאה, ולא על כולה, ואז נקרא שאין הספירה מאירה אלא במקצת ספירותיה. ועל כן כאשר יאירו עשר ספירות כולם בכל עשר ספירות שבהם, שהם כמו חלקיהם, ועוד מאלה העשר ספירות שהם חלקי הראשונים, יאירו החלקים שבהם, ולא כולם אלא מקצתם, פירוש - מה שמביט בהם למקצת הבריאה, והוא מה שצריך לצורך הבריאה לעמוד על התכונה הזאת - אז יצא המנין הזה של תרי"ג:

פעולת העשר ספירות בבחינת פרצופים

והנה עשר ספירות הם הפעולות שרצה בהם המאציל לנהג עולמו. וכבר אמרתי, שבכל אחת מהם הוא מביט אל כל הבריאה. אך זה ודאי, שאין הנמשך מאחת מהם בכל הבריאה הזאת מה שנמשך מאחרת, פירוש - כי אחת תתן לכל הבריאה מציאות אחד, ואחת מציאות אחר. ואפילו הראשונה - הנה יש בה מציאות מה שנמשך לה מהימצא האחרות אחריה. ועל כן נבין בהם פרטות ענינים, נמשכים כל אחד בפני עצמו:

הספירה הראשונה היא כתר, והיא מבטת אל כל המציאות כנ"ל, על כן נאמר שיש בה תרי"ג מאורות, תרי"ג חלקים, כי כבר שמנו כללות המציאות תרי"ג, ואז נקרא לספירה הזאת פרצוף. והיינו כי לבחינתה מה שהיא ספירה פרטית, שגורמת ענין פרטי במציאות - נקראה ספירה. אך בבחינה מה שהיא מבטת אל כל המציאות - נקראה פרצוף; וענינה דמות אדם, כי כבר שמעת שדמות אדם הוא תרי"ג, והוא כללות כל הנמצא. והספירה השניה, וכן השלישית - כל אחת מהם נקראה גם כן פרצוף, בבחינת היותם מביטים אל כל המציאות:

אמנם צריך אני לפרש לך הענין הזה של התרי"ג היטב. דע, כי כאשר המאציל ב"ה פועל בחד"ר - ברא בגשמיות המים והאש והרוח. כן נברא הימין והשמאל והאמצעי, כי הלא זה כל ענין חכמת האמת להקביל הנבראים ומקריהם אל הפעולות שרצה לפעול המאציל ב"ה בעולמו, על פי סדר הדמות אשר בחר לתת לאדם, שהוא הסדר המשים כל הבריאה בתכונה אשר היא, שהיא המצטרכת לענין הבחירה, השכר והעונש. על כן בדעתנו סדרי פעולותיו - נדע סדרי בריאתו והנהגתו:

ונחזור לענין, כי הנהגת חד"ר עושה הימין והשמאל והאמצע, ומשלושתם נמצא גוף האדם, וגם כנגד הנהגת ההנהגה, ומעבר ההנהגה - גם כן בדמות אדם חלקים. אם כן, הרי שאין התרי"ג נשלם אלא מכל הצדדים והחלקים ביחד. לפי זה בדברינו בחג"ת ונה"י מצד עצמם, לא מצד הבטתם אל כל המציאות, נמצא שבהם החלקים מן התרי"ג, חוץ ממה שיש לעומת הנהגת ההנהגה. ובאמת זהו עיקר ההנהגה, כי ההנהגה, ומה

שמתפשטת בעוברה אל ההשגחה - זהו מה שצריך. אך הנהגת ההנהגה היא המרבה או הגורעת את השפעת ההנהגה. כי בפעול המאציל ב"ה באותו הכח - תרבה ההשפעה, ואם לא - תחסר:

שש הספירות התחתונות מהוות פרצוף אחד, שאר הספירות כל אחת היא פרצוף

על כן נאמר שהפעולות האלה בהביטם אל המציאות, לפעמים יביטו אל עשר ספירות בזמן הימצא הכח העליון הזה, ולפעמים יביטו אל מציאות עצמם לבד, שהם ו' ספירות, בהחסר הכח העליון שזכרתי. וכאשר נבין בחינת המדרגות של העשר ספירות בכלל, לא לפי פרטיותם, אלא לפי כלל ענינם שבעבורו נמצאו, נמצא שההנהגה בעצמה תלויה בשש הספירות התחתונות, שלושה להנהגה, ושלושה לעוברה אל ההשגחה כנ"ל, שזה שווה בכל זמן, בזמן היותר כח, ובזמן הכח המועט; ושלושה ספירות הראשונות הם מנהיגי ההנהגה הזאת, שכל אחד מהם צריך שיביט אל כל ההנהגה כולה, להניעה כולה על פיו, כי אפילו הדין והרחמים יהיו מתנהגים לפי החסד מצד חכמה, והחסד והרחמים יתנהגו לפי הדין מצד הנהגת בינה, וכן הדין לפי הנהגת הרחמים שיהיה כתר, וזה מורכב קשור ושלם. ולכן בכל אחד מהם נבחין תרי"ג, כי כך הם מביטים אל תרי"ג: אך הששה ספירות ביחד נחשוב אותם כענין אחד, שהם ענין ההנהגה עצמה, והיא מתנהגת אחר הג' ראשונות. ועל כן, אף על פי שנאמר שכל אחד מהם יביט אל כולם, הנה אין זה מה שאנו צריכים להבין ולדעת דרך משפט מעשיהם, כי כל ההנהגה בכל חלקיה נבינה לדבר אחד. ומנהיגי ההנהגה נבין שיהיו מביטים כל אחד מהם אל כולה, כי התנועה נמשך מהם אל כולה. והכל יהיה נשלם בהשגחה, כאשר תשמע עוד בס"ד. ולכן אלה הששה ספירות נקראות גם כן פרצוף, והוא כי הם מצד עצמם בין כולם - או יביטו אל עצמם כשאינם מקבלים התפעלות מן הג' ראשונות, שאין המאציל פועל בהם, ויעשו מה שיעשו מן התרי"ג רק חלקים המגיעים להם, או יקבלו התנועה מן הג' ראשונות גם כן, ואז נוסף בהם כח הג"ר אלה המניעים אותם, ואז יהיה בהם לבדם בחינת תרי"ג, שיהיו חלקים מהם לפי ענינם, וחלקים לפי מה שמקבלים מן הראשונים. וההשגחה הנה תשתווה גם כן לכל המציאות, כי לפי כל המציאות היא נעשית:

התחלקות לחמשה פרצופים

הרי מן העשר ספירות נעשים ה' חילוקים - חילוק הששה ספירות ביחד, שהם ההנהגה בעצמה, והם חסירי פעולות הג' ראשונות בהם לפעמים, כשאין המאציל פועל הג' ראשונות אלה, שאז אינם מקבלים מהם תנועה. חילוק הג' ראשונות, שכל אחד מהם

מביט להשלים לפי ענינו ההנהגה כולה, ואז יהיה בששה הספירות עצמם חלקי הג' ראשונות, שהוא מה שיש בהם מההתפעלות שמתפעלים מן הג' ראשונות האלה; וההשגחה המשתווה אל כל המציאות. והם נקראים ה' פרצופים, פירוש - ה' פעולות, מביטים אל תרי"ג ענינים או תנאים:

שש הספירות משתלמות לעיתים לעשר ספירות

והנה לפי הסדר הזה, נמצא כללות ההנהגה בשני הפרצופים התחתונים, שהם ההנהגה והשגחה. ועוד נבחין מה שיפעלו בהם הג' העליונים, שהם מנהיגים אותם כנ"ל, בתתם להם ההתפעלות החדש אשר יתנו, או בגרעם אותו מהם. והנה בהמשך ההתפעלות הזה אל הששה הנ"ל, שהם חג"ת נה"י, הנה ימצא בהם עצמם מבחינת כח"ב גם כן, היינו זה ההתפעלות או התנועה החדשה שמקבלים מהם, ואז ימצא בהם בחינת עשר ספירות. וכשיחסר זה ההתפעלות - יהיו ששה ספירות לבד. ולכן מיני זמנים אלה נמצא להם, זמן היותם שלמים בעשר ספירות, וזמן היותם בלתי שלמים, וכל זה אפרש לך עוד בס"ד, וכן התולדות הנולדות משני זמנים האלה, הכל באר היטב. ותדע באמת, שכאן הוא כל סדר ההנהגה לפי חסרון או יתרון ששה ספירות האלה, הנמשכים אחר הנהגת המנהיגים הנזכרים, וחיבור ההנהגה אל ההשגחה להיות נשפע שפעה אל התחתונים. על כן נאמר ששורש כל הנמצאים באמת הוא בשני הפרצופים האלה, כי הראשונים אינם אלא לסדר בסדר הראוי את הפרצופים האלה, ולא להוסיף עליהם, כי רק מה שנמצא בהם הוא מה שהמציא בגשמיות בעוה"ז הבורא יתברך שמו:

בין הספירות יש יחס של משפיע ומקבל

ועתה אודיעך עוד ענין אחד נמצא בספירות האלה לצורך הבחירה, והוא ענין עילה ועלול. ופירוש הענין הזה - כי כך רצה המאציל לפעול פעולות, או נאמר להאיר הארות, שהכל אחד כמו שביארנו, פעולות שתהיינה נולדות ונמשכות זו מזו, והראשונה תהיה עילה וסיבה לשניה, והשניה לשלישית. נמצאת גבורה יוצאת מחסד,ותפארת מגבורה, וכן כולם. והנה כאן באמת יש מקום שאלה, כי איך אפשר שתצא גבורה ותיוולד מן החסד, והרי הם הפכים? אמנם צריך שתדע שזה סוד "המים הרו וילדו אפילה". והוא, כי לא כמו האב המוליד את בנו מכח עצמו, אלא כמי שמקבל הריון מאחר. והוא, כי אין הדבר הזה באמת עצמי בספירות, אלא מקרי שרצה בו המאציל ב"ה, ורצה שלא תצא הגבורה אלא מכח החסד, ולא שהיא נמשכת בתולדתה ממנו. אבל זה ודאי - שמקבלת התפעלות. וזה יהיה כלל שמור בידך - שאין פעולה קטנה בפעולות המאציל ב"ה לבטלה, שהיה אפשר להיעשות זולתה, כי הכל נותן תכונה פרטית לבריאה, שלא

היה כך בלעדה. ועל כן אינו דומה שתצא הגבורה כמו מסובבת מן החסד, והתפארת מן הגבורה, לשהיו יוצאים כל אחד כמו לבדו:
והנה בהיות כל המאורות האלה יוצאים כך - עלול מעילה, על כן יהיו כולם גם כן בסוד משפיע ומקבל. ופירוש הענין, כי כל עילה מקיימת העלול ממנה, וזהו בכח ההשפעה שמשפיע בה. וענין השפעה הזאת הוא התמדת אותו הענין, הכח, הפעולה שהוציא את העלול הזה בראשונה. ובאמת לפי זה כל ספירה היא עלול למה שלמעלה ממנה, ועילה למה שלמטה ממנה. ולא זו בלבד, אלא אפילו כל תנאי הפעולה נבחין להם עילה פרטית. כי באמת כל הפעולות האלה הולכות בדרך אחד, נגזר לפי כוונת המאציל ב"ה אשר היתה לו בבריאה, ולכן צריך שתהיינה קשורות זו בזו בכל פרטיהם לגמרי. ובקחתינו הדברים במחלקות כלליות, נמצא היות ההשגחה בכלל משפעת לנו. אך בבחינת המאורות עצמם, הנה היא המקבלת, וההנהגה משפעת אליה, ומנהיגי ההנהגה משפיעים אל ההנהגה עצמה:

הספירות הן שורש לנשמה ולגוף

ועוד ענין אחד נמצא בהם, והוא היות בספירות מה שיהיה שורש לנשמה באדם, ומה שיהיה שורש לגוף בולי הרי דמות אדם בכלל הוא חיבור גוף ונשמה ביחד. ואפילו בדוממים נמצא כמו בחינת נשמה, ויהיה איזה כח פנימי מעמיד צורתם. ועל כן נמצאת הבריאה כולה בכלל נחלקת לפי החילוק הזה של גוף ונשמה. והספירות כולם גם כן צריך שיהיה בכל אחד מהם מה שיהיה שורש לזה ולזה. וכפעולות הנשמה בגוף, כך יהיה פעולת מה שהוא שורש אליה כמה שהיא שורש לגוף, כי כבר שמעת היות הפעולות עצמם תלויות זו בזו, ונקשרות זו בזו, ומתפעלות מהתמשכן זו מזו התפעלות פרטי:
ואחר כל ההקדמות האלה תוכל אתה להגיע אל שורש ענין הבריאה הזאת, ותבין בו המשך ענייניה בבירור אל נכון:

כל פעולותיו ית' מורכבות מן הארה והגבלה - בחינת חסד ודין

דע, כי אמרו רז"ל שהקב"ה ברא את העולם בדין, ושיתף עמו מידת הרחמים. וסוד הענין הזה הוא - כי המאציל ב"ה בלתי - בעל - תכלית, ופעולותיו אם היה רוצה לפעול בכוחו, היו בלתי תכלית גם כן. והוא רצה לברוא נבראים בעלי תכלית, ולכן פעל פעולות בעלי תכלית. פירוש הענין, לא שיהיה תכלית בעצמות ההארה שלהם, כי אין שייך לומר זה הענין, כי המאציל ב"ה הוא הפועל, ופועל בדרך התנוצצות, ובהיותו בלתי - בעל - תכלית - גם התנוצצותו הוא כך, כאילו נוכל לומר - כולו מתנוצץ, כי באמת כל הפועל

הוא פועל בכל פעולה שיפעל. רק זה נוכל לומר - שאין צריך הפועל לתת בכל פעולה ממנו כל כוחו, כי הלא בפעולה אחת יוסיף כח מפעולה אחרת. ועל כן נאמר שהמאציל ב"ה לא רצה לפעול בכל כוחו, שהוא בלתי - בעל - תכלית, אלא במקצת כח ממה שרצה וגזר:

נמצא לפי זה, שהענין הראשון שעשה המאציל ב"ה - הוא שית הגבול לכח הזה שבו יפעל פעולותיו. ובאמת כל פעולה יהיה לה גבול בפני עצמו. ונמצא בחינת הגבול הזה גם כן פעולה המתלווה אל כל פעולה מפעולותיו בבחינת הארה. פירוש הענין, כי כל פעולה היא מוגבלת, אם כן נמצא בכל פעולה שני דברים - פעולה או הארה, וגבול. ובאמת שניהם פעולות, כי אין הגבול העדר לבדו, אלא מציאות פעולה מגבלת. וזה, כי הלא שמעת איך כל פעולות המאציל הם בדרך התנוצצות, שיש להם מציאות, ולכן גם פעולת ההגבלה הוא ענין נמצא, ממשי. והוא סוד הכתוב "ישת חשך סתרו", וזה הפעולה מתלווה אל פעולת ההארה, יותר או פחות, ונותנת מידה להארה עצמה:

ובאמת הנפרדים, ובפרט הגשמים, הם כך - מפני רוב היות נגבלת ההארה בהם, שהם נשארים חשוכים. כי הגוף חשוך הרבה, והנשמה פחות ממנה. והמלאכים מתעלים כמו כן על בני אדם, והם עצמם מתעלים זה על זה במדריגתם. והקרוב יותר הוא אשר בעצמותו יש הארה יותר, ומתרחק ממהות הארות השורש פחות ממה שמתרחק מי שהוא תחתיו, גם כי הריחוק מן השורש אל הענף כבר רב הוא באמת, אבל יהיה רחוק פחות מן האחר:

נמצא לפי זה, שורש מציאות הנמצאים הוא הגבול הזה, כי למאציל ב"ה אין גבול, והגבול הוא בנבראים, שהמאציל ב"ה לפי הגבול - כך מאיר בהארותיו, שההארה תהיה נמדדת בגבול ההוא. וזה הגבול הוא ענין הדין, המצטרך דוקא לצורך הנמצאים. והחסד הוא בחינת ההארה והתפשטות. והנה בריאת העולם היה בדין, והוא הגבול הזה הניתן בראשונה אל ההארה:

חלק שני

וזה חלק מאמרי זה השני, ההולך לקדמת הצור מכשול טעות הצבי, כאשר יעדתי לך בראשונה, עד לאור אשים משפט בס"ד, כי יסכר פי דוברי שקר:

אלה דברי הברית, ברית מלח כרות לתורתנו הקדושה, אשר אין חליפות לה לעד ולעולמי עולמים. והנביא או החולם החלום אשר יזיד לנגוע בקצה, או אפילו בדקדוק אחד מדקדוקי סופרים, לא נאבה לו ולא נשמע אליו, כי בן מות הוא אשר דבר סרה על ה'

אלהיו. ואפילו אלף אלפים טעמים יתן לדבריו - על כולם נאמר (דברים יג, ד), "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא" וכו'. והאף אין זאת די והותר לדעת רשע כסל תרבות האנשים החטאים האלה, אשר היו לשכים בעינינו, להדיח איש ישראל מעבוד את ה', בחוקים לא טובים אשר בדו מלבם. ואיך יפול לב האדם בשחת עשו? ומקרא מלא צועק ואומר "לא תשמע" וכו', "כי מנסה" כו'. אמנם למען הצילך מן הדרך הרע הזה, להציל נפשך מני שחת, אשכילך ואורך איכה נהיתה הרעה הזאת, מאין באה, ואי מזה שורש פורה הראש והלענה, אשר עדיין מרקד בינינו בעוה"ר:

והנני מגלה לפניך סודות גדולים ונפלאים ועמוקים מאד, אשר השתיקה היתה ראויה בהם הרבה, כי על כן הזהיר החכם (משלי כה, ב), "כבוד אלהים הסתר דבר". אך מזקנים אתבונן, כי עת לעשות לה' הפרו תורתך, וה' הטוב יכפר בעד, כי הוראת שעה היא, תחת אשר הרב פרצה לה הטומאה בארץ, ותשחת הארץ מפניה. ועתה צריכים אנו לגדור את הפרצה הזאת ככל אשר תשיג ידינו, ורב מהיות חרון אף ה' על ישראל. ולולא זה, לא הייתי פותח פי בדברים אלה אשר הם כבשונו של עולם, אשר הוזהרנו עליהם הזהרות על הזהרות רבות וגדולות לכסותם ולהעלימם תמיד. אמנם לכל זמן ועת לכל חפץ, וגדולה עבירה לשמה. ואתה עתה עמוד והתבונן נפלאות אל, וערום יבין לאשורו, כי ישרים דרכי ה':

דע לך אחי, כי כאשר חטאו ישראל, גרמו לשכינה להיות מתלבשת בקליפות בעבורם, וההתלבשות הזה נעשה בבחינה פרטית, כאשר אבאר לך עוד בס"ד, כי צריך שיהיה בבחינה פרטית אשר תניח מקום לס"א להיות סובבת והולכת. והנה המקום הזה מקום סכנה הוא מאד, כי בו יכולה הס"א לאחוז העינים אשר לא נפקחו היטב, להחליף להם בין קדש לחול, ובין חול לקודש, ותראה להם המר למתוק, והמתוק למר, מקריבות הדברים. ועל זה המקום נאמר "וינס משה מפניו", כי הוא ענין המטה, המתהפך ממטה לנחש, ומנחש למטה, כמו שאפרש לך בס"ד את הענין הזה היטב. ובהתגבר הס"א מפני חטאינו, עצרה כח לצוד ציד נפתלים, להראות להם במקום הזה דברים אשר לא כן. ובזנותם אחריה עשו להם החוקים האלה אשר עשו, להיות למוקש לישראל בעוה"ר. וכבר אמרתי בדברים האלה היה טוב לנו לבלום פינו ושלא לחקור כלל. אך מה אעשה, אף שלא הדין כך, אך השעה צריכה לכך, להציל נפשות העניים והאביונים מיד חזק מהם. ואני בשמים עדי, כי באימה וביראה ובחרדה גדולה פורש אני הדברים האלה לפניך. ועתה כמו כן חרדות תלבש, ותהא ירא מפני האש הגדולה מפני ה' אלהיך, כי אש אוכלה הוא. וברתת ובזיעה תשיב יוצר על מכונו, לאהבה אותו ולדבקה בו, ולא תחטא:

תיבת נח והקשת

שנינו במשנתנו (חגיגה יא,), "כל שאינו חס על כבוד קונו, ראוי לו שלא בא לעולם". ובגמרא שם אמרו - "זה המסתכל בקשת". ורשב"י פירש בזה סודות גדולים, שזה נאמר על זמן הגלות, יען הוא מלובש בגווני חשך של הס"א. ועתה אפשר לך בס"ד הענין הזה היטב:

הקשת אחר המבול הושם להיות לאות לכל בשר שלא יבא עוד מבול לשחת הארץ. ואומר לך מה הענין הזה. דע כי בזמן המבול ניתן רשות לס"א להתפשט על כל הארץ, כי כבר נשחתה ברוב הרע שהמשיכו עליה הדורות החטאים ההם. ועל כן ניתן לה הרשות הזה, עד שתקח את כל השייך לה. אחר כך תשוב למקומה בנוקבא דתהומא רבא. והנה באותו זמן הוצרך שינצלו נח ובניו וכל הבריות שנתקיימו עמהם, וזה ע"י השכינה בבחינה שהיא מתהלכת בתוך הקליפות. כי הלא ודאי אין הארתה בזמן היותה למעלה כהארתה בהיותה בתוך הקליפות, כי היא צריכה להיות בבחינה זו שתוכל להציל את הראוי להנצל המתחזק בתוכה, אך בסוד הסתר. ושאף על פי כן לא תפעול בדרך שתבריח הקליפות, אלא שתתן להם מקום. והבחינה הזאת היא ממש בחינת התיבה:

ואומר לך מה בחינה זאת, כי היא צריכה להיות בבחינה הנמשכת בה מן היסוד, שהוא השכן קרוב אליה אפילו בגלות. ותבין שזהו סוד נח, שהוא היסוד, שמסודו נעשית המלכות - - תיבה. והיא נעשית בסוד שלשה בחינות בסוד חסד, דין, ורחמים. ובאמת כך היא נקשרת בנצח הוד יסוד דזעיר אנפין, שנאמר בם (אסתר ח, ג), "ותפול לפני רגליו" אפילו בגלות. וסוד זה הוא, כי היא סוד ה', ובהתקנה לעומת הנה"י האלה - נעשית שלשה ווין. ואלה הג' ווין בסוד נה"י עצמם נעשים בה ש' אחת, כזה, ש'. ואלה הם מדות התיבה, כי רחבה חמשים אמה בסוד הה"א, ובהתחלקה לג' לעומת נה"י - נעשים שלשים, והם שלשים אמה קומתה. והם מתחברים בסוד ש', ואז הם שלש מאות אמה אורך התיבה. נמצא שתקון השכינה בבחינה זו - מה שצריך להיות לעמוד בתוך הקליפות. ואז נאמר (בראשית ז, יח), "ותלך התיבה על פני המים":

אך אחר המבול נשבע הקב"ה שלא יביא עוד מבול. ונמצא, שלא יגיע זה ההתפשטות של הס"א להיות על כל העולם כאשר היה. אך עם כל זה - הנה ימצא למעלה במאורות. ופירוש הענין הזה, כי אם תתגבר הס"א כל כך עד שיצטרך לתת לה מקום על הגשמיות לשלוט על כולו, הנה זה ימשך מחמת שליטתם וקטרוגם מאד במאורות, עד שיסלקו השפעתם מן העולם - אז יחרב. אך יש שתתגבר הס"א על הארת המאורות הרבה ותחשיך אורם, אך לא תגיע למנוע השפעתם כמו בזמן ההוא. ועם כל זה תצטרך השכינה להיות

בסוד תיבה, כי המאורות שלה יהיו מתלבשים בקליפות, אך לא בשליטה כל כך כזמן המבול, אלא יהיה בשיעור כך - שימשך מענין זה גלות, ולא חורבן העולם:
ונמצא, שמה שהיה בזמן נח בסוד תיבה גשמית, נשאר עתה בסוד תיבה רוחנית. כי אז כיון שנתגלתה הס"א לשלוט על הגשמיות, הוצרך שגם השכינה תגיע שמירתה עד הגשמיות גם כן, והיא התיבה הזאת. ואחר - כך נשאר הדבר בבחינה רוחנית כנ"ל. וזה ענין הקשת, שהוא סוד התיבה ממש. ותדע שכתוב (יחזקאל א, יח), "כמראה הקשת אשר יהיה בענן" וכו'. והענין, שכך ראה במרכבה יחזקאל, יען אז היתה השכינה בגלות כבר. ועל כן ראה אותה בבחינה זאת של קשת, שהיא הצריכה להיות מתלבשת בקליפות, לשמור ענפיה הקדושים. שעם כל זה יהיה גם מקום לרשעים להתהלך סביב. הקשת הנגלה כאן למטה הוא תולדה ורמז לקשת העליון הנראה במרכבה, כי זה מה שנשאר לצורך השמירה הצריכה עתה. נמצא, לפי זה שבחינת הקשת היא הבחינה ששומרת את ישראל בזמן הגלות, אבל שנותנת לס"א גם כן מקום לשלוט שליטה הראויה לה. ועל כן נמצאים בה שתי בחינות, אחת - בחינתה בגלות מתלבשת בקליפות, שהוא לשמור לבד. ואחת - בזמן שהיא מתפשטת מלבושי החול בזמן גאולה, שאז נאמר בה (בראשית ט, טז), "וראיתיה לזכר ברית עולם" - לעורר הזווג. ואני כבר הקדמתי לך כי המקומות בקדושה שמשם ניתן מקום לקליפות - הם מסוכנים מאד להסתכל בהם, כי על זה נאמר, "כבוד אלהים הסתר דבר", שלא לתת גאון לס"א. והמסתכל בו - אינו חס על כבוד קונו. ובאמת, זהו המקום שמשם יצאו וטעו הזונים האלה. כי הס"א מראה להם שקר כאמת, אשר מרוב התקרבה שם אי אפשר לראות ההבחנה היטב. אלא שכבר הקדים להזהיר היוצר עצמו "לא תשמע". כי כל אשר ישנה מדברי תורה אפילו כמלא נימא - ודאי פיתוי הס"א הוא. וזה יתד נאמן שלא ימוט:

התלבשות הנשמות בתוך הקליפות

וצריך שתדע, כי כמו שהשכינה צריכה להתלבש בתוך הקליפות, כך צריכים נשמות גם כן להתלבש אחריה בקליפות. ועתה אפרש לך ההתלבשות הזה איך הוא. כי על זה הענין כתוב (ישעיהו לא, ה), "כצפרים עפות כן יגן ה' צבאות":
דע שג' מיני היות הנשמות בתוך הקליפה יש, היותן בתוכה קודם בואן לעולם, היותן בתוכה אחר צאתם מן העולם והן זכאות, והיותם בתוכה קודם צאתם, או אחר צאתם כמו כן, והן חייבות. ועתה אפרש לך כל מין ומין בפני עצמו:
הנה עד שהאדם הוא בעוה"ז הוא בעל בחירה, ולפי מעשיו הוא מתקן או פוגם בספירות. מה שאין כן אחר מותו, שנאמר (תהלים פח, ו), "במתים חפשי". והנה בהיות הנשמה

בתוך הגוף, אז יש מקום לס"א על ידי הגוף להתערב בה בתוך מציאותה, אם היא חוטאת. כי על כן תצטרך להכנס לגיהנם לטהר בכח אשו של גיהנם. כי יהיה האש ההוא, שהוא כח ס"א, שולט עליה ובוער בה עד שישאב אליו כל הזוהמה שנכללה בה, ואז תשאר היא טהורה. והנה בהיות הס"א מתערבת במציאות הנשמה - היא מטמאה, ונפגמת, ונפגם השורש אשר לה גם כן מפני פגם הענף. והנה זה מין א' מג' המינים שזכרנו, והוא שתהיה הקליפה מתערבת במציאות הנשמה עודה בגוף, והיא נקראת טמאה, שאור הקדושה מסתלק ממנה, והיא נמסרת ביד הס"א ממש. וכן בצאתה תלך אל גיהנם, ותשאר כמו כן עומדת בתוך הקליפה עצמה, שהיא שולטת בה עד טהרתה: אך האדם אשר זכה במעשיו, הנה כבר הפריד הס"א ממנו, ונדבק הוא לשרשו הקדוש. ובצאת נשמתו מן העולם, הולכת ונדבקת לשרשה זה. ומשם והלאה אין כח לס"א להתערב במציאותה כלל. כי באמת רק בהיותה נקשרת בגוף היא מוכנת לזה הענין. אלא לפעמים תרד הנשמה ההיא להיות מתלבשת בתוך הקליפה, והוא שתהיה הס"א סובבת עליה, בסוד (תהלים יב, ט), "סביב רשעים יתהלכון". ולא תהיה מתדבקת בה כלל, אלא שתגרום לה חסרון אור, שהיה ראוי להתגלות לה לפי זכותה. וכאשר ירדה השכינה בתוך הקליפה להתלבש בה, הנה בה ודאי אין הס"א מתערבת ח"ו, כי אין שייך לאמר דבר זה כלל, כי הלא השכינה אינה כי אם אחת ההארות של הא"ס ב"ה, והס"א היא בריאה נפרדת. ונמצא, שאין הדבר הזה נופל בכאן כלל, רק בחינת התלבשות הוא שהיא מתלבשת בתוך הקליפות האלה, ומתגלה בתוך מקומם. והנה אז ירדו גם כן הנשמות של צדיקים גדולים ראשי ישראל, שהם עומדים שם בתוך הקליפות עמה, ושם סובלין חסרון אור ומיני צער הרבה, והם נקראים סובלי חלאים הסובלים עונותיהם של ישראל. ובראש כלם יש מלכא משיחא, שהיא היחידה אשר נבראה מאז, והיא עומדת להיות עטרה לגואל, שבה יגאל את ישראל, והיא עומדת גם כן בזה ההתלבשות, בזה הסיתום וחסרון אור הנ"ל:

והמין הג' הוא היותן בה קודם בואן לעולם, כי אז אינם בבחינת סובלי חלאים, אלא הם בסוד עשוקים. והוא כי חטא אדם הראשון גרם שכל הנשמות תרדנה בתוך הס"א, ואז זה גורם להם חולשה, שבבואם לעולם הזה נרדפות מן הס"א, וצריכות תקון גדול במעשיהם לתקן מזה. כי כל העבודה עתה - אחר ענין חטא אדה"ר היא נמשכת. אך נשמת המשיח היא בחינת היחידה, שהיא בת חורין, שאין לה ענין לזה, כי אינה אלא לבא לעולם לעטר המשיח, ולא להתקן. ולכן היא בבחינת "סובלי חלאים", ואדרבא - ראש לכולם. ובה

נכללים כל עטרות הנשמות, שבם יתעטרו לימות המשיח בהארת יחידה אשר תשלוט ותנהג אותם בזמן ההוא:

והנה הנשמות אשר יצאו כבר מן העולם, הם נקראים צפרים עפות, שבאמת יש להם כח לעוף אחר השכינה, מה שאין כן בהיותם בגופים. ותדע, כי אימא נקראת קן צפור, שהיא קן לאבא הנקרא צפור. והנה מאבא ואימא ניתן מציאות לנשמות מצד עצמן, ומצד זו"ן ניתן להם להיות בתוך הגוף. והנה כשיוצאים מן הגוף, נשארים מה שהם מצד או"א, שהם חוץ לגוף. ואז נאמר בהם "כצפרים עפות כן יגן ה' צבאות", כי השם הזה הוא המגן בסוד הקשת כנ"ל. שהנה"י הם נקראים צבאות, והם ג' גווני הקשת. ולאלה יש ההגנה הזאת, כי אין הקליפות יכולים להתערב בהם. אבל מי שהוא בחיים ומשליט הס"א עליו, לא יש לו ההגנה, כי לפי בחירתו הם הדברים. נמצאת למד מכל זה, שאין ההתלבשות בס"א נאמר אלא על הנשמות לאחר שיצאו מן הבחירה, שאז אין הרע מתערב במציאותם, ואינו אלא צער להם, והוא תקון לישראל. אך בהיותן בעלי בחירה - לא יתכן בהם הענין הזה, כי אין ההתערב בס"א בחיים אלא קלקול וטומאה, שתברח הקדושה מעליו, ולא תקון כלל. והרי נפלו כל בניני השוא שבנו האנשים הפושעים האלה, כי אי אפשר לעבירה להיות מצוה, והתיקון לא יהיה הקלקול לעולם:

הן אמת, שמאמר אחד נמצא לרז"ל אשר נדמה הוא לעינינו כהר גבוה ותלול מאד. הוא מאמרם ז"ל בענין יעל (נזיר כג,), "גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה". אם כן אפשר לפגם להיות תקון. אך צריך שתדע כי הרבה חלוקים נמצאים בענין. ואשר לא ידקדק עד חוט השערה - קרוב לפול בפחתים עמוקים, רחמנא ליצלן:

מעשה אסתר היה באונס

דע כי זהו סוד הוראות שעה. ואפרש לך זה הענין היטב. כי הנה חילוק יש בין מעשה אסתר למעשה יעל, שמעשה אסתר היה ע"י אונס, ומעשה יעל היה עבירה לשמה. ובאמת הדברים האלה הנה הנם מסתורין של מלך, אשר מי הוא יערב לבו לגלותן, ולולא כי צריכים אנחנו להעביר המכשלה הזאת מקרב עמנו, כי רבה היא, נשא לא נשאני לבי להוציא מפי בענין זה ריש מילין, כל שכן להרחיב לשון כאשר אני עושה עתה. אמנם רחמנא לבא בעי, ומחשבה טובה יצרפנה למעשה, לבלתי שום עלי עון בדבר זה. אבל עינים עורות יפקח לסור מדרכם הרעה, וישמח ה' במעשיו. עתה הט אזניך והבן מאד מאד, כי הדברים עתיקים גדולים ועמוקים, וכבוד אלהים הסתר דבר:

כשגרמו העונות, ירדה השכינה ונתלבשה בלילית שפחה רעה. והשפחה הרעה הזאת, שהיתה נקודה אחת לבד, נתפשטה לעשר נקודות, ונקראת פרצוף. והנה כל מדרגות

הקליפות, כיון שרואים השכינה שם מלובשת, הנה הם חושבים שח"ו יוכלו לשלוט עליה. ובאמת הם מתקבצים בשאון גדול על לילית זונה בעבור השכינה אשר שם. ואז ברגע אחד השכינה מסתלקת ובורחת משם, והם נשארים בטומאתם, ואינם שולטים כלל. וסוד ענין זה הוא "מצה שמורה", שהיא השכינה השמורה לבעלה, ואז נאמר על ס"מ (קהלת ד, ה), "הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו":

וענין זה הוא ענין אסתר, שהיא השכינה הנמסרת ביד ס"א. ואחשורוש חושב לשלוט עליה. אבל באמת שמרדכי היה משביע את השידה, ואחשורוש לא היה שולט עליה כלל. והנה השידה הזאת היתה מבחינת הזוהמה של אסתר עצמה. ונמצא כך ממש כמו שנעשה בקליפה עצמה - שהשכינה בורחת משם. אמנם אף על פי כן, נמצא זה איזה פגם באסתר עצמה, כי זה גורם למעלה גם כן איזה פגם שצריך טהרה, ועל כן אסתר היתה טובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. וענין ישיבתה בחיקו של מרדכי הוא ענין הזווג הנעשה למעלה בברחה מן הקליפות, והוא ענין (אסתר ב, יד), "בערב היא באה ובבוקר היא שבה", שהוא זמן הזדווגה עם הז"א. והענין הזה נקרא אונס, שהסט"א רוצה לאנס, ואינו עולה בידה:

ענין יעל - עבירה לשמה

אך ענין יעל הוא ענין אחר. והוא סוד נורא מאוד מלהרהר בו, וכל שכן לדבר בו, וכל שכן לחקור עליו. ולולא שהשעה צריכה לכך, הייתי נס ממנו כמפני אש בוערה. אך היה מסתכל להבין דבר על בוריו, שלא תטעה ח"ו בטעות הפתאים האלה הזונים מאחרי ה', כי על מקומות האלה אמר הכתוב (הושע יד, י), "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם":

דע, כי תחלת הקלקול היה ביאת הנחש על חוה, שהטיל בה זוהמה. ומפני זה ירדה היא אחר כך בתוך הקליפות כנ"ל. והנה אי אפשר לתקן זה הפגם אלא כענין האמור בכתוב (זכריה יד, ב), "והנשים תשכבנה". והענין הוא, כי סוף סוף צריך שיהיה למטה זה הענין, שישא החוטא את חטאו, והפגם סר מן השורש. כי למעלה הנחש רודף תמיד בעבור זה, וכאשר ינתן לו חלק למטה בישראל שחטאו, אז ישלם הקטרוג למעלה. וכמה צער גדול הוא לנשים הקדושות, נשי ישראל, שיצטרכו לסבול הענין הרע הזה. ותראה שראשית הקלקול היה (איכה ה, יא), "נשים בציון ענו". ועל כן סוף הבירור יהיה זה - "והנשים תשכבנה". אך תדע, שאפילו זה הצער אין לו להמצא אלא בסוף הכל, בהיות התקון עומד להשתלם, שאז נאמר (משלי לא, כד), "ותשחק ליום אחרון", כי כבר הכח גדול, ואין המעשה ההוא פוגם למעלה, אדרבה - מתקן. ואומר לך איך הוא מתקן - כי

ע"י המעשה הזה יקבלו הטמאים ההם את הזוהמה הנשארת מתחלה. ואדרבה, כל טוב הנכלל בהם - יהיה יוצא מהם ונכלל בקדושה. וסוד כל הענין הזה הוא, כי צריך לתת לס"א החלק הראוי לה, אך להיות תקון, צריך שיעשה למטה ולא למעלה:

ועתה אפרש לך ענין יעל עם סיסרא, ותבין הסוד הזה היטב. הנה יעל היתה אשת חבר הקיני, והוא מסוד קין שיצא מכח זוהמת הנחש, ולכן אליה הגיע המעשה הזה. ועל כן נמסרה היא לו לביאה, ולא שידה כמעשה אסתר, אלא היא עצמה, כי אז אדרבה הוא הריק בה כל הניצוצות הקדושים שהיו בו, כי הוא באמת היה מסוד הדעת, וכולל כל בחינות הניצוצות שיוצאות מן הדעת. ובין כך ובין כך נתעורר היחוד העליון, והס"א לא אחזה בקדושה למעלה, כי אדרבה בכח התקונים וזכותה לקחה היא על עצמה הענין הזה, שלה לא היה הנאה, כמו שאמרו בש"ס (שבת קמו.) משום דאטיל בה זוהמה. ונשאר המקדש קדוש למעלה, ושם נתעורר היחוד, וכוחו נתגבר עליו והכניעו. וסוד זה הענין הוא יתד האהל, שהוא היסוד המתחבר באהל, שהיא המלכות, שכן הוא מתעורר ביחוד. והוא המתגבר על הרשע הזה המתגאה למטה וממיתו, ונכנס ברקתו, ומשם במוחין שלו בסוד הדעת שזכרתי. אך זה הענין שלא יוכל להצליח אפילו בדרך עונש כמו שכתבנו, אלא בסוף התקון כשהוא עומד להשתלם, ובמי שיעשה אותו בכל השמירות והתקונים האלה; ועם כל זה רק בהוראות שעה, ולא לשום דבר סדר ההנהגה על פיו ח"ו:

וטעם הדבר הזה - דע כי הנה כתוב (משלי ו, כג), "כי נר מצוה", והסוד - כי המצוות בסוד המלכות הם, אך מצד התיחדה עם בעלה. והסוד - נ"ר; י"א ה"ה ו"י ה"ה, י"א ה"ל ו"ה הי"ם, י"א ה"ד ו"נ ה"י. וזה לא יתן מקום אחיזה לס"א כלל. אך מבחינת ענין הזה של המלכות היורדת לקליפות, ומשלמת את הנוק' דקליפה כנ"ל, בסוד (יחזקאל כו, ב), "אמלאה החרבה", נמצא ענין לעבירה לשמה הנזכר כאן, והוא לבחינת עליית השכינה מן הקליפה. אך מיד צריך שיאחוז בה הז"א להחזירה, לסוד הנר הנזכר. והבן ענין זה מאד, כי סוד זה עמוק הוא. וזהו ענין היתד אשר זכרתי. ועל כן נקרא זה הוראת שעה, כי מבחינת המלכות המלובשת בקליפה נמשך הענין הזה. אך צריך שמיד מידי העשות הענין הזה - יתגלה הז"א לקבל המעשה הזה, בסוד היחוד. כי אם לא יתגלה מיד, הנה ודאי הס"א היתה אוחזת ומתגברת במעשה ההוא. ועל כן צריך גילוי הז"א, ויחזירנו לדרך הטוב של הנ"ר הנ"ל. ועל כן אי אפשר לשוב עליו, אלא פעם אחת יעשה, ומיד ישוב לענין כלל המצוות:

נמצאת למד, שאפילו עבירה לשמה לא תהיה אלא בהוראת שעה. אבל לא שיהיה אפשר לשנות סדר המעשה, כי זה נקרא המרת התורה, שאי אפשר לה להיות מומרת בשום

פנים. כי אין סדרי המאורות משתנים, אלא שפעולה אחת אפשר שתעשה מצד המלכות העולה, ומיד ישוב הדבר לסדרו הראשון. וכל זה שאמרנו לא יתכן אלא בנקבות שהם קרקע עולם, שבהם נמצא הענין הזה שזכרנו, אך לא בזכרים, שאין העריות תקון להם כלל. כי הצדיק יש לו להשמר מן הערלה, ולהיות נסוג אחור ולא יטמא. ואפילו כל שאר המצות הקלות מן העריות - גם כן לא תותר הרצועה לשנותם ח"ו, כי אם להוראת שעה, על פי המגיע להוראה כזאת:

אם כן איפוא, תדע ותשכיל איך שוא ומרמה הוא כל בנין החטאים האלה, פיתוי המקטרג הצודה בעלי לבב הפתאים, שכחי אלוה, לעבור בשאט נפש על כל דת ודין, לא יום ולא יומים ולא חודש ימים, כי כל ימי חיי הבלם. זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפל, להמיר טוב ברע ורע בטוב, ולהפך דברי אלהים חיים ללענה וראש. כי סדרי המאורות וחוקותיהם הם משפט התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל לדור דורים ולנצח נצחים. וכל המשנה - משתנה ממקור קדוש ישראל למקום טומאה, אשה זרה, תועבת ה':

התהפכות המטה לנחש והנחש למטה

ואחר כל הדברים והאמת הזאת, אבא ואפשר לך בס"ד כל הדברים אשר נכשלו בהם הפתאים האלה, ואעמידך על אמיתם, ובהם תראה חכמה נפלאה אשר לא ידעת ואשר לא שמעת מעשה ה' כי נורא הוא אשר הוא עושה עמנו, להצמיח לנו צדקה ותהלה נגד כל הגוים:

הנה שורש כל הדברים הוא ענין התהפך המטה ממטה לנחש, ומנחש למטה. והוא ענין (ישעיה נג, ט), "ויתן את רשעים קברו". והוא התלבשות המשיח בקליפות, שהם חושבים שזה יוכל להיות נופל באיש אשר לו משפט הגאולה, והוא בחי חיותו בעולם הזה, שיהא עובר עבירות גדולות לשם מצוה. וזה הראיתיך כבר, שהוא הבל ורעיון רוח, תועבת ה' הוא, כי קדוש הוא ולא יגורנו רע. אך הענין הזה נאמר על הנשמות הגדולות, ראשי ישראל, כאשר שמעת, והם משה ושני המשיחין, שעליהם נאמרה פרשת "הנה ישכיל עבדי", והבן היטב:

הס"א יש לה שני זמנים, האחד - כשהיא עומדת כפויה חחת הקדושה, והשני - כשהיא שולטת, שאז השכינה מעלמת כחה ומתלבשת בה, והיא מתחזקת מפני זה. וסוד הענין, כי בשם אדנ"י שתי האותיות ד"נ הם שתי האותיות שמשם משתרשות הקליפות היוצאות מבחינת הדין. והנחש, שהוא כללות הקליפה, צריך להיות כפוף תחת אלה האותיות, ואז נא' (בראשית מט, יז), "יהי דן נחש עלי דרך". ומט"ה הוא כמנין ד"ן,

ואז נקרא שהנחש נהפך למטה. אך לפעמים שהס"א גוברת, ואינה עומדת כפופה כמו שהיה ראוי, ואז צריך שבחינת הד"ן זה יהיה הוא מתלבש ומסתתר בתוך הנחש, ואז נקרא שנהפך המטה לנחש:

המשיח יושב על פתחי רומי

והנה נגד זה יש המשיח, והיא היחידה המוכנת לעטר בה שני המשיחים, שהיא גם כן לפעמים בסוד מטה. ואז נא' (תהלים קי, ב), "מטה עוזך ישלח ה' מציון", ואז (תהלים שם), "רדה בקרב אויביך". והוא סוד (במדבר כד, יט), "וירד מיעקב", כי במקומו עומד המשיח, ובכח שליטתו רודה האומות, ומעלה כל הבירורים הצריכים, אך כשהמטה נהפך, הנה משי"ח גם כן הוא כמנין נח"ש, ונמסר לו תקון בדרך אחר - שילך ויתלבש בקליפות, וישב שם אסור בבית הסוהר בחסרון אור והשפעה, והוא סבילת החולאים. ואומר לך שזהו ענין מה שאמרו (סנהדרין צח.) שהוא יושב אפתחא דרומי, והוא ענין ממש "ויתן את רשעים קברו", כי משה הוא צריך לתקן ישראל במה שיהיו מנוקים מן הערב רב, וזהו הבירור המגיע לו, לכן הוא קבור שם עמהם. וכבר פירש רשב"י בפ' תצא ענין קבורת משה, שהוא בצולמא דלאו איהי הגון ליה, כמו שנפרש בס"ד המאמר ההוא. אך המשיחים צריכים להיות אפתחא דרומי, וזה נקרא להם קבורה, בהיותם צריכים להיות מלובשים בתוך הקליפה, והיא קליפת עשו וישמעאל, שהם האומות השולטות על ישראל, והם צריכים להשתעבד תחתיהם ע"י המשיחים האלה. אך יש רומי רבתא, ויש רומי זעירתא, ושם יושבים המשיחים אחד מבחינת רומי רבתא, ואחד מבחינת זעירתא. ומשם מבררים הניצוצות הצריכים לישראל. ובסבלם הצער מקילים מעל ישראל:

והנה עץ הדעת טוב ורע - הוא סוד אדנ"י שיש בשני אותיות האלה השרש הנ"ל, והנחש בא ופתה את חוה לתת לו מקום, ובתתה לו - מיד ירדה השכינה, ואז נעשה ממטה נחש. והוצרכו ישראל לסבול גלות מצרים, להתקן בו מזוהמת הנחש הזאת. והיה התקון להחזיר הנחש למטה, בסוד ד"ן הנ"ל, והוא סוד (בראשית טו, יד) "וגם את הגוי אשר יעבודו ד"ן אנכי". כי בחזור הנחש תחת הנהגת הד"ן הזה - ניטלה השליטה מן הקליפות, ולא יכול פרעה לשלוט כלל:

הצרעת של פרעה ושל משה

והנה הנחש לקה בצרעת. ואומר לך מהו הצרעת, כי הוא סוד סגירו, והוא הסגר האור העליון שלא יצא. ולכן פרעה בראשונה בימי אברהם לקה בצרעת, שבעבור זה לא היה יכול לנגוע בשרה. והיה סימן לבניו, כי בימי משה כבר חזר הנחש למטה. והקב"ה,

שרצה להראות לו זה הענין איך היה, אמר לו (שמות ד, ב), "מזה בידך" כו'. והענין, כי משה הוא מרי דביתא, שנשמתו הוכנה מתחלה להיות בסוד בעלה דמטרוניתא, שיהיה לו סגולה וכוח להוריד השכינה לתקן ע"י האבות, כל אחד תקון הראוי לו. ואז בסוף הכל נמצא שהנחש חזר למטה ע"י תקוני משה, שהיה מחזיק תקוני האבות בידו. והוא סוד, "ה' אלהי אבותיכם נראה אלי. אך בהשליכו המטה לארץ, שלא החזיק בו, אז נראה בו הענין כבראשונה שהיה נחש, ואז נס משה מפניו, כי ראה שהענין הזה הוא מקום סכנה מאד. והוא ענין שבירת הלוחות כשהשליכם משה מידיו, כי אז נעשה ממש ענין המטה שחזר לנחש:

ואומר לך מי גרם זה, ותבין כאן סודות גדולים, שזהו ענין אותיות פורחות, והם סוד הג' אבות, שסודם רי"ו אותיות דע"ב, שבהיותם מתחברים במלכות אז אין מות. ובהיותם מסתלקים, אז יורדת השכינה למטה, ונמצא המות. ומשם והלאה נתנה בחינה זאת למשיח לעמוד בסוד נחש, ובפרט למשיח בן יוסף שהוא בסוד השמאל. ועוד אפרש לך מזה בס"ד. הנה כשחזר הנחש למטה, אז נראה האות האחר ששבה כבשרו. כי הצרעת בסוד המשכא דחויא הוא, ובהיות הגוף בבחינה זאת נראה שם הצרעת. וכשנטהר, הנה שבה כבשרו בכח התקונים הראשונים:

כפיית הרע תחת הקדושה

ואודיעך עתה סוד גדול מאד, כי כל זה הענין תלוי בקליפת נוגה, שהיא טוב ורע, והיא נקראת עור הנחש, אשר אם היא נוטה לחוץ - נטמאת היא, והרע מתחזק על ידה. ואם היא נכנסת לפנים - נטהרת, והרע נכפה תחת הקדושה. וזה נקרא שהנחש פושט את עורו. כי כל כחו היה זה, וצריך להפשיט העור הזה ממנו, ואז קולו הולך מסוף העולם ועד סופו כי הוא התעוררות גדול, המגיע בכל המדרגות. וצריך שתדע כי משיח בן יוסף יש לו הרבה לפעול בזה הענין. וזה נמשך יען סודו לשמאל, בסוד קין, ששם יצאה זוהמת הנחש. והוא צריך להטהר ממנה, ויטהר בו העולם. אך נתחבר ענין יוסף עצמו שיצאו ממנו הניצוצות בענין אשת פוטיפר. ואפרש לך עוד זה בס"ד לפנים בארוכה. ובעבור זה הוצרכו ההרוגי מלכות להמסר על קדושת השם. ואז נעשה בר' ישמעאל ענין הפשטת העור, שהפשיטוהו, ואז עלה שאגתו למרום, בסוד עור הנחש הזה, שקול הפשטתר הולך כו' כנ"ל, ועל זה הסוד כתיב (ירמיה מו, כב), "קולה כנחש ילך". והנה בהסתלק האותיות מן הלוחות, והם נשברו, יצאו כל אלה הענינים. כי במתן תורה כבר היה מתוקן הכל, ובעגל חזר ונתקלקל. והנה אליהו קבל הכח ממשה בסוד (במדבר כה, יב) "לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום". ולכן בכח זה החיה את יונה בן אמתי בן

הצרפית, שהוא היה שרש משיח בן יוסף, ומת מפני הקלקול הזה. והענין, שנסתלקו ממנו אותיות הזכר המחיות אותו, ומת בסוד נוקבא. והוא חזר וחקק האותיות בו וחיה. וכל זה הוא תקון לסוף כל הדברים. ואלישע כמו כן, שקיבל הכח מאליהו בסוד (מלכים ב, ב, ט) "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי", החיה את מבקוק בסוד הרי"ו שהוא השם ע"ב שחקק בו, שהם אותיות הזכר כנ"ל, וכמבואר בדברי רשב"י זללה"ה (עי' זוהר ח"א, ז,): הרי נתפרש לך עתה ענין מציאות המטה הזה המתהפך לנחש, אשר בעבורו השכינה מתלבשת בתוך הקליפות, ומשיח ג"כ, וכל שאר סובלי החולאים; אשר כל זה רחוק הוא הרבה ממשגה הבועריים האלה, הגומלים לנפשם רעה מבלי הבן דבר על בוריו. ועוד אשוב אודיעך סודות גדולים מאד בענין התלבשות הזה, ובענין ההרוגי מלכות, תשמע נפלאות כאשר יעדתי לך:

"והוא מחולל מפשעינו"

פה אתחיל לפרש לך מאמרי הרשב"י זללה"ה, אשר בגובה לב תלו בהם בוקי סריקי, ואורחותיהם עותו, להטיל מום בקדשי ה' אשר אהב, קודש קדשים הוא. ותדע באמת, כי חלילה לקדוש ישראל הרשב"י זללה"ה מחשב עליו ועל דבריו מחשבות רעות וזרות אשר כהנה. ואם דבריו סתומים הנה, לצד עילאה ימלל בעומק עצה, ודרך קודש נשגבה משכלינו. אך כולם נכוחים למבין, וישרים למוצאי דעת. ואסדר לך המאמרים האלה לפי סדר הענינים הצריכים לבאר ולגלות בענין זה:

המאמר האחד הוא בפ' תצא, דף רע"ו ע"ב, ז"ל, ובגין דאינון גרמו לך ועבדו עמך כמה טבין, אנת סבילת בגינייהו וכו', הוה הוא לאתחללא בע"ז וזרעיה, בגין דירבעם בן נבט מזרעיה איהו, ובגיניה אתמר בך (ישעיה נג, ה), "והוא מחולל מפשעינו" וכו' ובחבורתו נרפא לנו וכו' עכ"ל. הנה המאמר הזה איום ונורא הוא באמת, כי נראה ממנו שלולא יסורי משה, היה צריך שמשיח בן יוסף יתחלל בע"ז. והנה מכאן מקום לאפוקורסים לרדות, כי יאמרו בהשתנות הדורות וההנהגה מתחלפת לפי מעשה התחתונים, לא היה די יסורי משה, כי סוף סוף הוצרך הדבר להתקיים בש"ץ. הן אלה ודאי דברי הבל ותעתועים, יען הם נגד תורת משה. אמנם על כל פנים צריכים אנו לפרש דברי הרשב"י ז"ל על אמתתם. וזה ברור, כי אלה הדברים יורדים ונוקבים עד התהום, וכמה רזי דרזין נכללים בהם:

תיקון הפנימיות והחיצוניות

והנני צריך להודיעך עתה סודות גדולים בענין יוסף ומכירתו, והרוגי מלכות, והבן מאד. דע כי מאז חטא אדה"ר, התהלכו הדברים בעולם בדרך שבו יהיו נתקנים כל

הקלקולים אשר נמשכו מחטאו. והנה מאז הוכן התקון בסוד שני המשיחים. ופרוש הענין - כי עץ החיים ועץ הדעת הם סוד הפנימיות וחיצוניות, שהיו צריכים להתחבר בחיבור גדול. כשיהיה החיצוניות שלם לגמרי, ראוי להתחבר עם הפנימיות, וזה בהסרת הרע שבעץ הדעת הזה, שהוא הס"א היונקת ממנו, שהיה סר אם לא היה אדם חוטא. ואז היה גופו ונשמתו ג"כ מתחברים זה בזה, לינק אור הקדושה לנצח. וכיון שחטא, הנה נפגם החיצוניות, ששלט עליו הרע, ואז גופו נעכר, והוא צריך למות, שבזה נמצא התקון שימצא לו, עד שובו להבנות ולהתחבר עם הנשמה לחיים נצחיים. והנה הנפגם באמת הוא עץ הדעת, והוא הצריך לתקן עד שיוכל להתחבר בו עץ החיים כבראשונה. ונמצא בכאן שנים צריכים תקון - אחד החיצוניות שיוכל להתחבר בו הפנימיות, ואחד - הפנימיות - שיתחבר בחיצוניות. ובסוד החיצוניות נתקנים כל עניני הגלות כולם וגאולתם, ששלימותה היא חיבור הפנימיות בחיצוניות. וזה ענין השני משיחים, כי משיח בן יוסף הוא בסוד השמאל, והוא בסוד החיצוניות הצריך לכל התקונים האלה. ומשיח בן דוד הוא בסוד הימין, הצריך שיהיה מתחבר אליו, והגאולה שלמה. וזהו סוד (ישעיה יא, י) "והיתה מנוחתו כבוד":

ובהגיע עת להכנס בעוביה של קורה באלה התקונים, והיינו ביעקב שהוא בחיר שבאבות ומעין שופריה דאדם, משם והלאה נמצא ענין שני המשיחים האלה הולך ומזדמן. וזה כי הוא לקח שתי נשים לאה ורחל, וסודם פנימיות וחיצוניות השכינה. ומלאה היה צריך לצאת משיח בן דוד לתקון הפנימיות, ומרחל משיח בן יוסף לתקון החיצוניות. וכבר שמעת שהקלקול העצמי היה בחיצוניות, ולכן מכאן נמשכו כל הקלקולים שבאו אח"כ בכל הענינים. וקין בו מתחיל ענין זה, כי הוא סוד הגבורות, והבל סוד החסדים. ונמצא שהם עצמם בחינות פנימיות וחיצוניות. ובקין יצאה זוהמת הנחש שהוטלה בחיצוניות הזה, שהוא סוד הגוף שנעשה כתנות עור, ושם ג"כ נתקלקלו הדברים. והתפשטות הדבר עד יוסף, שלו נתנה בחינה זו של מב"י לתקן, כנ"ל; וליהודה בחינת מב"ד, והם שניהם מלכים בסוד (תהלים מח, ה) "כי הנה המלכים נועדו", וכמבואר במדרש. ותבין ג"כ שמב"ד הוא בתפארת, והוא הזכר בסוד הפנימיות העומד לנגד לאה. ומב"י ביסוד, בסוד החצוניות העומד לנגד רחל. וכבר נתבאר במקום אחר ענין זה של לאה איך היא פנימיות הנוק', והלא אינה אלא אחורי אימא שנפלו, כי שני הדברים אמת, והרבה דרושים נאמרים בענין לאה לפי בחינות שונות שבה, ואין כאן מקום להאריך בזה:

יוסף ואשת פוטיפר

ונמצא שהיסוד באמת נפגם בחטאו של אדם, והוא סוד, "מושך בערלתו היה", כי ממנו נמצאה הערלה על אות ברית קודש. ואז יצאו הניצוצות של הקדושה לחוץ, כידוע. והנה יוסף היה היסוד הזה הראוי לתקן. והשטן קטרג, עד שגרם שהשבטים מכרו אותו למצרים. ואז חזר ממש הקלקול הראשון להתחזק, שהוא היסוד הנחפה בערלה, ובא לידו ענין אשת אדוניו. והוא בחינת ערות הארץ, שהיתה רוצה להדבק בו:

אך סוד הענין, כי אסנת היתה שם, שהיתה בסוד השכינה הראויה להתחבר עמו בבירור בתקון. ואמה גם כן היתה מסוד זה, אבל היתה בסוד מה שקליפת מצרים היתה מתחזקת להדבק אחריה. ולכן אסנת היתה ראויה לו, שעל ידי כן שלט על מצרים. אבל אמה לא היתה ראויה לו. והוא חשב בתחלה שהיה ראוי לו לבוא אליה, לתת הארה לשכינה שהיא בתוך הקליפות. וסוד הענין "ויבא הביתה לעשות מלאכתו". אבל נראית לו דיוקנו של אביו, והודיע לו כי לא זו הדרך, ומכל דבר ערוה צריך להשמר מאד, כי אין זה תקון, אלא קלקול רב ועצום. ובאמת, שבאותה המחשבה יצאו ממנו עשר טפות, וזה גרם כמה קלקולים בגלויות, כמו שאפרש לך בס"ד:

ואומר לך עתה סוד גדול, כי באמת מכאן לקחה כח הס"א לפתות בני ישראל בעו"ה בענין זה, להראות להם היתר איסורי ערוה ודומיהם, ברמותו אותם לחשוב שיוכל זה להיות תקון, כי כך הס"א מתחזקת בכח אשר נותנים לה מעשי בני אדם. וע"כ בקבלה ממעשה יוסף המחשבה הזאת - בה נתחזקה לפתות האחרים אשר לא ידעו להשמר ממנה:

עשרה הרוגי מלכות

ועתה אודיעך ענין הטפות האלה. כי יוסף הוא עצמו סוד היסוד, ומעשיו בסוד תקוני מב"י היו. ובחטאו במחשבה הזאת - נפגם היסוד, ויצאו משם עשר טפות האלה. וכבר ידעת מה הם אלה הנצוצות היוצאים מן הדעת. ואלה הוצרכו לבוא בעולם, ולהמסר למיתה בכמה גלויות, כדי לתקן מה שנפגם בצאתם הם לס"א. והנה אלה העשר הם עשרה הרוגי מלכות. אף כל ההרוגים שהיו בכל הדורות כלם הם מסוד זה. וסוד הענין, כי בחינת מב"י הוא שנפגם, והוא עצמו היה צריך למות בסוף הכל. כי אין מיתת ההריגה בידי נכרים אלא תקון למה שנמסר ביד הס"א, להעלות הקדושה ממנה. וכל האחרים שנהרגו, נקראים כלם ענפים ממנו, כי כלם לבחינת תקון זה של מב"י הם הולכים. אך העשרה עקרים, שהם כמו שרשים לכל האחרים, הם העשרה ההרוגים הנזכרים שהם בחינת העשר טפות עצמם, שכל השאר הם כמו ענפים. והעיקר בעשרה עצמם הוא ר"ע בן יוסף, שהוא היה בחינת מב"י עצמו. וע"כ הוא הנזכר במדרש, שראה אותו משה

ואמר "זו תורה" כו', והאחרים לא נזכרו, כי הוא העיקר בזה התקון. והנה צריך שתדע כי ע"י גלות מצרים וגאולתו עד מתן תורה נתקנו הקלקולים הראשונים, עד שבמ"ת נמצאו בני חורין, בסוד (שמות לב, טז) "חרות על הלוחות". אך כאשר חטאו ישראל בעגל, חזר הקלקול הראשון למקומו. והעגל הוא ממש בבחינה זו, שהוא בסוד "פני השור מהשמאל" שהוא מב"י. והערב רב היה שעשוהו, כי הם היוצאים ממצרים. והנה הקלקול הראשון גרם קלקול אחר, שאח"כ בא ירבעם שהוא עצמו היה מב"י, וחטא בסוד זה שעשה העגלים:

ירבעם היה מיועד למשיח בן יוסף

ועתה אודיעך בזה סוד גדול מאד מאד. כי ירבעם הלביש את הקדושה בס"א בעבודתו, וזה גרם אח"כ שהעגל היה אומר "אנכי ה' אלהיך" ע"י גחזי, כמ"ש רז"ל. ובעבור זה הוכרח ר"ע וחבריו למות על קדוש השם. וסוד הענין עמוק הוא, כי הנה ר"ע היה בן גרים, וזה כי הוצרך שהנשמה הקדושה של ירבעם, שפרחה ממנו בשעת חטאו, תתלבש בגוף נכרי. ואח"כ תצא בישראל. וזה היה באביו של ר"ע, ואח"כ נכנסה בו בר' עקיבא, ושם נתקנה. ותדע שבשעה שפרחה הנשמה הקדושה של ירבעם, ונכנסה בו נשמה טמאה, הנה הנשמה ההיא ניתנה באביה בנו. והוא שנאמר בו (מלכים א, יד, יג), "יען נמצא בו דבר טוב". ואח"כ הוצרך להתלבש בלבוש נכרי כנ"ל:

ועתה אודיעך בזה הענין סודות גדולים ועצומים מאד, אשר היה ראוי באמת להעלימם ולהסתירם, לולי כי לכבוד ה' ולכבוד קדוש רשב"י זללה"ה צריכים אנו להצדיק דברי אמת וצדק, ולטהרם מאשר חפאו אליהם אנשי תועי רוח. דע, כי כל אלה הדברים שאנו מדברים מירבעם או מכל האחרים אשר נאמר עליהם שהם מב"י - אין אנו אומרים על היחידה עצמה, שאינה ניתנת באיש הראוי לה אלא בשעת תשלום התיקון, וכמבואר בדברי מרן האר"י זלה"ה, אלא שרשי הנשמות הראויות והמזומנות להיות גואלות בדורה שעליהם תבוא ותשרה היחידה השורה ומעטרת את המשיחין. ונמצא, כשאנו אומרים ירבעם שהוא מב"י, פירוש, אותו השורש שבאמת היה ראוי לשרות עליו היחידה הזאת, ונקרא כמו ענף ממנה, כי היא כלי שלה. והנה זה היה שהוצרך להתלבש בגוף נכרי כנ"ל, כנגד מה שהלביש ירבעם את הקדושה בטומאה בעגלים אשר עשה, ובעבורה הוצרכו למסר למיתה ר"ע וחבריו. אמנם ודאי, שזהו פגם שמגיע לשורש עצמו, כיון שהכלי שלו נפגם כך. וכנגד זה היה צריך גם הוא להיות מתחלל ח"ו בס"א:

ואפרש לך היטב ענין החילול הזה. כי ההתלבשות שהוא מתלבש עתה - אינו נקרא חילול כזה, כי אינו אלא כמו תפיסה בבית הסוהר שהוא תפוס שם, אבל הס"א אינה

מקבלת כחו כלל. אבל אם ח"ו היה מתחלל, כמו שהיה נמשך מחטא ירבעם, היה זה קלקול גדול, והוא כי הנה אותו האיש נידון בצואה רותחת, והיא הזוהמה היותר טמאה שבקליפה. ואם היה צריך מב"י להתחלל, היה צריך להתלבש הוא שם ח"ו בדרך... עצמו היה מקבל איזה כח מן ההתלבשות הזה. ואז היה בא הוא ומתלבש בארמילוס הרשע. ובכח שהיה מקבל מן ההתלבשות הזה, היה עושה דברים נפלאים בעולם, כמו שהיה אומר עגלו של ירבעם, וזה היה קלקול גדול עד מאד, וצער ח"ו לישראל שאין כמוהו. ומשיח בן יוסף עצמו, אחר קבלו המשיחות, היה צריך למות לתקן הענין הזה ע"י ארמילוס עצמו שהיה בא נכחו, וזה ג"כ חילול אליו. וכמה צרות על צרות היו מתחדשות, עד שהניצולים היו אחד מעיר ושנים ממשפחה. אבל כח היסורים שסובל משה, גרם שלא יתחלל בחילול זה מב"י. ואז לא נשאר הפגם אלא בכלי של המשיחות, דהיינו נשמת ירבעם עצמו. ומפני זה מת ר"ע וחבריו. אך המשיחות עצמו לא יתחלל עד צאת הכח הזה ממנו, וחזרו אל מקומו בקדושה במב"י עצמו, שהוא ממש ענין ר"ע, ומב"י נצל מן המות:

ועתה תבין ענין המאמר הזה שאמר (זוהר כי תצא שם) "בגין דלא יתקטיל מב"י" כו', וצריך אני לפרש לך מה הענין "הוא וזרעיה". דע, שהמשיח נקרא מב"י ומשיח בן אפרים. וסוד הענין הזה, כי שתי בחינות נמצאות למשיח, אחת - היחידה עצמה שהיא המשיחות, ואחת - האיש הראוי להיות משיח, שמבחי' זאת נמצאים בכל דור תמיד. והנה יוסף הוא סוד המשיחות, ויוסף נקרא שור, בסוד השור שבמרכבה שהוא לשמאל, כי מב"י אינו אלא תקון השמאל. והזרע עצמו של יוסף נקרא ג"כ בחינת שור. ובאמת אפרים שהוא זרעו של יוסף הוא בחינת אנשי המשיחות הנקראים ג"כ שור כנ"ל. והנה בחטא ירבעם היה ראוי להיות מתחללים בע"ז, הוא וזרעיה, שהם שתי הבחינות - המשיחות ונשמות המשיחות, מפני היות ירבעם מזרעיה, והוא נפגם בו. ואומר לך שירבעם כבר מוכן היה, וקרוב לקבל המשיחות, רק שעדיין לא קבל. אבל כיון שהיה קרוב לזה, הנה היו מתחברים אליו נשמות יוסף ואפרים בנו, כי כך צריך למי שיזכה לקבל המשיחות. אבל כיון שבין כך ובין כך פגם, הנה נפגמו הם גם כן, ואז היה צריך להתחלל הכל ח"ו - המשיחות וענפיו. וכח יסורי משה תיקן שלא יהיה כך, אלא המשיחות יהיה ניצול, ולזרע יהיה ענין ר"ע בן יוסף שזכרתי, ודי יהיה בזה:

ואודיעך פה ענין נכבד, למען תבין דבר לאשורו, כי משיח בן דוד לא נקרא כלל משיח בן יהודה; אך סוד הענין, כי כן היה ראוי להיות לולא מכרו השבטים את יוסף. כי זהו סוד הכתוב (בראשית לח, א; ועיין בזהר שם) "וירד יהודה מאת אחיו" - ירידה היתה לו

שאבד המלכות, ולא יכול לצאת אלא אח"כ בימי דוד, ונתלה הענין בו. ואז נכלל בדוד עצמו שתי הבחינות, בחינת המשיחות והזרע שלו, כמו שזכרנו במשיח בן יוסף:

עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר

ועתה אפרש לך בזה מאמר אחד אשר לרז"ל בפרק חלק (סנהדרין צח,) "אמר ר"י א"ר עתיד" עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר" ועתה אפרש לך בזה מאמר אחד אשר לרז"ל בפרק חלק (סנהדרין צח,) "אמר ר"י א"ר עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר" וכו'. יסוד הענין, כי המשיח שיהיה הגואל, לא יקרא יוסף אלא אפרים, והוא ענין (ירמיהו לא, יט) "הבן יקיר לי אפרים", ובמדרש תמצא (ילק"ש ירמיה לא, רמז שטו) "אפרים משיח צדקי", וזה כי באיש הפרטי מדבר שם, והוא נקרא על שם אפרים, ומשיחותו הוא סוד יוסף. אבל משיח בן דוד הוא גם כן צריך להקרא דוד, כי דוד כולל שתי הבחינות כאחד כנ"ל. ואפרש לך ענין (סנהדרין שם) "קיסר ופלגו קיסר", והוא ענין "נשיא" שכתוב שם (יחזקאל לז, כה) "ודוד עבדי נשיא להם לעולם". דע כי המשיחות יקבל אותו מי שיקבל אותו, והוא יהיה המולך להנהיג את ישראל; וראשי התיקונים, כגון דוד ויוסף, הנה יהיו עומדים לבחינת התיקון, ונודעים בישראל שהם הם בעלי התיקון, והם הממשיכים ומקיימים הכח למשיחים עצמם. ולכן נקראים נשיאים ולא מלכים, כי אינם להנהיג, אלא ממשיכי הכח, וזה נקרא נשיא. ולפי ההנהגה לא יהיה אלא כמו פלגו קיסר, כי הוא נותן מקום ההנהגה לבנו, אבל הוא עומד בסוד נשיא, אב למלך עצמו. והבן היטב, כי גם האבות יהיו כך אל המשיחים - תחתם ישיבו, כי נותנים להם מקום ההנהגה, והם הם ממשיכי הכח ומקיימי התיקונים:

והנה כבר יצאתי מעניני, אך כדי לפרש לך לשון המאמר היטב, ולהסיר מדעתך הקושיות או ספיקות על אשר אני מפרש לך. וכבר הבנת [כי] כונת הקדוש הרשב"י זלה"ה רחוקה מאד מאשר חשבו עקשי לב וחסירי השכל, כי כל דבריו קדש קדשים, ובאמת אין בהם נפתל ועקש:

ענין עמלק

המאמר השני הוא בפרשה ההיא ג"כ [בפ' כי תצא], ברעיא מהימנא דף רפ"ב ע"א, וז"ל, "ושפחה רעה איהי קבורה, ובה אסירא לגבירתא" וכו', שמשם נראה שכך צריך להיות המשיח - שהוא בסוד השכינה - להיות מתלבש בקליפה בסוד שבתאי, שהיא קליפת ישמעאל בסוד מיעוט הירח, כמפורש במאמר שם. אך הבנין כבר נופל מעצמו במה שהודעתיך, כי לא נאמרו כל הדברים האלה כי אם בנשמת המשיח, לא בגוף האדם

הראוי להיות משיח. אך עם כל זה הנה אפרש לך המאמר לאמתו, ותשמע נפלאות תמים דעים, לדעת דרכי אלקינו ודרך תורתו תורת אמת, והבן מאד:

והנה אחל מראשית המאמר, למען תבין כל הענין לאשורו היטב. הנה ראשית המאמר ז"ל (שם רפא,) "והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך וכו' פקודא דא להכרית זרעו של עמלק" וכו'. ותדע שענין זה של עמלק הוא עיקר גדול בחכמה, לדעת ענין הגלויות וגאולתם, הכל על נכון באר היטב:

דע כי הנה כתוב (במדבר כד, כ) "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד", כי הוא היה המקרר את הקדירה בפני כל האומות (עי' תנחומא סוף סי' ט). וצריך אתה לדעת שרש הענין הזה מהיכן נמשך, דע כי האומות הם מתפרשים למדרגותיהם כידוע, וכחם מתחזק ע"י מה שהם יונקים מן הקדושה; אך כח יניקתם הוא ע"י זוהמת הנחש אשר הטיל בחוה כנ"ל, ובבחינה זו הוא עמלק, ועל כן הוא רצועת מלקות לישראל, וצריך שתדע כי מכח הזוהמה הזאת נמשכה הערלה באדם, בסוד (סנהדרין לח,) "מושך בערלתו היה". והנה כאשר החלו התיקונים ליתקן, בהגיע הדברים אל שנת צ"ט לאברהם, אז היה זמן להתחזק בענין זה, להעביר הערלה הזאת הנמשכת מן הזוהמא, ואז ניתנה לאברהם מצות המילה, שנא' (בראשית יז, א) "והיה תמים", להעביר כל שייכות ס"א. אמנם אחר כך כשירדו ישראל למצרים, הנה היו מולידים ולא מלים, בסוד (בראשית מב, ט) "ערות הארץ" שנתגברה עליהם, שהיא סוד הערלה ממש. אך אחר כך כשנימולו בצאתם ממצרים, הנה חזרה ונכנעה הקליפה הזאת:

אמנם צריך אני להודיעך סוד גדול מאד, כי הנה כתוב (בראשית כז, כב) "הקול קול יעקב והידים" וכו'. דע שעשו הוא סוד השמאל של הקליפה, ובו ענין זוהמת הנחש בתוקף גדול, בסוד קין שהוא לשמאל. אך בעמלק בן בנו נטמא יותר, והוא שנתחזקה בחינת הזוהמא של הנחש הזאת בו. ונמצא שעשו הוא בחינת השמאל של הקליפה במקומו, ונכלל בו ענין הזוהמא. אך עמלק הוא בחינת הזוהמא עצמה, שבה מתחזק בטומאתו עשו יותר. והנה הטוב של קין הלך ביתרו, ונתקן שם, והרע בעמלק. ויתרו היה יושב עם עמלק, ואחר כך נפרד ממנו, והרע הזה נתגבר, ומצדו היה החרבן. אמנם האמת הוא, שעשו עצמו נתגלגל שניה גם כן ומתחזק בסוד עמלק, והוא שולט על אדום. אך ארמילוס הנה הוא מסוד עצמו, אבל עיקרו בסוד עמלק בפרט, ובו נאמר (במדבר כד, כ) "ואחריתו עדי אובד". נמצא לפי זה, ששני מקומות נמצאו לעשו להתחזק בו, אחד - בסוד מדריגתו הפרטית בסוד השמאל שיונק מיצחק, אך מקום היותר תקיף הוא בבחינת הזוהמא, והוא סוד עמלק:

והנה צריך שתדע, שהתורה ניתנה לישראל להעביר הזוהמא של הנחש, והנה עליה כתיב (במדבר יט, יד) "זאת התורה אדם כי ימות באהל", וארז"ל (זהר שמות קנח, וכעין זה ברכות סג,) "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה", והוא סוד גדול, כי זה האהל הוא הנזכר ביעל (שופטים ה, כד) "מנשים באהל תבורך", שהוא המקום שצריך לטהר מן הזוהמא הזאת, וזה בכח המתנת] עצמו על דברי תורה, שאז בחינת התורה שיש בה כח לטהרה הזאת נמשכת מן התפארת, ומגעת אל האהל הזה והוא טהר. ואז עמלק נכנע ונדחה, ואז אין עשו מתחזק ביד שמאל שלו שהוא יונק ממנה. וצריך שתדע, כי ימין דקליפה נכלל בשמאל שלה, והיינו ישמעאל הנכלל בעשו להתחזק בבחינת טומאתו, ועל זה נאמר (בראשית כז, כב) "והידים ידי עשו", בזמן שעשו לוקח כח הידים האלה, וזה (ב"ר סה, כ) "בזמן שאין הקול קול יעקב". כי בשעה שיש הקול הזה, הנה האהל טהר, ואין הידים מטות לצד הטומאה, אלא הכל נשאר בקדושה לחזק ישראל:

והנה כשיצאו ישראל ממצרים (תנחומא בשלח כה) "רפו ידיהם מן התורה", בסוד (שמות יז, ח) "וילחם עם ישראל ברפידים". וסוד הענין, כי גרמו שאלה הידים שהם נשארות מתחזקות בקדושה רק בסוד התורה, כנ"ל, בהחסר כח התורה הנה הידים תהיינה רפות ונוטות לחוץ, ואז עשו מתחזק, ומיד (שם, שם) "ויבא עמלק", כי לא היה מי שמטהר האהל. (תנחומא תצא, ט) ואז היה חותך המילות, שהם העברת הערלה, וזורקם. ועם כל זה לא שלט אלא (תנחומא תצא, י) "בנחשלים הדחויים מן הענן", כי כן אין הס"א נוטלת לעולם אלא את הראוי לה. ומשה מיד נתחזק בתיקוניו, ונאמר בו (שמות יז, יא) "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", והיא היד הכלולה משנים, בסוד יד שמאל של עשו הכוללת בה יד הימין. והנה כתוב (שם, שם, ט) "מחר אנכי נצב על ראש הגבעה", וראש הגבעה נקרא פתח האהל כמו ראש הגויה, ושם צריך להתחזק משה בתיקוניו להעביר משם הזוהמא, שעד שם הגיעה, ולא יותר. והנה שם יעמוד על ראש הגבעה הזאת עם מטה האלקים בידו, שבו הנחש חוזר למטה בהכנע הס"א אל הקדושה, ולא יהיה לה כח הזוהמא הזאת. ואז (שם, שם, יב) "ויהי ידיו אמונה", שכך נתחזק בתיקון זה של הידים להגביהם שלא ינקו משם הקליפות. "עד בא השמש" שהוא שמשא דאתכניש למערב, בסוד (בראשית כח, יא) "וישכב במקום ההוא", שאז נאמר (אסתר ז, ח) "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית", שאין עוד אחיזה לנחש כלל, כי אז (שם, שם) "פני המן חפו" והוא נשבר לגמרי:

והנה אז בנה משה מזבח, והוא סוד גדול, כי אז כל כך הגיע תיקון משה, עד שבאמת העביר מעמלק כח קטרוג זה לגמרי. ואז נאמר (משלי טז, יח) "לפני שבר גאון", והוא סוד (שמות יז, יג) "ויחלוש יהושע", שמשם והלאה נשאר חליש לגמרי; פירוש - שלא היה מעשה לזמנו, אלא נשאר חלש, וזה במה שעצמות הפגם נסתלק, ולא נשאר אלא כמו רשימו ממנו, וזה הרשימו נקרא "זכר - עמלק". והנה בכח התיקון של משה, בכל פעם שרוצה עמלק להתחזק - אינו יכול, שכבר נחלש. רק מה שצריך, הוא להעביר אפילו הרושם, ונאמר בו (שם, שם) "מחה אמחה את זכר עמלק", וזהו בזמן שיעביר אפילו זה הרושם גם כן:

והנה כתוב (שם, שם) "ושים באזני יהושע", וסוד הענין, כי הוא היה בסוד נער מטט', ששם עץ הדעת טוב ורע, והוא הנפגם יותר ע"י עץ הדעת הזה וזאת הזוהמא, כי בהמצאה למעלה, גורם התגבורת למטה בזה המקום בפרט, וכאן צריכה הקדושה להתחזק בסוד יהושע כצ"ל. והנה כתוב (שם, שם, טז) "כי יד על כס י - ה", כי באמת עד שיש אפילו זה הרושם - אין השכינה נקראת מתוקנת בתיקון שלם לחיבור שלם, כי הוא פגם. וכשיסתלק זה הרושם, אז יהיה החיבור בכל שלימותו:

והנה כשעשו ישראל את העגל, אז חזרו והגבירו כח עמלק זה, ועל כן היו באים בלעם ובלק בכח קטרוג העגל דוקא לקטרג לישראל (עיין במדבר כד, א' בתרגום ובתיב"ע וע"ש), אלא שהב"ה הפר עצתם. ועם כל זה, בעגל כתוב (שמות לב, לד) "וביום פקדי ופקדתי", והענין כי היסורים שהיו צריכים לסבול באותו זמן, הב"ה פזרם לכל דור, ועל ידי זה היו יכולים לסבול, וזה לא היה מונע מהם כניסת הארץ:

ענין המרגלים

אך ענין המרגלים גרם קלקול גדול, וסוד הענין (במדבר יד, לד) "יום לשנה, יום לשנה". דע כי ודאי עד [ש]האהל טהור מן הזוהמא, אי אפשר לו להיות היכל למלך, ולכן אין זיווג עד שיהיה הכסא שלם, וישראל אינם יכולים ליכנס לארץ עד שתטהר (את) הארץ. והנה המרגלים הלכו מ' יום, ואחר כך נגזר עליהם "יום לשנה" וכו'. ואומר לך סוד גדול בזה הענין, דע כי התפשטות הקליפות במדריגותיהם הוא ת', והוא סוד ת' שנה של גלות מצרים. אמנם כשיצאו ישראל ממצרים, הנה אז נשברה הס"א שברון לעולם, כי כן יציאת מצרים מזכירים לעולם. ומאז באמת לא נמסרה עוד שליטה כל כך גדולה לאומות. אך היה איזה גרעון לס"א, והוא, שמה שהיו ת' שנה - נעשו מ' שנה. אמנם הב"ה היה רוצה עוד לתקן תיקון אחר, והוא שיתקצר עוד התפשטות הקליפות, ויתמעט

ממ' שנה למ' יום; ובסוד זה נכנסו המרגלים ותרו את הארץ מ' יום. ואם לא היו חוטאים, היו הקליפות נשברות לגמרי. וכיון שחטאו, אז חזרו להחזיק עמלק והגביר כחו:

ואומר לך מהיכן נמשך זה, כי זה נמשך מדבריהם אשר דברו ממש. והוא ענין (במדבר יג, כט) "עמלק יושב בארץ הנגב" וכו' שאמרו הם, כי הכירו וידעו באמת איך עמלק הוא כמו שרש ליניקת כל הקליפות כנ"ל, והם מתחזקים על ידו ויונקים. והם אמרו "עמלק יושב" וכו' "והכנעני" וכו', ואז גרמו באמת שיתחזק עמלק עם חבריו, ואז אפילו מהחולשה שקבל ע"י יהושע בכחו של משה - חזר ונתחזק. ותדע באמת, שאם לא היו כך אומרים המרגלים, אלא היו בוטחים בה' כראוי, הנה המ' שנה עצמם היו נכפים במ' יום, ואפילו אותו "זכר - עמלק" קב"ה היה מוחה אותו. ובחטאם גרמו שתחזור הקליפה לסוד המ' שנה. ולא די זה, אלא שתקבל כח כמו הימים שתרו, כי כולם ראו לתת כח לעמלק, תחת הסירם הכח ממנו. ואז קבל כח המ' שנה, כי הלא המ' יום לצורך מ' שנה היו. והנה כאשר נשאר עמלק בבחינת החולשה, אז בכניסתם לארץ היה הב"ה מעביר גם הזכר. אך עתה שחזר ונתחזק, הנה צריך להמתין כל כך זמן כדי שיחזור לבחינת החולשה, שאז יוכלו ליכנס לארץ, ויהיה הוא אבד לגמרי. ולכן נשארו מ' שנה במדבר, ושם נאמר (במדבר יד, כה) "והעמלקי והכנעני כו' פנו וסעו לכם המדברה", כי מפני זה הוצרכו דוקא לפנות אל המדבר ולרעות שם מ' שנה:

"מחה אמחה" ומצות "תמחה"

והנה במקום אחד כתוב (שמות יז, יד) "כי מחה אמחה את זכר עמלק"; ובמקום אחר כתוב (דברים כה, יט) "תמחה את זכר עמלק", והוא סוד גדול, כי המצוה היא (שם, שם) "והיה בהניח ה' אלקיך לך", וכבר שמעת היות עמלק בחינת הזוהמא העומדת בשולי האהל, וצריך להעבירו בסוד "זכר עמלק מתחת השמים" דוקא, וכל שאר האומות, אפילו הקריבות יותר, הם עומדים מסביבו, ועליהם נאמר (שם, שם), "בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב". ותדע, שקודם החולשה - הוא היה המחזיק את האחרים, וקרר את הקדירה בסוד (במדבר כד, כ) "ראשית גויים". ואחר כך שנחלש הוא בכח משה, אז זה הזכר מתחזק הוא, אדרבה, ע"י האחרים, שהוא לוקח האחרים עמו, ובקטרוג כלם מתחזק. ואז הוא עצמו נותן להם כח ממה שממשיך, כי תמיד מדריגתו אחת, אלא שבהיותו בתקפו לא היה צריך לסיוע לעשות פעולתו; ואחר כך אינו עושה אלא בסיוע, אבל תמיד פעולתו הוא שעושה להמשיך להם הכח ולחלקו אליהם. והנה עתה צריך ללכת בדרך אחר, והוא - להכרית בתחלה שאר האומות שהם המחזקות אותו, ואז הוא גם כן אבד, ועל כן "בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב":

אבל עוד סוד עמוק נמצא כאן, והוא כי כתוב (בראשית טו, טז) "כי לא שלם עון האמורי עד הנה", וזה - כי אין הב"ה נפרע מן האומה עד שתתמלא סאתה, ולכן עד שיש טענה לאומה אחת להמשיך לה כח - לא יעבירנה. ובהיות עמלק הוא הממשיך כח לכלם, על כן הוא יתקיים כל זמן שיהיה לכל אחד מהם טענה לינק, ועל כן הוא האחרון לכלם להיות אובד לעולם, וזהו שנאמר "והיה בהניח ה' אלקיך לך" - אז תמחה, כי אז הוא זמנו. וצריך שתדע, כי על ראשי האומות הקריבות, וממשיכות אל האחרות אנו מדברים, וזהו "כל אויביך מסביב", שכאשר שלם עון כולם ונגרשו, אז ימחה הזכר הזה של עמלק: ועדיין צריך אני לפרש לך ענין "מחה אמחה" "ותמחה". דע, כי ודאי אין ישראל נכנסים לארץ עד שימחה הב"ה למעלה את הזכר הזה. והענין, כי בתיקון משה נחלש, עד שלא נשאר אלא זכר אחד לבד כנ"ל, וזה בעת כניסתם לארץ היה אבד, שהב"ה מוחה אותו מלמעלה. ועד שלא נמחה מלמעלה, ישראל לא היו יכולים ליכנס, והוא סוד (שמות יז, יד) "ושים באזני יהושע", כי הוא המכניס, ושם הוא מה שהוא מוחה את עמלק. אך צריכים ישראל לעשות למטה מה שראוי להעשות לה - מה שנעשה למעלה, ולכן (דברים כה, יט) "תמחה את זכר עמלק", והכל לפי הסדר הראוי לפי המדריגות. ולכן "בהניח" ודאי, כנ"ל:

וכאן נא' (דברים כה, יט) "לא תשכח", והוא סוד גדול, כי ישראל מחויבים לעשות למטה כמו שנעשה למעלה, שאז העשוי למעלה עצמו מתקיים, שאם לא כן, העשוי למעלה הוא מתקלקל, וזהו "לא תשכח" - לא תש כח, שלא תהיה מתיש כח העליון שנתחזק כבר. כי באמת, כך היה בזמן שאול, שכיון שלא מחה את הזכר הזה, וגם שיחזיר להתקלקל מה שכבר היה מתוקן, כי עד שלא נעשה למטה אינו נקרא מקוים, ומכאן נמשכו כל עניני הגלויות אחרי כן, כמו שתשמע בזה סודות גדולים בפירוש דברי המאמר לפנים: ונמצא כונת המאמר (זוהר שם) "פתח רעיא מהימנא ואמר בגין כן הוו אזלי במדברא ובעקימו, דלא יעלון לארעא עד דיטול נוקמא מיניה דעמלק" שהוצרך עמלק בתחלה לחזור לבחינת החולשה, ואז יטול ממנו הנקמות, ויוכלו ישראל ליכנס לארץ, ולעשות זה הוצרכו המ' שנה, כנ"ל:

ואמר אח"כ שם, "עמלק מאן הוא לעילא" והוא באמת סוד גדול לדעת פרטיות בחינת עמלק לפי שרשו בסוד הזוהמא הזאת איך מתחלקים בה הדברים. ותראה בו איך מתפשטות הקליפות בממשלתן בסוד עשו וישמעאל. ואפרש לך בתחלה סוד עשו:

ענין עשו

דע, כי שרש לעשו היה בראשונה בקדושה, והוא בגבורת ת"ת ז"א, פירוש, כי הת"ת הנה הוא מכריע לחסד ולגבורה, ומבחינת הימין שבו יצא יעקב, ומבחינת השמאל שבו יצא עשו, ולכן היו תאומים, והוא סוד (מלאכי א, ב) "הלא אח עשו ליעקב", כי באמת במדריגה אחת היו בתחלה, מה שאין יצחק וישמעאל. ותבין, שגם עשו היה יכול להיות קדוש, ויהיו שניהם בנים טובים לה'. ואומר לך פעולת כל אחד מהם מה היה. דע, כי שני דברים צריכים להעשות, אחד - תיקון הקדושה בסוד התפשטות מדרגותיה; ואחד - כפית הס"א תחת הקדושה. והתפשטות הקדושה היה נוגע ליעקב, וכפית הס"א בכל מדריגותיה היה נוגע לעשו. ובאמת שלא היה יכול זה, אלא מי שהיה יוצא משרשנה]. כך שיהיה לפי התחבר המאורות לזה הענין, על ידי שתצא נשמתו מן המקום הזה שבו באה כל הס"א בכל מדריגותיה ליכנע תחת הקדושה. והנה הס"א עצמה מתחלקת לשתי בחינות - ימין ושמאל בסוד מצרים ואשור. אך מקום הכנעתה לקדושה היה ראוי להיות במקום הזה שזכרתי, שהוא תפארת דזעיר אנפין, בבחינת השמאל שבו:

ואפרש לך זה הענין היטב, ובו תראה חכמה נפלאה, סדר המערכות אשר סידר המאציל ב"ה לנהג עולמו במחשבה עמוקה. הנה החסד והגבורה - משם נמצא מציאות לב' מדריגות הס"א זכרתי, הימין שבה והשמאל שבה כנ"ל; אך התפארת עומד לתיקון העולם בסוד ההסכמה והיחוד, ובו נמצאים שתי בחינות, אחת - פנימית בסוד החסד, ואחת - חיצונה בסוד הדין. והפנימית עומדת לשרש ישראל לכל בחינות התפשטותם. לפי התפשטות הקדושה; והחיצונה עומדת להביא כל שתי המדריגות של הס"א כאחד, ליכנע תחת הקדושה, והוא סוד האש של מתן תורה, ולעתיד לבא גם כן נאמר (צפניה ג, ט) "כי אז אהפוך אל עמים", ועוד אדבר מזה בס"ד. נמצא, מקום עשו האמיתי היה בחיצוניות הת"ת ... (חסר):

חמה ולבנה וכוכבים

חסר ... מן המלכות, ותדע שהשמש והירח הם ראשי הכוכבים, ויש בהם כמו כן בחינת עצמות - בחינת שימושן, לכל אחד פעולות פרטיות; ובחינת סיבובן והילוכן. אך האמת, שהילוך השמש והירח ודרכי התחברם הם ענין סוד העיבור אשר לישראל, כי הם הדרכים אשר בהם מתחברים קודשא - בריך - הוא ושכינתיה לפי מה שצריך להתנהג כל הבריות, ובזה ההילוך נמצא ענין מילוי הלבנה וחסרונה. וסוד הענין, כי השכינה יש לה שתי בחינות אלה, בחינת הגילוי ובחינת ההסתר, והיינו מילוי וחסרון. ומצד זה יוכל להמצא שייכות לאומות העולם לקחת ממנה, אבל לא מצד עצמותה, כי זה ניתן

לישראל לבד, והוא סוד (מלאכי ג, ו), "אני ה' לא שניתי", כי אין שינוי בבחינת העצמות כלל, שהשרש הקדוש לא ישתנה לעולם, אבל השינוי הוא בהילוך וההנהגה. ולכן שם נמצא איזה מקום גם לאומות:

עתה אפרש לך ענין הכוכבים האלה לפי ההנהגה, כי החמה והלבנה הם סוד התפארת והמלכות בעצמם, ושאר הכוכבים הם בחינות פרטיות אשר להם. ולשורש הס"א נמצאו שני כוכבים, והם שורש עשו וישמעאל, והם מאדים ושבתאי. ותבין בענין הזה סודות גדולים ועצומים. דע כי ישמעאל קרוב יותר לקדושה, שהוא אינו נוגע באלקות כלל, אלא מניח האחדות, רק שמשנה הנבואה. אבל עשו הגיע לשלוח יד באלקות עצמו. ולישמעאל יש מילה, מה שאין לעשו כלל. וישמעאל הארץ הקדושה תחת ידו, מה שאין כן עשו:

ועתה אודיעך מהיכן נמשך כל זה. דע ששתי בחינות יש לס"א; אחת - בחינתה במקומה, וזה נקרא גיהנם, וזה מה שנברא בתחלה, וזה נברא ביום ב' (פסחים נד. פס"ז בראשית א, ז, וש"נ) והוא סוד היתוך הגבורה, והוא סומקו דחמה (זהר שם וע"ש). ופירוש הענין, כי החמה היא תפארת, והלבנה מלכות, והרי אנו רואים שהחמה הוא סומק והוא שורף, והלבנה לבנה ושקטה, והיה ראוי להיות להפך. אך סוד הענין, כי החמה הוא הזכר, והוא הפועל בתקפו, והחסד והדין שלו עומדים לפעול בתוקף בסוד ההנהגה לימין ולשמאל, ולכן יש בו סומקו, וגם לבן יש בו. ועוד, האור עצמו הוא סוד החסד, והסומקו - סוד הדין, ומפני רוב פעולתו הוא שורף. אבל דין המלכות הוא דין בסוד המניעה, ונקרא קדרות, והיינו חסרון האור, והחסד שמתרבה עליו מעביר החשך הזה ומאיר. ונמצאו שתי בחינות דין, האש החזק, וקדרות ההעדר. ומן הבחינה הראשונה יוצא עצמות הס"א, והיא הגיהנם שהוא אש בוער, ומן השניה יוצא אחיזת הס"א בקדושה, בסוד מניעת האור. ואלה שתי הבחינות הם עצמם ענין עשו וישמעאל. כי עשו הוא בחינת הס"א בעצמה, וישמעאל היא בחינתה הקרובה לקדושה המתדבקת בבחינת החסרון להמשיך לחוץ. וזה בסוד מיעוט הירח, שבעבורו היא חסירה בימי מסרונה:

ותדע שאלה הם בחינות שני הכוכבים מאדים ושבתאי; שמאדים הוא אדמימות החמה, והוא שרש הס"א עצמה, שהרי סוד ההנהגה עומדת בזכר בסוד חג"ת; והמלכות אינה אלא מאנא דכולה, ועל כן עצמות הס"א מבחינת הגבורה הוא יוצא. אבל שבתאי הוא סוד רעב וצמאון (זהר שם) הנברא בחיסרון הלבנה, והוא סוד התדבקות הס"א בקדושה: ותבין כאן סודות גדולים, כי הלבנה בעצמה, מפני מיעוטה, נמצא בה מילוי וחסרון. והמילוי הוא בהתחזק הקדושה, והוא סוד הטוב, והחסרון הוא בתת מקום לס"א, והוא

סוד הרע. ומבחינה זאת נבראת לילית (עי' זהר שם) בסוד העניות, שהוא זמן עניות הלבנה, והיא מקבלת מבחינה זאת, וסודה שבתאי המקבל מחסרון הלבנה. וזהו ענין בני ישמעאל שהם עצמם בסוד שבתאי, המקבל מן הלבנה בסוד החסרון שלה. ונמצא לפי זה, שאין אחיזה לבני ישמעאל בלבנה - דהיינו השכינה - מצד עצמה, אלא ישראל הם הנאחזים בה, כי ממנה הם נמשכים. אבל בני ישמעאל משבתאי הם נמשכים, אלא שמתאחזים בהילוך הלבנה, פירוש - בהנהגה הזאת שמתמלאת ומתחסרת, ונותנת מקום לשליטת הס"א ולהתחזקה, להתקרב אל הקדושה. והבן היטב כי מצד זה הם גם כן מונין ללבנה, (עי' זהר שם) כי הנהגתה זאת נותנת להם מקום. אבל ענין הלקות הוא חסרון אור הלבנה עצמה. ופירוש הענין, כי מבחינת החסרון יוצא זה הלקות, וסודו הוא התגבר השפחה כל כך עד שהיא יורשת גבירתה, ואז נאמר בה (איכה ב, ג) "השיב אחור ימינו", ואז הם עצמם חסרים מה שהיה בא להם מבחינת הלבנה. וסוד הענין, כי ב' בחינות התגברות נמצא לשרש האומות, אם על ידי חטאת ישראל, הנה אז שרש האומה יתגבר לקחת אור מן הקדושה, ואז יהיה הלקות במילוי, שהוא המחזיק את החסרון יותר; אך אם שרש האומה מתגבר בטומאה מפני טומאת האומה, הנה יאבד השפעת הקדושה, והוא הלקות בחסרון, כי השרש של האומה צריך להיות עומד בגבול תחת הקדושה, ושלא יהיה בטומאת בני אומתו, כי אז יקבל את הראוי לו, ואז נא' (ישעיה כט, יד) "ואבדה חכמת חכמיו", שאז אינם מקבלים מן המקום שהיו מקבלים, כי ישראל אינם זזים מן הקדושה שהיא שרשם, אבל אומות העולם הם נפרדים ברוב חטאם, ונדחים מן הקדושה לגמרי. והנה סוד החסרון הוא סוד (משלי ג, לג) "מארת ה'", והוא "בית רשע", (עי' זוהר שם) והוא בית הסהר שנא' בה (קהלת ז, כו) "וחוטא ילכד בה", והוא סוד חטא אדה"ר שגורם להלכד בה:

ואומר לך סוד גדול בזה הענין, כי מכאן נמשך הלכד יוסף במצרים, שהיה בבחינת היסוד הנפגם, ולכן הלך שם בבחי' "חוטא", פירוש - בבחינת אדם בחטוא, כי בעבורו היה פועל. אבל בבחינת עצמו נשאר צדיק, כי עמד בנסיון, ועל ידי זה נמלט, ואדרבה שלט עליה. וזה היה במצרים, סוד ישמעאל ששם הוא המכשול הזה, שהיא הקריבה יותר, ומשם נופלים הדברים לעשו. והגיעו הדברים לפי סוד הסדר הזה, כי הוא ירד למצרים בסוד הערלה, ולהשלים זה הענין הוצרך גם כן להתפס בבית הסהר דוקא, והוא בבחינת עצמו בא לו נסיון אשת פוטיפר, וכשעמד בצדקו נשאר בסוד צדיק מתוקן, ונמלט מן הסהר ושלט על מצרים:

והנה כשבא החולם על "מארות" נעשה "מאורות" (עי' זוהר שם). וסוד הענין, כי חולם הוא סוד הז"א, וכשהוא מתעורר, הנה תקרא על ידו שבת מלכתא, כי הוא מלך והיא מלכות שלו. ואז אינו "מארות" בסוד הקליפה השולטת בחסרון, שהירח נמעטה, אלא נשאר "מאורות", ששניהם שוים. ונמצא שאם הארת הז"א מאירה - הוא בסוד מאורות, שהשפחה מארת נכנעת, ועומדים זו"ן בסוד מאורות הגדולים. וזהו בשבת שהיא סוד בת מלך, שעל כן נקראת מלכתא בבחינה זאת, והיא בת חורין שאין המארת שולטת, ואדרבא, אז נא' (דברים ה, יד) "למען ינוח עבדך ואמתך", שאפילו הקליפות צריכות לשמור השבת, היינו לא שיהיה חלק בקדושת שבת ועליותיה, רק [לא] להשתלהב בקטרוגם, אלא יעמוד נכפית תחת השכינה. וזה סוד גדול שבשבת שולטים שניהם הלבנה ושבתאי, כי שבתאי עצמו צריך להיות תחת ממשלה הקדושה, ולא יהיה מונע ומקטרג כלל. נמצא לפי זה, שאין סדר הבריאה והשימוש שוה, אלא ביום ב', שהוא סוד גבורה, נבראת החמה בסוד הגבורה שלה (עי' זהר שם), וגם מאדים שהוא סוד הקליפה עצמה, ולבנה ושבתאי ביום ד' בסוד המלכות. ומפני שאלה נמצא באלה שני הימים, צריך לישמר שאין מתחילים בשניהם. וסוד הענין, כי כבר ידעת שיש לקליפה שתי בחינות, אחת - בריאת עצמה מה שהיא נמשכת בסדר הנמצאים, ואחת - התחזקה חוץ מגבולה לפי המעשים, שהוא הכח הניתן לה על ידי מיעוט הירח. ונמצאה (שהתחלקה) [שהתחלתה] בב' בסוד הגבורה עצמה, ולכן אין מתחילים בו שלא להתעורר קטרוג, וסיומה בד' שהוא בענין המיעוט הנ"ל, ולכן אין מסיימים בו שלא לעורר קטרוג גם כן. והנה הגיהנום הוא סוד האש הבוער, ושבתאי הוא החשך הנמשך מן החסרון כנ"ל, ולכן נקרא "כפנא וחשוכא" (זוהר שם):

והנה אחר כך משלים ענין הכוכבי לכת שהתחיל, ואמר "כוכב, דרך כוכב", כי כבר מתפרשים בשכינה לפי בחינות פרטיות שבהנהגתה. והנה כבר באמת הוא סוד ענין התורה בפרט, וסוד הענין, כי השכינה בבחינת תפארת דוקא היא סוד כוכב, ובבחינה זו ניתנה תורה. וסוד הענין, כי המלכות נחשבת רביעית לאבות בסוד חגת"ם, וזה בבחינת המרכבה, ולפי זה היה צריך להיות ד' ימים, וביום הד' תנתן התורה, אך לא היה זה כונתו ית'. אך סוד הענין, כי בסוד התפארת בעצמו יש שרש לשכינה, ולא לכלי לבד אחריו. והנה בזאת הבחינה נקראת "בת יחידה" (זהר שם). ותבין עתה שיש ב' בחינות שבת, יש ש' - תלת אבהן, ובת - מלכות, רביעית להם, ויש עוד בחינה אחרת בסוד המלכות עצמה שהיא בת בבחינת ש', שהוא התפארת לבדו, שהוא בעצמו כולל ענין ג' אבות. וזה בחינת שבת דליל שבת, שהיא עצמה בת בסוד התפארת שהוא ש', ובזאת

הבחינה עצמה היא שביעית. וסוד הענין, כי באמת היא שביעית במספר אחר הו"ק, אבל במקום הזה היא בסוד התפארת בבחינת עצמו שהוא שלישי, ואז היא שבת, והיא שביעית, והבן היטב. ובבחינה זו ניתנה התורה, דהיינו מלכות בסוד ג', על כן (שמות יט, טז) "ביום השלישי בהיות הבקר", וזהו ענין המחלוקת בג' ובז' (זוהר שם), כי באמת היא שביעית בבחינת שלישי:

ועכשיו אפרש עוד מחלוקת אחר שהוא בו' ובז'. וסוד הענין, כי המלכות בבחינתה למטה בסוד שביעית, הנה היא מתחברת ביסוד בסוד הזיווג, והוא עצמו נעשה שביעי, בהיותה עטרה על ראשו, ועל כן שביעי מפני שמתעטר בשביעית דהוא שישי, הנה הוא מצד עצמו הוא ו', ובשביל מלכות המתחברת בו נקרא שביעי. והוא סוד ו' וי' עליו שהיא ז'. ואז נקראת השכינה על שמו - צדק, כי הוא צדיק. וסוד זה הוא מלאך צדקיאל השולט בליל שבת. נמצאת התורה ניתנת בסוד זה של ו' וז'. נמצא, שמתן התורה הוא בסוד הכוכב:

ועתה אפרש איך זה הענין היא התורה. הנה סוד התורה הוא בכ"ב אותיות, ובשם יקו"ק ב"ה, כי זה כללות התורה, השם המצרף צרופיו בכ"ב אותיות, שבהם האלפא ביתות מתגלות כידוע. והאמת, כי כ"ב אותיות הם בסוד מלכות, ואותיות השם ב"ה הם בסוד הז"א, ובפרט בסוד ספירת התפארת, שהוא זה הכוכב. והבן היטב כי השם ב"ה עולה כ"ו, וסודו כ"ב וד', והוא זה החילוק של כ"ב אותיות וד' אותיות השם, כי השם עצמו מוציא בחינת הכ"ב, ומצטרף בה, ונשארים ד' האותיות שולטות על הכ"ב, וזהו ממש בחינת התורה בסוד תפארת יום השלישי כנ"ל. וסוד זה הכוכב, כ"ו כ"ב; כ"ו הוא השרש בסוד תפארת, וכ"ב הוא היוצא מכ"ו לעשות גלגולי הצירופים בסוד מלכות:

ועתה אומר לך איך יוצא זה הענין, כי כל זה בסוד ישראל, כי כאן הוא שרש ישראל בפרט, ושרש התורה כמו כן, שהכל ענין אחד, ולכן בחינותיהם שוות. וסוד הענין הזה הוא (ישעיהו ו, ג) "ק' ק' ק' ה' צבאות". דע כי תחלת השם הוא מחכמה, כי הקוץ של היוד הוא כתר, אבל השם באותיותיו הוא מתחיל בחכמה. וזה השם הוא בתפארת כנ"ל. וקשר עליה אחת נמצאת בסוד קדוש - קדש ו'. והענין, כי ו' הוא תפארת, וקדש הוא חכמה, וזה ממש שרש ישראל בחכמה, זרע קדש בתפארת ו', וזה עושה בחינת הקשר הזה שזכרתי. וג' הקדושות הם, "קדוש" - עלית תפארת לחכמה; "קדוש" - חזרת תפארת למקומו בחכמה הנקשרת בו; "קדוש" ג' - בתפארת היורד ליסוד בקשר החכמה, ואז נקרא השם, "ה' צבאות". וזה הכל בסוד זרע קדש, שהוא בחינת שרש ישראל. אחר כך מלכות הוא סוד מלכות הקדש, והיא סוד כ"ב אותיות שבם מצטרף השם. וסוד הענין,

כי השרש הזה של ישראל מתפשט למחלקותיו בסוד הנשמות, וזה בכח הצירופים. וסוד הצירוף נעשה תמיד בגלגל החוזר, שהוא סוד מלכות, ולכן (בראשית מח, כ) "בך יברך ישראל" (עי' זהר שם), כי הברכה כך צריכה להתפשט עד המקור, בתחלה בסוד הא', ואחר כך להתפשט לכל הצדדים בסוד הכ"ב, שהם מצרפות הצירופים:

כתר וחכמה

ועתה אפרש סוד אחר בסוד הכ"ב. ותדע שכל (ענין) [ענייני] התורה הם כן, שאפילו בהקבץ אורות רבים למנין אחד סוד שם, המנין מורה עוד בחינות אחרות בסודות פרטים. ועל כן אפילו סוד כ"ב, שהוא חשבון אותיות, מודיע סוד אחר. והוא כי צריך אתה לדעת, כי הנה אנו אומרים אשר יצר את האדם בחכמה, וסוד הענין - בראשית, ב' ראשית. והענין, כי ב' ראשים נמצאים בבריאה, והם הכתר והחכמה. והענין, כי כילות כל המציאות הוא משפיע ומקבל, והיינו המאציל ב"ה הפועל בנמצאיו, ופעולותיו בנמצאים עצמם, שהם סוד המקבל. והבן מאד, כי אלה באמת הם שרשי החכמה לדעת הדברים בעומקם. והנה מחכמה ולמטה הוא סוד המקבל, ונכלל הכל בד' אותיות השם ב"ה. והכתר הוא סוד המאציל הפועל כנ"ל, ולכן לא נרמז אלא בקוץ. (וזה) [ובזה] תבין שאנו אומרים תמיד שהכתר אינו בכלל הפרצוף, אלא הוא השראת העליון על התחתון, וכל זה נתפרש אצלי כבר במקומות אחרים. והנה עבודת האדם היא מן החכמה ולמטה, שבהיות כל זה מוכן, אז הקוץ מתחבר עליהם בחיבור הצריך, ולפי החסר ההכנה - כך תחסר ההשראה. וזה כל ענין השכר והעונש. ולכן בבחינה זו נברא העולם, ובסוד זה עומדת התורה - להיות מצוות לזכות או לחובה. אך בסוד הקוץ, שהוא בחינת הכתר, הוא זמן קבלת השכר, שנאמר בו (עירובין כב) "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". וסוד הענין, כי בהיות רוצה המאציל שההשפעה תמשך ע"י התעוררות התחתון בסוד המקבל, שיהיה הוא הראשון בזה, אשר כפי התעוררות כך יושפע לו, זה נותן בחינות הזכות והחובה. ועל כן, בבחינה זו נברא העולם עתה, וניתנה התורה גם כן, ובבחינה זו עומדות נשמות ישראל. אך כשירצה המאציל לקחת הדברים בתוקפו, ולהמשיך ההנהגה מלמעלה למטה, שהמשפיע ישפיע בלא שימתין לבקשת המקבל, הנה אז יעמדו הדברים בנצחיות ההשפעה לעתיד לבא, וזה סוד הכתר:

נמצא ב' בחינות לעולם, אחד בסוד החכמה, והוא הראש האחד, ואחד בסוד הכתר, והוא הראש השני, שבבחינתו יהיה העולם לעתיד לבוא. וכן היה ראוי להיות אם לא היה אדם חוטא. וזהו בראשית - ב' ראשית, כי בראשית אחד נברא, וראשית שני הוכן לו. ולפי סוד אותו הראשית תקבל חידוש התורה גם כן. וכל המציאות - נשמות ועולמות;

והוא סוד (ישעיהו נא, ד) "כי תורה מאתי תצא", שאמרו, כי חידוש תורה מאתי תצא. כי היא התורה עצמה שלא תתחלף, רק שתתגלה בבחינת הכתר, ולא כמו שהיא עתה בבחינת החכמה. ולכן תתגלה בבחינת (שם) [שכר], ולא בבחינת עשיה וזכות:

אמנם צריך שתדע, כי הכתר צריך שיהיה השרש לכל הפעולות ודאי, ועל כן בהנתן התורה, הנה בסוד עצמותה ניתנה בבחינת חכמה לבד, שהיא הבחינה הנותנת הבחירה, אבל בהתפשטותה בסוד הכ"ב, שהוא בסוד בינה, התפשטות החכמה וגלגל צירופיה, שהוא עצמו ענין התפארת והמלכות, הנה ההתפשטות בזה נעשה בסוד הכתר ודאי, כי הכל צריך להעשות על ידו, אלא שבפעולה זאת אינו פועל בסוד עצמו, אלא הוא פועל לפי בחינת החכמה. ועל כן צריך בתחלה להניח מונח ראשון שהוא עצמות התורה, וזה בבחינת חכמה, ולא בבחינת הכתר, ואז הכתר פועל ומגלגל התורה הזאת עצמה בגלגול הבינה, אך לפי מציאותה בסוד החכמה כנ"ל. וזה סוד כ"ב - כ'תר ב'ינה. והנה החכמה בתתה מציאות התורה כוללת כל זה הענין בסוד כ"ו, כי הד' היא סוד אותיות השם ב"ה, והכ"ב הוא ההתפשטות בגלגוליו, בסוד הבינה ע"י כתר הפועל. והבן היטב, כי סודות גדולים ועצומים גיליתי לפניך, למען תדע ותבין עומק דברי רשב"י זלה"ה ורוב קדושתם העצומה, ויקר תפארת גדולתם כי רבה היא, כי לא לקחת אותם לפי מראיתם הראשון ושטח תארם, יען וביען ברומו של עולם הם עומדים. ומבאישי החכמה בארחות עקלקלות, הנה הם מעקשים דבריו, ומכשילים לבות בני האדם אשר לא ידעו להשמר מן החרב שבפיהם:

שתי בחינות ללבנה

ונחזור לביאור המאמר, כי כוכב ממש הוא סוד התורה, ובו נא' (במדבר כד, יז) "דרך כוכב מיעקב". וסוד הענין, כי יעקב כאן הוא התפארת דז"א בפרט, וישראל הוא כל הז"א בכלל, והנה כתוב (בראשית לב, א) "ויעקב הלך לדרכו", והוא בחינת הנוק' שהיא בסודו ממש, ועל כן נקראת דרכו, כי היא דרך מציאותו ממש, ועל זה נא' (במדבר כד, יז) "דרך כוכב מיעקב", שלדרכו הוא הולך. והוא בחי' (זהר שם תצא רפא,) "בג' ניתנה תורה". "וקם שבט מישראל" הוא היסוד המתחבר אליה, שהיא שביעית אליו, והוא סוד (שבת פו, זהר שם) "בו' בז' ניתנה תורה". ועתה ישלים לפרש הכוכבים בסוד השכינה, ואמר (זהר שם) "שכינתא איהי לבון בהלכה". וסוד הענין, השכינה בפנימיותה מצד החסד - שם ההלכה מלובנת, כי מצד הגבורה נמצאים המחלוקות, אך מצד החסד היא מלובנת, והוא היוצא אחר המחלוקות. "וחמה נקראת מצד הגבורה" (זהר שם) והוא ענין (ב"ב עה.) "פני משה כפני חמה". וזה באמת הוא דבר קשה לכאורה, כי נראה שהחמה

היא זכר והלבנה נקבה, וכאן הוא אומר שהלבנה היא מצד החסד והחמה היא הגבורה. אך סוד הענין הוא (ישעיהו ל, כו) "והיה אור הלבנה כאור החמה". דע שהלבנה שהיא מלכות, מצד עצמה היא דין, והיא חשך שאין לה אור כלל, ואז החסד ממתק אותה בסוד (תהלים מה, י) "נצבה שגל לימינך בכתם אופיר", ואז היא ממש בחינת נוקבא במיתוקה, והיא בסוד חסד כנ"ל. אך בהיותה בסוד זכר - היא גבורה ודאי, אבל לא בסוד חשך, אלא בסוד גבורת הזכר שהיא ממש בחינת חמה, בחינת האש השורף. והבן היטב זה הענין, כי בהיות הנוקבא בחינת גבורה, אבל בבחינת זכר בסוד "אור הלבנה כאור החמה" - זה נקרא שהם מאורות גדולים, שהם שוים, שאין שום אחד מהם צריך לחבירו להיות לו אור, כי הם אורות שניהם שוים, יען לכל אחד פעולה בפני עצמה, והם רק סוד חסד ודין. אך הלבנה היא בסוד המיעוט, והוא שבסוד הדין שלה אין לה אור כלל, ואז היא צריכה לשמש לקבל אור, ואז האור המאיר בה אינו מסוד עצמה, אלא מבחינת החסד השולט עליה, וזהו מה שהיא צריכה אליו לצורך תיקון עצמה, שמצד הדין שלה אין לה אור, וכל האור שלה מבחינת שליטת הזכר עליה. אבל כשהיא בסוד חמה, הנה אז היא בסוד זכר, פירוש - בסוד גבורת הזכר. וזהו (שה"ש ו, י) "ברה כחמה", שאינה חשך וקדרות כמו בבחינת לבנה, ואז הם שוים, זה לפעולתו וזה לפעולתו, זה לחסד וזה לגבורה, שבבחינה זו היות היא מקבלת אינו עושה אותה מאור קטן, שהרי כך צריך להיות - חסד משפיע, דין מקבל. ואינה מאור הקטון אלא כשמצד עצמה אין לה אור כלל, ואינה יכולה להאיר אלא בהניחה שליטת החסד, והיינו סוד הלבנה, והבן היטב. נמצא באמת, שבזכר היות החסד שולט הוא הסדר הנכון; אבל בנוק' היות החסד שולט אינו הסדר הנכון, כי הוא חסרון בה, אלא צריך שבה יהיה הדין שולט ומאיר. אלא שהארת הזכר ישלוט על הארת הנקבה, שזהו ענין אחר, שהנקבה מצד עצמה תאיר כראוי, אלא שהארת הזכר ישלוט עליה:

והנה הסיהרא אפילה, פירוש - הסיהרא עצמה בבחינת חסרון אורה זהו סוד הלבנה בתיקונה, אפילו באור החסד, וזהו בחינת ישמעאל כמו ששמעת. אמנם הרי כבר שמעת שיש להם ב' בחינות, א' - מה שמונים ללבנה מפני חסרונה, והוא סוד השפחה של הלבנה בבחינת אורה; הב' - הוא בחינת שבתאי שהוא הלקות, כי אין החסרון והלקות ענין אחד, אלא החסרון הוא בחינת השפחה לפי סדר המציאות, והלקות הוא בחינת "שפחה כי תירש גבירתה", כמו שאפרש לך אחר כך בס"ד. וסוד הענין, כי הם מונים ללבנה מצד הרע שבחסרון, פירוש - כי כבר שמעת שאין להם חלק בעצמות השכינה

כמו ישראל, אלא בהנהגתה; ונמצא שבחינת הדין שבה הנותן מקום ליניקת הרע בסוד החסרון - זהו שרש:

להם. ובאמת שמשם יוצאת לילית בסוד עניות בקליפת נוגה, והיא דוקא בסוד זה של הרע הנכלל בחסיון הלבנה בסוד הדין הנ"ל. אך בלילית זאת נכללת בחינה אחרת, והיא סוד שבתאי, היא בחינת הלקות של "שפחה כי תירש"; כי בחינה לילית היתה יכולה להמצא ולעמוד כפויה תחת גבירתה, אבל שבתאי הוא כשהיא מתגברת. ונמצא שמצד הלבנה - שפחה דילה מיעוט דסיהרא, והיא ממש סוד לילית הנ"ל, ומצד החמה - שפחה דילה גיהנם. אך שבתאי הוא בסוד שפחה היורשת, וזהו (זהר תצא רפא,) "דאהדרת עורף", דייקא, כי כשפונה אליה הוא סוד (תהלים קכג, ב) "כעיני שפחה על יד גבירתה", אך כשפונה ממנה, אז שולטת ומשלטת הגיהנם שהיא הס"א בעצמה, כי הס"א בעצמה לא היה לה לשלוט אלא ביום שני בסוד הגבורה שמוציאתה, אך בסוד הלקות הזה שולטת בכל יום בכל מדריגה:

ותבין לפי זה כי עשו היה המחריב, אבל ישמעאל הוא שהמשיך לו הכח, ועל כן צריך שניהם להינקם. אך עם כל זה יותר הרע עשו, שהרי הוא הס"א בעצמה השונאה הקדושה. כי ישמעאל כאשר הוא יותר קרוב, כאשר יש לו יותר כח להמשיך, כך אינו כל כך קשה. וצריך שתדע כי ישמעאל הוא בסוד "שפחה כי תירש גבירתה", בסוד א"י, וזה נקרא שהוא בבית הסהר. אך סוד הענין, כי בכאן תלוי גלות התורה שבחינתה בת מלך, שהוא סוד התורה, כמו שביארתי למעלה, זה מה שניתן בגלות, והוא סוד שבתאי חילול שבת. כי כבר שמעת היות סוד התורה סוד שבת ממש, ובהיותה אסורה בסירכות, שהיא אחיזת הס"א לפי המדריגות הפרטיות המתחזקים לקטרוג זה, אז נאמר (עובדיה א, ד) "ואם בין כוכבים שים קנך", כי הקן של ס"מ שהיא בית הסהר הזה, היא מתחזקת לשלוט על הבת מלך, שהיא ממש תיקון הכוכב, שהוא העושה אותה שבת כנ"ל. ועל כן אמר [ה]כתוב בדברו על ענין גלות התורה (שם, שם) "ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאום ה'" - בזמן הגאולה:

שתי בחינות לשכינה

ואמר עוד (זהר תצא רפ"ב.), ושכינתא איהי נוגה וכו', והוא סוד (יחזקאל א, יג) "ונגה לאש" ודאי. וסוד הענין, כי יש לשכינה שתי בחינות, הא' - היות החסדים של הזכר שולטים עליה, ואז היא מצד עצמה אינה יכולה להנהיג, שהוא סוד אופל הלבנה, אבל החסדים שולטים ומצדם היא מנהגת. אבל תיקונה הוא להיות בסוד חמה, שהגבורות שלה פועלות בסוד אש, אבל הגבורות שלה עצמם היה בחינת מיתוק החסדים, וזה

נקרא נגה לאש. והשכינה נקראת אש נוגה בסוד בית הכנסת, כי מצד היסוד היא בית הכנסת שבה מתכנסים האורות. ושני העמודים אשר הבית נשען עליהם (זהר שם) הם נ"ה, שהיא נתקנת בהם להיות בית בזיווג ליסוד. אמנם האמת, שתיקון הנוק' מצד עצמה הוא בסוד הוד, רק שנצח יתן בה מיתוק החסדים, ואז תקרא אש נוגה, כי היא אש מצד ההוד, והוא סוד פני חמה. ובאש עצמו יש בחינת החסדים, והוא הנוגה של האש, אבל [לא] בסוד החסדים השולטים, אלא בסוד מיתוק החסדים הממתקים הגבורות עצמם. ולכן יש לנצח שתי בחינות גם כן, בחינה אחת בסוד הזכר השולט על הנוק', ובחינה אחרת [הנוק'] הנתקנת מן הזכר, וזהו בהתחברו להוד, והבן היטב. ועל כן נקרא נוגה (זוהר שם) "אשא חיורא", שהוא בחינת האש, אבל חיור מפני מיתוק החסדים. ובאמת הפני חמה עצמו הוא כך, שיש בו בחינת הנוגה הזה שהוא החיור, ולכן הוא סוד פני חמה ופני לבנה ביחד, כי גם בחינת הפני לבנה נכלל בה בסוד המיתוק הזה. אך פני לבנה לבד הוא כשאין הגבורית מתוקנות, ולא יש רק שליטת הזכר, לא בחינת מיתוק הגמורות, אלא בשליטתו שהוא משלים בעד הנוק':

והנה מאדים, יש מאדים מלשון אדמימות, והוא אדמימות החמה בסוד הס"א שאינה יוצאת אלא מן החמימות של החמה לבד, ולא מן הנוגה שבה. אבל יש מאדים מלשון אודם (זוהר שם) שהיא אבן טובה, והיא אחת מתיקוני הנוק'. והראשון שבה שהוא ממש סוד האש עם הנוגה. ונמצא שמאדים של הס"א הוא האש בלא נוגה - והוא סוד אדום, והמאדים דקדושה הוא האש נוגה - והוא סוד אודם:

ואמר (זהר שם), תרוייהו וכו' נצח והוד אינון דנטלו, פירוש - שאין אנו חושבים אותם נפרדים, א' בסוד הזכר וא' בסוד הנקבה, אלב בבחינת שניהם ביחד, שהם עומדים לתיקון הנוק' שניהם. ופירוש הענין, כי הבנין בסוד הוד הוא באמת, אלא שהנצח מתחבר בו לתת לו בחי' הנוגה הזה, ואמר (זהר שם), "אהרן ודוד", ותבין פה סוד גדול, כי לפעמים נראה אהרן בנצח בסוד כהן, ולפעמים בהוד, ומשה גם כן כך. וגם תבין ענין מה שמוזכר בזוהר על דוד שרצה להחליף את הסדרים לכבוד השכינה בסוד (תהלים קלב, ט), "כהניך ילבשו צדק וחסידיך" וכו', כי למה יעשה כה, ומה תיקון נמצא בזה. ובאמת הוא סוד גדול, דע כי בנין השכינה הוא בהוד כנ"ל, אך הנצח יש בו שתי בחינות, האחת - בסוד הזכר השולט, ואחת - בסוד התחברו אל הוד, ותיתו אל נוק' בחינת החסדים שהוא הנוגה הנ"ל. והנה אהרן הוא בנצח בסוד כהן, והוא באמת בהוד מצד התחבר הנצח אליו לתת לו בחינת הנוגה שזכרתי, וזה סוד (זהר שם), "אהרן ודוד מתמן הוו", כי שניהם במקום אחד בהוד לבנין הנוק', רק שאהרן בסוד בחינת החסד הנמשך בהוד

מחמת התחברות הנצח בו, ולכן הוא נטל תיקון הנצח בסוד הכהונה, לחזק תיקון זה בהוד במלכות. ודוד הוא בחינת ההוד מצד עצמו, בסוד פני חמה, אך בסוד הארת הבינה שהיא חמה עילאה. והבן היטב, כי זה מה שעושה הנוק' בחינת חמה, פירוש - שלא תהיה בסוד דלית לה מגרמה כלום, כמו הלבנה, אלא בסוד החמה בגבורות שלה, הארת אימא שרחל יוצאת ממנה, בבחינה זו הושם הוא בהוד לתת לה תיקון זה:

והנה תבין שבבנין בית המקדש, שהוא בנין הנוק', צריך שהכהנים עצמם יראו שהם בנויים בזה התי ון בסוד אהרן עצמו, שהוא בהוד לבנין הנוק' כנ"ל, שעל כן ניתן להם הכהונה על היות שרשם בבחינה זו בסוד הבנותו הנוק', כמו שפירשתי. אבל עשו הוא סוד עבד, והוא אדום, ולא אודם. ומצד זה מאדים נוק' דיליה, והוא גורם שפיכות דמים (עי' שבת קנו.), כי הוא בסוד חורבן הבית הנבנה בהוד. ובחזור הוד (לדוד) [לדוה] - הבית חרב, ומאדים מתגבר וגורם שפיכות דמים לישראל, בסוד משיח בן יוסף שראוי למות, ובסוד כל הרוגי מלכות, כמו שידעת, ונמצאו הדברים תלוים זה בזה:

ואמר עוד (זהר שם), "ושפחה רעה איהי קבורה", יסוד הענין כי השכינה נקראת בית למלך. אבל לילי' נקראת קבורה, אפילו לבעלה. והסוד כי השכינה היא המקום ששם האורות מתגברים להתפשט לכל מדריגותיהם, כי היא הפרט שבה נפרטים אורות הכלל שהוא הז"א; וכנגד זה הנוק' דס"א גם כן שם מתפשטים מדריגותיהם. אבל סודם ממש חשך, ושם מחמשך החשך יותר, פירוש כי פעולת הס"א הוא כיסוי האורות והחשיך אותם, ועיקר פעולה בתוקפה וחזקה הוא בלילי'. והנה באמת מכל שכן שהיא קברה למי שהוא מבחינת הקדושה, שכשמגיע שם האור - נסתם ונקבר, ולא נגלה כלל. ולכן היא אוסרת בה לגבירתה בסוד בית האסורים ממש, שהיא צריכה לעמוד שם (כעושה) [כבושה] , בלא הראות כחה. ובאמת היא קבורה בעפר, שהוא בחינת שבתאי, בחינת מלכות עצמה כנ"ל, והוא בבחינת מות שהוא חסרון האור של התורה:

והנה משיח ומשה הם נקברים בזאת הקבורה בסוד (ישעיהו נג, ט), "ויתן את רשעים קברו", כי בעלות הנשמות אל השכינה נא' בהם (תהלים פד, ד) "גם צפור מצאה בית", אבל מי שצריך להיות בנוק' דקליפה - נקרא שהוא קבור, ושם אין מגיע להם אור התורה אלא בצמצום, וזה עניותם ומיתתם, והיא כלולה משבע מיני מדורות שיש בה שבע הבחינות, כמו מלכות דקדושה, והם שבע בחינות דקליפה. בבחינה זו כולן שולטות עליהן לסתום האור, ומה שמצד מלכות גבירה (זהר שם) הם שני השבע, מצד השפחה הם שני רעב:

והנה עתה מפרש סוד השכינה לפי פעולותיה, והשפחה מה שהיא פועלת כנגד פעולות אלו. הגבירתה מצד עצמה היא גן, בסוד גן המלך, שכל הנזרע בה הוא קדוש וטוב. השפחה מצד עצמה היא אשפה מטונפת, שהיא דוקא בבחינת רע, וכל הנזרע בה הוא רע. אך בחינה אחת נמצא שתהא האשפה מתערבת לגן, והגן בכח זה מגדל זרעים, והוא סוד ערב רב, כי יש בהם בחינת האשפה ברע שבהם, והגן נוטלת אותם ומולידתם בסוד טוב ורע. ובאמת זה הענין אחר חטא אדה"ר הוא בא, כי קודם החטא לא היה ראוי לימצא כלל, אך מצד הע"ז היא אשפה מטונפת:

ואומר לך כאן סוד גדול, כי כמו שעבודת השכינה נותנת לה כח לפעול פעולותיה, פעולות הקדושה, כן הע"ז נותנת כח ללילי' לפעול את שלה, להמשיך טומאה על טומאה. ובאמת כמו שהנשמות הקדושות הם מ"ן לשכינה, כן הטמאות הם מ"ן ללילי' והוא סוד (זהר שם) הכלבים המתים וחמורים מתים הנקברים בה. וכן הם עצמם קוברים בבתי התיפלות שבהם. יסוד הענין, כי נשמות הקדושות בעלותם לשכינה, כבר אמרתי שהוא בסוד (תהילים פד, ד) "גם צפור מצאה בית"; והקבורה שהם נקברים הוא מצד מה שהרע צריך להיפרש מהגוף, ולכן נקברים בסוד השפחה הזאת; אבל באמת לא שיקברו כך ח"ו, כי היו נטמאים יותר. אלא פירוש הענין, כי בחינת נוק' דקליפה היא בחינת הקבורה, ולכן כנגד זה צריכים הגופות להיות נקברים כדי שיצא משם הרע וילך לזיניה. אך הנשמות ההולכות אל הנוק' דבקליפה (אלא) [אלו] נקראים דוקא רשעים קבורים, והנשמות הטמאות שהם שלה הם מ"ן לה, והבן מאד הסוד הגדול הזה. אך תדע שכל זה אינו לבחינת המשכת הטומאה לא שפע ולא בזה כי אין לע"ז להמשיך שפע אלא לטמאים התועים אחריה. והנה כמו שבנוק' דקדושה נמשכים כל הנחלים להמשיך שם כל ההשפעות, כן נוק' דקליפה אליה רצות כל השפעות הטומאה, ולכן היא מטונפת מכל מיני טינוף, והיא בחינת הצואה שהיא המותר הנדחה מן הכל, והבן היטב. והנה הטינוף הוא בחינת הזוהמא הנמשכת, ושקץ הוא סוד הנשמות הטמאות שנכנסות שם כנ"ל, ולכן נקברים שם למ"ן טמאים שלה. והנה השקץ הם הנשמות כנ"ל, והם המעלות את המ"ן טמאים, וריח רע הם בחינת המ"ן טמאים עצמם, לעומת ריח טוב שהם המ"ן הקדושים. והנה זה הריח רע הוא מטונף ומסורח מבחינת השפחה בישא עצמה, שכך הם המ"ן טמאים עולים מבחינתה:

וכל זה מצד הגוים עע"ז עצמם, אך מצד הערב רב היא סרכא. וסוד הענין, כי הריאה היא השכינה בבחי' עליותיה בכנפיה ובשירתה, כמבואר בדברי הרשב"י ע"ה במקומות הרבה. והסרכא הנגלית שם אינה מנחת העליה, וזה ע"י הערב רב, כי האומות עצמם

שהם לחוץ מתדבקות בישראל ע"י הע"ר, והאומות האלה הם סוד עצם ובשר. ובאמת סודם - פנימיות וחיצוניות, בסוד לאה - עצם, רחל - בשר:

אמנם עתה אפרש לך בזה סוד גדול מאד, ותדע כי אפילו השקר בהליכות מרמה הוא מתהלך בעולם, ולא במקרה, אלא שהוא צריך להיות אבד יען שקר הוא. דע כי כל הבריאה נחשבת כגוף אחד, הקדושה היא המוח, ויש עליה חיצוניות אחד הסובב אותה, והוא סוד העצם; וחיצוניות עוד אחר, והוא הבשר. והאמת כי החיצוניות הוא אחת, ומתחלק לשנים - עצם ובשר, והבשר הוא סוד החיצוניות ממש, והעצם הוא החלק היותר פנימי שבחיצוניות, הוא הקרב יותר אל הפנימיות, וסודם - עשו וישמעאל. אבל בחינת הקדושה עצמה היא מתחלקת לשלוש בחינות אלה, ומן העצם יונק העצם החיצוני, ונקרא עצם מת, ומן הבשר - הבשר אחר, ונקרא הבשר טמא. וצריך שתדע כי באדם למטה ניתן מקום לס"א להיות נאחזת בו בסוד יצ"ר, וזה בבחינת הבשר, ולכן למעלה גם כן מקום התדבקות הס"א הוא בבחינת הבשר, ובעצם הוא קרב אבל לא נדבק, ולכן מי שינק מן הבשר חילל יותר. והסוד - כי על בני האדם כתוב (בראשית ו, ג) "בשגם הוא בשר" בסוד הבשר הנ"ל, ששם מקום האחז הס"א באדם. ולכן על כן הגיע החילול להגשים הקדושה בסוד בשר טמא, והנה על זה הבשר כתוב (שמות כב, ל) "בשר בשדה טרפה לא תאכלו" שצריך לדחות זה מן הקדושה שלא יתדבק, אלא "לכלב תשליכון אותו", שהוא הנצרי. והנה עד כאן פירוש הענין של השבע כוכבים בסוד השכינה:

ואומר עוד (זהר שם), שכן יש תריסר מזלות, שהם שרשי הנשמות בסוד הקדושה - י"ב שבטים, וי"ב נשיאים בקליפה, שהם שרשי נשמות הקליפה. והנה הרשעים הם בסוד מיתה, שהוא חסרון אור כנ"ל, והוא בחינת שרץ כנ"ל המטמא לגוף בכל בחינותיו, ואפילו לכהן מגיע, אך בסוד זה כתוב (ויקרא כא, יא) "לאביו ולאמו לא יטמא", שבכח אביו ואמו שמאירים עליו אינו מקבל טומאה, כי אין הס"א יכולה לשלוט עליו:

ואמר עוד (זהר שם), "אליהו לא תתעכב" וכו', וסוד הענין, כי לפי אותו הגילוי שהיו הם מתגלים באותה הפעם לרשב"י - כך היה נתקן איזה תקון לפי בחינת הסודות ההם אשר היו מתגלים שם. ותדע שאליהו נפקד על כל תיקוני ישראל להגיעם אל משיח להכין לגאולה, ועל כן הוא עומד עמו, והוא המבשר לפניו. והנה לפי התיקון... (חסר):

ענין הכרובים

חסר ... כי הם היו כרובים, והיו פורשי כנפים. ותבין כי הכרוב הוא פני אדם, (עיין יחזקאל י', יד; חגיגה יג,) אך אנפי זוטרי, כי אפי רברבי הוא יוד קא ואו קא עצמו, ואנפי זוטרי הוא הרבוע שלו, שהוא שפל אליו וקטון לפניו. אמנם האמת הוא, שהארון נושא

את נושאיו (סוטה לה.), כי המלאכים הם הנישאים מן השכינה, שהם משרתים אותה, ועל כן להראות הענין בבירור למטה, היו הכרובים למעלה מן הארון להראות נישאים ממנו, והכנפים שלהם סוככים על הכפורת, כי כך הם מכסים בכנפיהם את השכינה כנ"ל. וצריך שתדע כי כל אלה יוצאים בבחינת זכר ונקבה, בסוד זו"ן, ועל כן היו שנים, ופניהם איש אל אחיו. וסוד הענין כי השכינה נתקנת בסוד נצח הוד, ובסודם מתפשטת למטה להנהיג העולמות, והם עצמם סוד זכר ונקבה. והענין, כי היא יורדת לפעמים בסוד ימין ולפעמים בסוד שמאל, ולכן שני כרובים הם - א' בסוד זכר לימין, וא' בסוד נוק' לשמאל. ואלה הם שרש הכרובים, כי כמה כרובים מתפשטים מהם לפי הבחינות הפרטיות. וברדת השכינה בסוד חסד, תרכב על הכרוב שמצד נצח, ותקח משם כרוב אחד פרטי העומד לפי בחינת ההנהגה ההיא, וכן להיפך. אך באמת הם תמיד בהסכמה אחת, כי יסכים הוד לנצח או נצח להוד. על כן (שמות כה, כ), "ופניהם איש אל אחיו"; ומן השולט תשתמש לירידתה:

והנה עתה אמר לאליהו (זהר שם) שיעשה כרוב תחתיה - כרוב פרטי, לפי בחינת ההנהגה ההיא, ועל כן כל סדר הירידה כמבואר במאמר. וצריך שתדע כי סוד העליה והעפיפה בשם מ"ב, וסודה ו"ו, והיינו (ישעיהו ו, ב) "בשתים יעופף", כי שרש הכל ו' שהוא ת"ת. ואח"כ בהיות הו' הזאת מכה בו' השנית, שהוא יסוד, נעשה ו' פעמים ו', והם ל"ו - כלם מ"ב. והו' הראשונה היא אבגיתץ (זהר שם), והל"ו היוצאים ממנו הם שאר השמות, וזהו סוד (ישעיהו ו, ב) "שרפים עומדים ממעל לו", בסוד הל"ו שבו' השניה כנ"ל, שש כנפים בסוד הו' הראשונה. ואעפ"י שאלה הז' שמות מתפרשים בסדר אחר - בסוד הז"ק, אמת הוא, אך שרש התנוצצם הוא מכאן, אלא שמתפשטים תחת הנהגת הז"ק להנהגת העולם, כי נשארים האחד לחסד, והשאר בשאר מקומות, והבן היטב. והנה הכל צריך שיהיה בסוד השם יקוק ב"ה, על כן מזכיר הכל, י"ק באו"א, ו' בשית גדפין, ה' דילה; באות זה יורדת ומנהגת בסוד (מנחות כט.) "בהבראם - בה' בראם":

ויש עוד המלאכים של הצדיק שהם סוד החיות סומכי הכסא (זהר שם). והענין, כי יש שרפים ויש חיות, וסוד הענין, כי מצד הת"ת נמצאים השרפים בסוד העליה והירידה כנ"ל, ומצד היסוד נמצאים חיות שנקראות על שמו צדיק חי עולמים, והם סוד החיות הנושאות את הכסא, והם להמשיך פעולת ההנהגה בעצמה למעשה. ולכן אומרים סמיכו לה כחיון דסמכין לכורסייא דעל גבייהו דהא דאצילות דשמא יקו"ק איהי סמיכת" וכו'. וסוד הענין, כי אות ה' שבשם סודה שכינה על ד' חיות, הרי ה'. ובאמת החיות הם למעלה בספירות, ואלה הם מלאכים כמו החיות העליונות שנבראות נושאות, והם

נשואות. ואף על פי ששרפים וחיות מתפרשים בסודות אחרים, זה גודל לאלקינו שדבריו כפטיש יפוצץ סלע, כלם אמת וצדק, אין בהם נפתל ועקש. והנה זאת הה"א היא עומדון להתפשט בעולמות ולסבול את משרתיו, ואינם יכולים להתנועע אלא בכחה, ועם כל זה אם יש אלה הכלים הראוים לה היא מתפשטת עליהם, והם חיים בה, ומתנועעים בתנועה הראויה להם; ואם לא - אינה מתפשטת. והנה כשהיא מתפשטת ושורה על כליה, אז כדי להקים התיקון ולקיימו נחית עילת העילות, וסוד זה הוא שם מ"ה, שנקרא שקיו דאילנא כנ"ל, שהוא שרש האצילות כולו. וזה צריך שיהיה מאיר להעמיד כל דבר על תלו, והוא סוד אדם, בסוד (ישעיה נב, יג) "וגבה מאד", שצריך זה להאיר להעמיד התיקונים הניתקנים. אך כשאינה מתפשטת, נא' בה (איכה א, א) "איכה ישבה בדד":

והנה משה הוא שקול כס' רבוא (זהר שם), ובאמת הוא משלים בעד כל ישראל, ועל כן שמו ראשי תבות (תהלים לג, יד), "ממכון שבתו השגיח" (זוהר שם), כי על ידו הב"ה משגיח על כל ישראל, והוא מתקן בסוד תורה נביאים וכתובים, והכל בתיקון הראוי לסוד העליה בבחינת נחמות והילולים. והוא אינו מתגלה אל ראשי הישיבות, כי הוא נסתר בתוך הס"א, ואינו מאיר באור הראוי לו. ועל כן התפלל עליו ר"ש, והשביע גם הוא לאליהו שהיו מדברים עמו, ואמר (זהר שם רפ"ב,), "גלי ליה וכו' דיודי לך קוב"ה עליה ויסתלקון בנוי בגיניה", כצ"ל:

ואודיעך, שכמשפט השכינה בגלותה כך משפט הנשמות האלה הנודדות אחריה, כי בזמן שיש גלות לה יש להם, ובזמן עליתה - עליה להם. והנה התפלל והשביע לאליהו לחזקו בתיקון שיגלה מיד (זהר שם) ולא יצטרך להמתין, כי יש תיקונים רבים שאינם מתגלים אלא לאחר זמן מה, וזה שנעשה באותו היום - תיקון שהיה לו להגלות מיד:

ועתה ראה ראית דברי הרשב"י עד היכן הם מגיעים, וכי דברים צדיקים הם, ועולה לא נמצא בשפתיו ח"ו, כי הכל בקדושה ובטהרה כליל לה' המה (תהלים קמד, טו) "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו". ומאשר שמעת, תדין על אשר לא שמעת. כי כאשר הסירותי רגלך מנתיב לא ישר, ועל דרך אמת העמדתיך, אם לב חכם לך את הכל תבין לאשורו:

קבורת משה בחו"ל

רק עוד מאמר אחד אפרש לך בדברי הרשב"י זלל"ה, למען יהיה לך די הבין בכל דבריו בענין הזה:

המאמר הזה הוא בפ' תצא גם כן (דף רע"ט ע"ב), "רעיא מהימנא, בפרשתא דא הוה אידכר כנישו דילך" וכו'. וסוד הענין, כי מה שנזכר בתורה במקום אחד, הוא שבאותו

המאור שכנגדו הפרשה ההיא - תלוי המעשה. והנה כאן כתוב (דברים לב, מט), "עלה אל הר העברים", והוא סוד שבפרשה הזאת תלויה מיתתו של משה בחו"ל, ובפרשה הזאת גם כן חזרתו לארץ לעת"ל בזמן הגאולה בתיקון גדול. והנה צריך שתדע, שהנקבר בארץ אם הוא צדיק נאמר בו (ברכות יח), "צדיקים במיתתם קרויים חיים", מפני שכיון שהוא נקבר, הנה סודו להיות מתפרש ממנו הרע של זוהמת הנחש, והוא נטהר. ואז עומד שם כך עד זמן שנאמר בו (יחזקאל לז, יג), "בפתחי את קברותיכם". אבל מתי חו"ל, אף על גב שמצד זה הם חיים, כי זוהמת הנחש סרה מהם, אבל יש טומאה אחרת ששורה עליהם, והוא טומאת ארץ הטמאה. ועל כן צריך להם צער גלגול מחילות (כתובות קיא.), שעל ידי זה מסתלק מהם גם בחינת הטומאה הזאת, והם נטהרים לגמרי. והנה משה הוצרך להקבר חו"ל, להיות בתוך הקליפות עם ישראל, ואז ניטל ממנו בחינת השלום, שנא' בו (ישעיהו נז, ב), "יבא שלום ינוחו על משכבותם", וסודו חזרת הנשמה אל השרש. והנה אם משה היה הולך לנוח אל שרשו מיד, הנה כמו שתיקן הוא תיקון גדול בחייו, כן במעלה גדולה היה מסתלק אחרי מותו, כי תקן השכינה להיות בסוד כלה שלו, ובסוד זה היה עומד גם כן אחר מותו. אבל כיון שהוצרך להקבר בחו"ל לתיקון ישראל, הנה הוצרך להתהלך בדרך אחרת, ולסבול כמה יסורין, והוא סוד (יהושע א, ב), "משה עבדי מת, ועתה קום עבור", כי כל המקרים שעברו על ישראל מהכנסם לארץ והלאה, הכל היה נמשך אחר בחינה זו שמשה נשאר חו"ל. ועל כן בבא אליהו, שהוא פנחס, שניתן לו סוד השלום, לעשות שלום בעולם, הנה ראשית הכל יהיה שלוחו של משה, שאז נאמר בו "יבוא שלום", ויזכה למנוחה גמורה:

והנה עתה הוא חסר מאור התורה חסרון גדול מפני היותו בקליפות, וסוד הענין, כי כל עונג הנשמות אינו אלא השגת התורה, וזה מה שניתן למשה ולסובלי החלאים בצמצום גדול. והנה מפני טומאת ארץ העמים הוא נראה במראה אחר שאינו מראה הודו, והוא סוד (ישעיה נג, ב) "ונראהו ולא מראה ונחמדהו", וזה נקרא (זהר תצא ר"פ.) "צולמא דלאו הגונה ליה". ובאמת שעיקר גוף האדם הוא העצמות, כי שם הבנין שלם, והבשר והעור אינם אלא תיקוני האברים. ובהיותו נשאר בסוד הארה מצומצמת, הנה באמת העור והבשר כלים ממנו, ואף על פי שבמותו נאמר (דברים לד, ז), "לא כהתה עינו ולא נס ליחה", זהו בבחינת הפטרו מן העולם. אבל בסוד התלבשו בקליפות נשאר רזה, בסוד עצמות לבד בלא עור ובשר. וכל זה הוא סוד "ונראהו ולא מראה ונחמדהו". ועל ידי אליהו יחזרו לו כל האורות והתיקונים, והוא יהיה נתקן בשרשו בסוד מה שתיקן בחייו, בסוד כלת משה כנ"ל. וזה יהיה לו מעלה גדולה לאין חקר, ויהיו ישראל גם כן נתקנים

עמו בתיקון רב מאד. זאת כונת רשב"י ע"ה בדבריו הקדושים. וכל פנים אשר לא כן, יהיו כמוץ לפני רוח, לפני הטות לבב בני ישראל לזנות מאחרי ה', כי אלקים קדושים הוא, וכל דרכיו בקדושה מעולם ועד עולם, אין עוד:

וגם את זאת אודיעך, למען תדע כי שומר ישראל ה', וכי לקח טוב נתן לנו לדעת אורח חיים, ולא נסור לכל פיתויי היצר הרע מנעוריו, כי לכל מכה הקדים רפואה, ונגד כל חץ או חנית היצר הזה הכין מגן וצנה וסוחרה אמתו. כי גם מאז צפוי לפניו אשר יבא השטן להדיח לב הפתאים בדבר הרע הזה, והוא על כן במצותו הקדימנו (דברים יב, ל) "ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגויים האלה ואעשה כן גם אני", כי לא על העובד עבודה זרה לסור מאחרי ה' דבר הכתוב, כי אם לאשר יעבור עליו רוח תועים לחשוב כפתאים החטאים האלה שיוכלו לתקן תיקונים גדולים ולעבוד את ה', ללכת אחרי אלהים אחרים בכונות משונות ודעות זרות, להכניעם או לברר מתוכם, כי לא יהיו הדרכים האלה לעד לעולם אלא דרכי שאול ואבדון, כי על כן העיד עליהם (שם, שם, לא) "לא תעשה כן לה' אלקיך" - בשום פנים אי אפשר לדרכים האלה להיות טובים ונכוחים לפני ה'. וכדי שלא תטעה לומר, הנה לעשות המעשים האלה לפני ה' לא יתכן, אך לעשותם לפני האלילים לשם ה' יהיה העבירה לשמה אשר שבחוה רבותינו (עי' נזיר כג,), חזר והזהיר בפה מלא (דברים יג, א) "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם וכו' לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו", כי לא ימצא עוד שינוי בתורה תוספת או גרעון, אפילו אות אחת:

עוד מעט אחת היא נשארה לי לברר לך להצילך מדרך רע, הוא ענין חידוש התורה המוזכר בדברי רז"ל על פסוק (ישעיהו נא, ד) "כי תורה מאתי תצא", אשר נתפתלו בו עקשי הלב הרבה מאד. וכבר יעדתי לך בירור זה הענין גם בחלק הראשון ממאמרי זה. אמנם למען הודיעך אמרים אמת, ולמען תראה נפלאות אלקינו אלקים חיים ומלך עולם, אשר נפלאותיו ומחשבותיו אלינו, אואיל באר את הענין הגלויות והגאולה, הכל בסדר נכון, ואז תדע תיקון העולם מה יהיה באמת על ידי מלך המשיח, וכל המקרים אשר חלפו עדן מה טיבם, והבן מאד:

שני ראשית לבריאה - כתר וחכמה

דע כי בהיות רצון המאציל להמציא הנשמות, שתהיינה מקבלות מאתו הטוב אשר זימן להם, הנה כך סידר מאוריו בהדרגה אשר רצה בה; וסוף כולם, פירוש - סוף התפשטם, הוא הנשמות הנגזרות מהם. ובהיות הדבר הולך כך בלא עיכוב ומניעה, הנה השפע יוצא מן המאציל ב"ה, ומגיע אל הנשמות ברווחה תמיד. אך הס"א היא הבריאה אשר

במקום שהיא נמצאת גורמת עיכוב ומניעה אל האור הזה, שלא יגיע למטה במקום אשר הוא שם:

אך צריך שתדע ששני מקורות נמצאים לכל הבריאה מן הראש ועד הסוף, והוא סוד ב' - שני ראשית, והם מקור הכתר ומקור החכמה. כי מקור החכמה נותן בחינת הבחירה, שיוכל הרע לקלקל המדריגות, אבל מקור הכתר נותן בחינת התיקון העתיד לימצא אחר תשלום הבחירה. והוא שיהיו המדריגות עומדות בתיקון נצחי, שלא יקבלו עוד שינוי, והוא ענין (עירובין כב.) "היום לעשותם ולא מחר לעשותם". ודמות האדם הוא עתה סוד הבריאה לפי בחינת הבחירה, והוא סוד "אשר יצר את האדם בחכמה". וענין זה הוא סוד גדול מאד מאד, ואני צריך לבארו לך, למען תעמוד על עומק הדבר על נכון:

דע כי החכמה היא תחילת מציאות המקבלים, ומתפשטות ממנה עד מלכות כל הספירות כולם. אך הכתר אינו אלא סוד השראת העליון על התחתון, ולכן הוא השראת המאציל על נאצליו, והוא הכתר אשר איננו בגוף האדם, אלא מונח על ראשו.והנה מציאות הבריאה לפי המקבלים הוא, שיהיו הם מתעוררים, ואז תבא ההשפעה. וזה מה שעושה השינוי בין זמן לזמן, והוא כל סוד הבחירה ופעולותיה. אך המציאות לפי המאציל המשפיע, הוא מציאות שוה, שתבא תמיד ההשפעה ממנו למקבלים, שבו אין שינוי, ולכן "לא למחר לעשותם". ובאמת כשתשלם הבחירה, שאז כבר הוכן המקבל בכל ההכנות, (להשוות) [להשרות] עליו המשפיע, אז ישרה המשפיע, ובכחו ינהג את הכל לעמוד בהשואה אחת תמיד באין שינוי כלל, והבן:

וצריך שתדע על כן שהעולמות שקודם האצילות הם בסוד הכתר, והאצילות הוא חכמה, ועם כל זה א"ק הוא הכתר, וענפיו חכמה. וכשתדקדק עוד - השראת המאציל הוא הכתר, וא"ק הוא חכמה. אך התפשטות הדברים לפי ענין ההנהגה עד הנקודים הוא סוד כתר, ומן הנקודים ולמטה הוא חכמה, כי אצילות שאחר השבירה הוא חכמה, כי כל המאורות הם נערכות זו עם זו, עליון עם תחתון. והנה אדה"ר נברא בתחילה בסוד חכמה, והיה ראוי לו לעלות בסוד כתר, ולהעלות עמו הבריאה. כי לולי היה עומד בצווי, הנה בחינת הבחירה היתה נשלמת, ואז היה עולה במדריגה העתידה בתיקון העולם עד הנצחיות. אמנם צריך שתדע, כי כאשר יש כל המדריגות האלה אשר זכרתי, כן יש חילוקים רבים בענין העליה מאחת לאחת, ותמצאנה עליות רבות בזמנים שונים. אך כללות הענין הוא אשר פירשתי לך:

החטא נותן אפשרות להתפשטות הס"א

והנה בהיות הבריאה לפי מקור החכמה, שהוא מקור הבחירה, נמצא לס"א מקום. אך שני זמנים הם לפי המקור הזה, ושתי מקומות לס"א, וסוד זה הענין הוא מיעוט הירח. דע כי בתחילתנה] נבראת הס"א, והיא היוצאת לפי בחינת השבירה לבד, פירוש - מהשרש שגורם לה השבירה, ואז אינה אלא תולדת המדריגה האחרונה של הקדושה, דהיינו סוף מלכות דעשיה. ובבחינה זו היה היצר באדה"ר. והנה אז לא היה צריך לאדה"ר כל כך תיקון; אלא לתקן בחינה זו של השבירה עצמה - ניתן לו ז' מצוות, בסוד ז' מלכים שמתו, והיה די בזה, כי בתקנו זה כבר היה עולה אל המקור האחר, הוא מקור הכתר כנ"ל, והיו העולמות עולים בעליה כקודם השבירה. אך כבר הכנה הוכנה בסוד מיעוט הירח, שאם יחטא אדם הנה תהיה הס"א גוברת ועוברת תחומה, ומה שבתחלה לא היתה אלא בסוד סוף מלכות דעשיה, ורק משם יונקת, תוכל להתפשט כנגד סוד כל התרי"ג אברים, שהם כללות דמות אדם, לינק מכלם:

ובאמת, כאשר חטא אדם, מיד ניתן רשות לס"א להתפשט, ומכל ספירה תובעת יניקה. וסוד הענין, כי נשמת אדה"ר היתה כללות כל הנשמות (שמ"ר מ, ג), וכל הנשמות היו כלולות באדם הראשון, ועל כן בחטאו ניתן רשות לס"א להתפשט ולשרות על כלו, ואז כל הנשמות שהיו גם כן כלולות בו כנ"ל, ניתנו תחת רשות הס"א, ואז על כולם נגזר מיתה, שהיא להפריד רע זה הנדבק בהן מפני הס"א השולטת עליהן, והוא סוד (שבת נה.) "אין מיתה בלא חטא", כי חטא רצה לומר - פגם, וזהו בחינת הפגם שנפגמו כולם בחטאו זה. ואז ניתן רשות לס"א לתבוע יניקה מכל מדריגות הקדושה, שהם שרש לנשמות ההן, כי כן הוחק לה לינק מן המקומות הנפגמים על ידי מעשה תולדותיהם הרעים. והנה מפני זה הוצרך אחר כך התורה בתרי"ג מצוותיה, לתקן כל המדריגות של פרצוף אדם, מה שלא היה צריך אלא ז' מצוות לבד. וגם שאפילו התיקון הצריך לא יכול להיגלות מידן כמו שאפרש לך. והנה בהיות הס"א מתחזקת ומתפשטת, כך נתפשטה על כל העולם כלו, ונטמא העולם, חוץ מארץ ישראל שלא שלטה עליה. וענין זה הוא אכילת עץ הדעת טוב ורע, כי הוא המקום שיש כח לרע להתגבר על הטוב, בסוד מיעוט הירח כנ"ל, וזהו הפגם שפגם אדה"ר:

התלבשות הנשמות ושרשיהן בקליפות

והנה תדע שהנשמות הן מיין נוקבין אל השכינה, כי כך האם תמיד בכח תולדותיה הראשונים היא חוזרת ומתראית ומבקשת מן המלך, באמרה, חזי במאי ברא סליקית קמך. ובהיות הנשמות האלה יורדות בתוך הקליפות נקרא שמיין נוקבין של השכינה

הם בתוך הקליפות. ובאמת, ששרשי הנשמות הם ביסוד נוקבא, שעל כן הם מעלים מיין נוקבין אליה על ידם. ואלה השרשים נמסרים להתלבש בתוך הקליפות, מפני הנשמות הנתונות שם. ותדע שאין עמידת הנשמות שם כעמידת הרשע בתוך הגיהנם לקבל ענשו, אלא זה נקרא קלקול בדברים - שניתנה שליטה לס"א על הנשמות ההם, ורשות לינק איזה יניקה מן השרשים המתלבשים שם להתגלות אל ענפיהם. אך עם כל זה הוא כמו בבחינת עונש, כי הרי נפגמו באדה"ר. אבל מפני שהעיקר היה רק אדם, על כן אמרתי שזה נקרא קלקול שצריכים האחרים לתקנו. ובהיות הנשמות האלה בתוך הקליפות, השכינה עצמה בבחינת עצמה, מלבד השרשים האלה של הנשמות שהם בסוד המיין נוקבין, היא עצמה צריכה להתלבש שם, לתת כח לשרשים ולנשמות עצמם. ובהיותה מתלבשת, על כן היא מבררת מעט מעט חלקים מן המיין נוקבין ההם, ההולכים ומתבררים, או בהמשך הזמן, ועבור העת הנגזר, או מפני מעשי התחתונים. ובהיות השכינה עומדת כך מתלבשת שם, ניתן שליטה למדריגות הס"א, שהם יונקים ממנה מה שראוי להם, והם מתחזקים. ובזמן ההוא אין השכינה מנהגת בבחינת ממשלתה, שאז לא היה רשות כלל לס"א, אלא עוזבת ממשלתה, להניח ממשלה לס"א, והיא אינה פועלת אלא בבחינת שמירת ישראל, והדברים הצריכים שאי אפשר בלעדם, ואז נקרא (משלי ל, כג) "שפחה כי תירש גבירתה". ותדע סוד גדול, כי כאשר מכל המדריגות יוצאות נשמות מן הראש עד הסוף, כך כל המדריגות נפגמות ברדת הנשמות האלה. אך עם כל זה אין יניקת הס"א מגעת למעלה ממלכות כלל, אלא כפי בחינת המדריגות הנפגמות כך הם יונקים ממלכות. והוא סוד (משלי י, א) "ובן כסיל תוגת אמו", כי יונקות ממנה הקליפות לפי בחינת עצמה, ולפי בחינת מה שהיא מקבלת (ומקבלת) מכל שאר המדריגות, ועל כן הכל נתקן על ידיה, והבן זה:

הקלקול ע"י חטא אדה"ר והתיקון ע"י התורה ובית המקדש

וצריך שתדע כי היחידה נמצאת באדה"ר, אך לא מפני היותה ראויה להמצא, כי אז לא היה הוא בסוד הכתר, אלא שם היתה עומדת, להתעטר בה לגמרי אם לא היה חוטא. וזהו תיקון המשיחות כראוי, המעלה עליות עד הבחינה שקודם השבירה. ובחטאו נסתלקה מיד היחידה, והיא הראויה להנתן אחר כך למלך המשיח, כדי להחזיר הדברים לתיקון הצריך. ובאמת שגם מה שהיה בו מבחינת עצמות ניטל ממנו, והוא נשאר במדריגה פחותה הרבה. והיחידה הזאת היא הנקראת בכל מקום - מלך המשיח, כי היא ממש נשמת המשיח בבחינת משיחותו:

והנה מיד אחר חטאו של אדם נתקלקל העולם, ונתפשטה הס"א בארץ, ויצאו תולדות טובות ורעות ביחד. ואחר כך התחיל הב"ה לעשות בירורים, ולהכניס כל הקדושה בזרע אברהם, עד תיקון ראשי האומה בסוד, ואז קיבלו התורה, שקודם לכן לא היה זמן לכך מפני רוב תגבורת הס"א. וכאשר לא עמדו ישראל בדרך מישור עד הכנסם לארץ, על כן לא נתקנו הדברים בסדר נקל, רק תיקון גדול נתקן בזמן בנין הבית, והוא אחר כמה זמן מכניסתם לארץ. וכשחרב ראשונה ושניה, חזרו הקלקולים להתגבר מאד מאד. ועתה השכינה בתוך הקליפות, ונתנה שליטה לכל מדריגות הטומאה כלם לשלוט על ישראל. אך היחידה הנ"ל, עם שאר סובלי חלאים, עומדים מלובשים אצלה כמו כן בתוך הקליפות, ושם הם סובלים יסורים גדולים, וסודם - חסרון אור ומיעוט השפעה. ועל ידי זה ניתן כח לישראל לסבול הגלות, כי תמיד בקבל ענשו החייב למטה, נשארות המדריגות מתוקנות למעלה. וכשיתגלה, הנה תיקונו יתקן לכל ישראל, וכלם יוכנו על ידו לגאולה:

ועד עתה הודעתיך כלל הדברים, שעל פיהם קרו כל המקרים מחטא אדם ועד סוף העולם, כי לפי המעשים כן יצאה יותר הקדושה מתחת הס"א, ונתקרבה אל התיקון השלם, או נכנסה בתוך הס"א יותר, ונתרחקו מן התיקון, עד צאתה לגמרי, ויחזרו הדברים כקודם חטא אדה"ר בתחלה. ומשם יעלו כל העליות שהיו צריכים לעלות, אלולי עמד אדם במצותו, עד הגיע אל תיקון הנצחיות השלם:

יסורי המשיח

ואחר שידעת הענין כלו בכלל, אודיעך בפרט עניני המשיח בתוך הס"א ופעולותיו, כי כולם נמשכים לפי סדר המדריגות אשר סודרו בבריאה. כי הנה יש המקומות הפרטים העומדים לבחינת חיזוק הס"א והתאחזה בקדושה, והם סוד עץ הדעת טוב ורע, כי הוא בסוד טוב ורע דוקא, ויש מקומות נפגמים מפני מעשים פרטים שנעשו. ועל כן על פי כל הדברים האלה יהיה ענין המשיח הזה בגלותו ובגאולתו, וענין "דריכת הפורה" הנזכרת בישעיה (סג, ג), שהוא מורה על סוף הגלות, וענין חידוש התורה שזכרתי למעלה. והכל אבאר לך באר היטב בס"ד. ובאמת הרבה מן הענינים האלה היותר עיקרים נכללו בנבואת ישעיה סי' נב בפרשת "הנה ישכיל עבדי", וכמו כן בתפלתו של יונה, כי הוא בתוך הים הוא ממש ענין משיח בתוך הקליפות, כמו שתשמע עוד בס"ד. ואפרש לך בראשונה פרשת "הנה ישכיל עבדי", ובה תראה סודות גדולים ועצומים מאוד:

הנה התחיל בתכלית כל הענין שהוא הנחמה והתיקון, ואחר כך מפרש התיקון על פי ההכנות אשר הוכנו לו בזמן הצער והגלות, ואמר (ישעיהו נב, יג) "הנה ישכיל עבדי ירום

ונשא וגבה מאוד". דע כי בתורה נברא העולם, וסוד הענין כי בהיות המאורות מפשטים אורם לצאת מהם התולדות, ההתפשטות ההוא הוא סוד התורה. וראש ענין התפשטות הזה הוא לנשמות, כי הם העיקר בבריאה, כידוע. אך המאורות הם מתרכבים בהרכבות משונות לפי מה שצריך לצאת מהם, כי בהוציאם המלאכים הם נרכבים בהרכבה אחת, ובהוציאם את בני אדם הם בהרכבה אחרת. וכן יש חילוק בכל העולמות אבי"ע לפי מהותם. וזה ענין צירופי התורה שהם רבים, לפי התולדות שצריכות לצאת ממנה, והכל תורה אחת, אלא שהיא מצטרפת בצירופים שונים. והצירוף האחרון הוא הצירוף הזה אשר לנו, והוא העומד לבחינת התיקון, שעל ידי קיום מצוותיה והעסק בה נתקנים כל הדברים. וכל שאר הצירופים גם כן נתקנים בתיקון צירוף זה, כי זה הוא השייך לבחינת עבודת האדם בכח בחירתם. והנה נמצאו בתורה שתי בחינות, אחת - צירוף הבריאה, שהוא הצירוף שבו נבראו הדברים; ואחת - צירוף העבודה, עבודת הבחירה אשר לנו. ועל הצירוף הראשון אמר (זהר משפטים קכד א, וע"ש; ובהקדמת הרמב"ן לתורה כמש"כ כאן וע"ש) "כל התורה כלה שמותיו של הב"ה", ושבו היו יכולים להחיות מתים ולעשות כמה נפלאות. אך הצירוף אשר לעבודה הוא הנותן מצוות לפי פשט עשי(ה)תם. והנה השפע הנשפע - נשפע ע"י התורה בסוד צירופי הבריאה, וההנהגה ע"י התיקון שהם נתקנים מכח צירוף העבודה. והנה המלאכים, או הנשמות כשאינן בגופותיהם, הנה כל עינוגם אינו אלא קבלת השפעה והתדבקות בשרש. וכל זה הוא סוד התורה, כי כבר שמעת שכל התפשטות השרשים לצורך הענפים הוא סוד תורה. ואין עבודת בהירה למלאכים, אלא הם מקבלים משרשם, והוא סוד התורה אשר להם, לא לבחינת תיקון, כי אין עסקם בה תיקון, אלא היא סוד הנהגתם, וכפי המתגלה להם מן השרש, היא תורה שהם יודעים. ובאמת, הכל בא ומגיע אל הצירוף האחרון, שהוא צירוף עבודת הבחירה, כי ממנו צריך להגיע תיקון לכל האחרים. ועל כן ישיגו המלאכים בצירוף הזה גם כן בכח המתגלה אליהם, המגיע ונקשר כאן. ויש דברים מתגלים בצרף הצירוף הזה לצירוף אחר בסוד השמות, או כל שאר עניני צירופים, כי הכל לפי הגילוי:

ועתה אומר לך ענין יסורי המשיח (עי' ישעיהו נג, ד; ועי' סנהדרין צה.) ושאר סובלי החלאים, כי בעבור עוונות ישראל נגרע מהם השגת שפע התורה הראוי להם לפי מעלתם, והם חסרים כל כח וכל טוב, והכל נמשך מחסרון ההשגה הזאת, כי ההשגה והשפע הכל ענין אחד. והנה זה תדע, כי בהיות כח המשיח חסר, הנה גם כח ישראל הוא דל, וכאשר ירבה לו הכח, גם ישראל ימלאו דעה את ה'. אך אם לא היה מקבל משיח יסורין האלה, הנה ח"ו ישראל היו נאבדים. ובהשתתף הוא בצערם, ואדרבא, בהיותו

סובל בשבילם, הם נשארים דלים בגלותם, אבל הם מתקיימים, וניתן להם הכנה להגאל. וצריך שתדע, כי השגת פנימיות התורה נקרא שכל, וסודו (תהילים קיא, י), "שכל טוב לכל עושיהם":

צירופי אותיות

ועתה אפרש לך בזה סוד גדול מאד, ותבין ענין צירופי האותיות לעשות השמות. כבר ידעת שאין שמות לשון הקודש במקרה על צד ההסכמה, אלא הם מורים עצמות הדבר לפי בחינת מציאותו מן המאורות. והנה כבר ידעת, כי הרבה מאורות מתקבצים ומתרכבים בקיבוץ והרכבה פרטית לעשות כל דבר בפני עצמו. ומקור ההרכבה הוא המתגלה בשם. דרך משל, לחם - התקשרות שלושת מאורות אותיות אלה בצירוף זה - גורם הרכבה כך של מאורות שתוציא בחינת הלחם בכל פרטיו. והנה כ"ב אותיות הם המקורות לכל המציאות, וראשית התחלקם הוא לחמשה מוצאות. וסוד הענין, כי יסוד אימא הוא הפה המוציאם, ומודדת מידתם בסוד ה' (ישעיהו מ, יב),,מי מדד בשעלו מים", ועל כן הם ה' מוצאות, והם ה' מיני מציאות, בסוד ה' הספירות שהם עיקר הפרצוף, כמו שנתבאר במקום אחר. אחר כך בא ענין האלפא ביתות בבחינת הצירופים, שהוא הרכבתם לכמה צדדים, לעשות כל מיני הבריאות, ונמשכים פעולות מפעולות בדרכים מיוחדים הידועים למאציל, שכך ראוי להמצא העולם על מכונו:

ועתה אודיעך ענין החילופים אשר לאותיות, כי אותיות המוצאות הם מתחלפות, וגם באלפא ביתות. וסוד הענין, כי האותיות אשר במוצא אחד, הנה הם אישי מין אחד, ועל כן פעולה אחת תוכל להתחלף מאות לאות במין ההוא עצמו, כי באמת האותיות עומדות מסודרות בסידור הראוי במוצא עצמו, והראשונה - ראשונה במעלתה, והשניה - שניה לה. אך בהתחלף הדברים ממין זה למין זה, לא יעשה אלא בהרכבת האלפא ביתות, ולכן יהיה החילוף על ידיהם. ותדע עוד, שראשי התיבות הנה הם המאורות הראשונים במקור ההרכבה, השניים - שניים, וכן עד סופם. ולכל טעם בהרכבה לפי ההנהגה, להעמיד כל דבר על בוריו כראוי. ובהיות שתי מלות שוות, וחילוף בהם באות אחד לבד, הנה נדע ששתיהם ממקור אחד יוצאים, בחילוף אחד המאורות לבד. ויש שישתנו הרבה, ויש שישאר דמיון בחלק אחד לבד. ואפשר להיות אותיות דומות, אבל לפי חילופים וצירופי אותיות פרטים, וכבר אמרתי - לכל טעם פרטי, שצריך שיהיה דוקא כך לצורך המציאות ההוא:

ואשוב אל עניני, כי מקור הרכבת המאורות לענין התגלות השגת התורה נקרא שכל, וסוד הענין (תהלים קיא, י), "שכל טוב לכל עושיהם". כי בהיות בני האדם מתקנים

בתורה על ידי העסק בה לפי צירוף עבודתם, הנה עוד יגרמו להתפשט אליהם התורה בבחינת ההשפעה וההשגה. ותדע שכל שאר השמות, כגון חכמה, תבונה, מדע, וכל האחרים, כלם מן הבחינה הזאת של שכל הם יוצאים, כי הוא העיקר במציאות זה. ולמען ברר לפניך הסוד הזה, אצא מעט מעיניני, להודיעך אמת על מכונו. ואפרש לך ענין מציאות הלשון בסוד הדקדוק, ותראה נפלאות תמים דעים, כי הכל בחכמה עמוקה הכין עולמו:

הנה כבר שמעת איך התיבות הם מורות מקורות ההרכבות הפרטיות לצורך מציאות הנמצאים הנרמזים בהם. והנה לשני חלקים מתחלק ראשונה, פירוש - יותר עיקרים, והם, השם והפועל. כי השם יורה הנמצאים, והם הרכבת מאורות המתקבצים כל ומוציאים הנמצא ההוא; והפועל - הרכבת מאורות מתקבצים להמציא הפעולה. וזה הכלל יהיה שמור בידיך תמיד - שאי אפשר להמצא שום פעולה וענין למטה אשר לא יולד מאיזה ענין פרטי אשר במאורות למעלה. ואם נמצא הפועל והנפעל למטה, הנה זה יצא מכח התחברות מאורות מתחלף אשר למעלה. ועל כן נמצאים כל הבנינים אשר בלשון, כי הם כולם מיני הרכבות שונות להגיע מין הפעולה ההיא למעשה:

אך הזמנים גם הם מתחלפים לפי מהותם, כי יש הרכבה פרטית העומדת לרשום פעולה אשר נהיתה, וכן תעמוד במקומה למעלה, והוא העבר; ויש הרכבה אחרת העומדת להוציא דבר בזמנו, והוא העתיד; ויש הרכבה המקיימת דבר בהמצאו, והוא ההווה. והאותיות אשר הן סימני הזמנים, הם המאורות אשר נפקדו על הענין הזה. אך המלה היא חלק שלישי מן הלשון, העומדת לחיבור הדברים הצריכים להמשך זה עם זה, והם מיני חיבורים שונים גם כן לפי פרטות החיבורים לפי הפעולה. ותדע עוד, שיש לכל שם או פועל - השרש, והוא שרש ומקור ההרכבה, אשר לשלמותה צריך שיתחברו אליה שאר המאורות העומדים לזמנים בפעולות, או להשלים השמות שהן אותיות הנוספות בהן, שהם מאורות עומדים לפעולה זאת, להשלים הרכבת הוצאת הנמצאים בהתחברם אל מקור הרכבתם. וכן יש אותיות השימוש לפי ענין השימוש, ויש חסרון נוח וכפל, והם מיני הארות שונות או נסתרות לגמרי, דהיינו חסרון, או נעלמות והוא נוח, או נכפלות. ויש ענין הדגש והרפה, והם פעולות נמשכות בחוזק או במנוחה. כי הרפה הוא מצד החסד, והוא בהשקט, והדגש מצד הגבורה, והוא בחוזק; ולכן נבדל בנין הקל מבנין הכבד. ויש דגש להשלים חסרון, כי לכן יצטרך חיזוק בעבור ההסתר:

שכל וסכל

ועתה אשוב אל עניני, כי שכל הוא מקור הרכבת השגת התורה, ועליו נאמר (ישעיהו נב, יג) "הנה ישכיל עבדי". כי כאשר בזמן הגלות זה הכח נגרע ממנו, ולכן הוא חסר גם כן כל שאר הכחות, הנה בזמן הגאולה ישוב אליו, וישובו כל האחרים, ולכן (שם, שם) "ירום ונשא וגבה מאד". אמנם צריך שתדע, כי יש שכל, והפכו - סכלות, ושרשו - סכל. ונמצא החילוף בין שכל לסכל רק באות אחת. וגם תדע כי שכל הוא בשין שמאלית, הקרובה אל הסמך. ואפרט לך כל זה הענין היטב, ותבין סודות גדולים ועצומים:

דע כי כאשר שכל הוא ענין ההשגה, כך סכלות הוא ענין כסוי והעלם ההשגה. וכל שאר הענינים נמשכים ממנו, דהיינו כסילות, הוללות, וכל שאר השמות כאלה. וסוד הענין, כי הארת המאורות נמשכת מאחת משתי בחינות, או בבחינת גילוי, או בבחינת כיסוי. ובבחינת גילוי הוא שכל, ובבחינת כיסוי הוא סכלות. והבן היטב, כי הפעולה אחת, והוא המשך האורות, רק השינוי הוא בדרך המשכה. וסוד הענין הוא, כי הנה כתוב (איוב לז, טו), "וימנע מרשעים אורם", ואינו אומר מרשעים אור, אלא אורם. והסוד הוא, כי האורות צריך לימשך תמיד, ואי אפשר להם ליבטל, כי כבר שמעת שכל ההשפעה היא התורה, והיא צריכה שלא ליבטל, כי יבטל הקיום. רק שהיא יכולה לימשך בגילוי או בהעלם. ועל כן אמר "וימנע מרשעים אורם" - האור עצמו הבא להם הוא נמנע מהם, להיות נמשך בכיסוי. והנה מקור התפשטות האורות, כבר אמרתי, שהוא סוד שכל, רק שבהתפשטו בגילוי הוא כך, ובהתפשטו בכיסוי הוא סכל:

שין ימנית ושמאלית

ועתה אומר לך ענין הש' שמאלית וימנית. דע שסוד ההנהגה היא סוד הש', שהיא סוד שלושה אבות, שענינם חסד, דין, רחמים; ומלכות בהתחברה עמהם נעשה שבת, כמו שידעת. אך הכל נכלל בש' עצמה, והיא בסוד הנקודה הנמצאת על השין תמיד לימין או לשמאל, כי היא מלכות המתחברת עמהם לצורך ההנהגה. ובאמת היא אינה אלא מקבלת, והם המחליפים ההנהגה לפי הזמן. והש' הימנית היא בהיות ההנהגה בסוד חסד, ואז נקשרת המלכות בחסד, ואז סוד הזכר שולט. אבל השמאלית - סודה הנהגת דין, שסוד הנוק' שולטת. והנה מן השמאלית יורד הענין לס'. וסוד הענין, כי הס' הוא סוד ששת ימי המעשה, והש' הוא סוד שבת. ואפרש לך הענין היטב, כי בהיות הנקבה מנהגת בבחינת עצמה, אז הוא בחינת החול, זמן העבודה. אך היא אינה יכולה להשפיע אלא מה שתקבל, ולכן הו"ק משפיעים אליה, אבל יורדים לבחינתה, והם סוד ס', שהם ו"ק בנוק', ושרשם שש, והם ששת ימי החול, כנ"ל. אך השבת - הזכר שולט בהנהגתו,

והנוק' עולה אליו, והוא סוד שבת, ש' - בת. ואז היא בת יחידה, בת חורין, שאין הקליפות שולטות כלל. וראשית הכל נמשך מן הש', כאשר שמעת, כי הש' הימנית היא תוקף שליטת הזכר, והשמאלית היא הזכר, אבל בהנהיגו לדין שהוא סוד הנוק'. וברדת עוד הדברים למטה, יגיעו למדריגה סמך, שהוא רדת הזכר לנקבה ממש. ועל כן הש' השמאלית והס' שוות במבטאן, כמו שכתוב (שופטים יב, ו) "שבולת סבולת", כי הם ענין אחד, רק הש' בראשיתו והס' בסופו:

ועתה צריך שתדע סוד גדול מאוד. כי האור שנברא ביום הראשון הוא החסד הפשוט, שבו (חגיגה יב. וע"ש) "אדם מסתכל מסוף העולם ועד סופו", לרוב ההשגה הגדולה ברוב בהירות האור. אבל העולם אינו יכול להשתמש בו, אלא באור פחות ממנו, שהוא אור המאורות. והנה אותה ההשגה הגדולה - סודה שכל בש' ימנית; וההשגה האחרת, שבו העולם משתמש, היא שכל בש' שמאלית, שנמצא בה איזה כיסוי; וסופה סכל קרוב אליה, שהוא הכיסוי הגדול שגורם הסכלות. ומלך המשיח עומד בקבורה, שנא' בה (ישעיה נג, ט) "ויתן את רשעים קברו" בסוד הכיסוי הגדול, שאפילו ההשגה הזאת בסוד שכל בש' שמאלית היא מצומצמת צמצום גדול אליו. וזאת תחזור בתחלה אליו, וממנה יתעלה אל ההשגה היותר גדולה:

ואומר לך מה הם שתי העליות האלה. כי כבר הבטיחנו הרשב"י ע"ה שחכמת הזוהר תתגלה בדרא דמשיחא. והנה זה עדיין בבחינת ההשגה של המאורות, שאפילו היא נסתלקה מישראל, בסוד. (שבת קלח,) "עתידה תורה שתשתכח". ובחזרה יתחיל התיקון בסוד "הנה ישכיל עבדי" בש' שמאלית. ומשם יתעלה להשגה יותר גדולה, בסוד האור שנברא ביום ראשון. ואז נא' "ירום ונשא וגבה מאד", והוא סוד ממש ג' אבות - שלושת שיני השי"ן, אך בסוד השין ימנית, ועל כן - מאד. ואז יהיה (דניאל יב, ג) "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע" בש' ימנית, בהשגת האור הנברא ביום הראשון כנ"ל. אך העוסקים בחכמת האמת בגלות - בהם יתקיים "והמשכילים יזהירו" וכו', כי עסקם הכנה לבחינת השכל ההוא בש' ימנית, והם יהיו הזוכים לו:

ואמר (ישעיהו נב, יד - טו) "כאשר שממו עליך רבים כן משחת וכו' כן יזה גוים רבים עליו יקפצו מלכים פיהם" וכו'. וסוד הענין הזה, כי בהיות כל הדברים בתיקונם, הנה שיעור הקום השלם, והמשיח עומד בתיקון, ומראהו נורא מאוד כדוגמא של מעלה. ובהיות האור מתעלם, הנה באמת דיוקנו נשחת. והנה הב"ה רוצה שיהיו שוממים עליו בזמן הגלות, ותמהים בזמן הגאולה. וסוד הענין, כי זה כח הפעולה שמתפעלים האחרים ממנו. כי בזמן גלותו, הנה צריך שתתחזק מכח זה לשלוט הס"א בזמנה, וזה נעשה על

ידי התמיהה הזאת שהם תמהים, שהפעולה מתפעלת בם. ובאמת זה עשוי לכונה אחרת יותר עיקרית לזמן הגאולה, והוא שכל המקומות שנתגברה שם הס"א בזמן הגלות, הם יהיו לרשת לה, להיות נשארת שם כפופה וקשורה תחת הקדושה,וזהו (ישעיהו נב, טו) "כן יזה גוים רבים", כי זה תלוי מזה. וההתפעלות הנמשך בזמן הגלות הוא שימשך לתיקון בזמן הגאולה, ואז יעשה שתי פעולות הפכיות, א' - "יזה גוים רבים", והב' - "יקפצו מלכים פיהם". וסוד הענין (איוב ה, טז) "עולתה קפצה פיה", והוא קפיצת פה הס"א הנשארת בלא כח ושליטה כלל. והנה השרים הם המלכים הנזכרים כאן, והגוים הם האומות אשר תחתיהם, והנה האומות יצאו מתחת השרים, וילכו אל תחת מלך המשיח, והם ישארו בתיקון גדול. והוא ענין (צפניה ג, ט) "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה". ועל כן שתי פעולות אלה יעשו בכח התמיהה, אשר שממו בזמן הגלות יזה גוים רבים, הם הגוים שיבואו ויקראו (שם, שם) "בשם ה' לעבדו שכם אחד", והמלכים, שהם השרים, יקפצו פיהם בסוד "עולתה תקפוץ פיה" כנ"ל, כי הכל תחת שליטת המשיח יהיה, וזה תיקון העולם:

ואפרש לך עתה ענין (ישעיהו נב, יד) "כן משחת מאיש מראהו", דע שיש מראה ויש תואר, והתואר הוא דמות הפנים או הגוף בתיקון חלקיו, והמראה הוא הצלם הנראה מכל הפנים, והוא הוד הפנים ממש. ותדע שאיש ואדם מורים גם כן על שני הענינים האלה, כי איש נקרא על שם דמותו ותוארו, ואדם על שם המראה שלו. ועתה תבין הקלקולים, איך הם נקשרים זה בזה, ומקלקול אחד יוצא קלקול אחר, ומן האחר חוזר ומתגבר הקלקול הראשון ביותר כח, עד שהם נעוצים זה בזה. הנה בהיות כל המדריגות הצריכות לבנין הגוף עומדות בתיקונם, יוצא מהם המראה הנ"ל, ובהיות המראה הזה שורה, הנה המדרגות עצמם מתחזקות בו, כי הוא מעמידם בצורה הראויה. ובהיות חטאי ישראל פוגמים במאורות העליונים, ומלך המשיח מקבל היסורים בעבורה לתיקון המדות ההם, הנה המאורות שהיו פגומים, ונתקנים על ידי יסוריו, כן מדריגות בו נשחתות ומתקלקלות, שזהו ענין סבילת החולאים. כי הלא כתרי"ג איברים בגוף - כן תרי"ג חלקים בנשמה, ובהחסר האור הראוי אל אחד מן החלקים האלה, נקרא זה קלקול באבר ההוא. וכפי ערך החסרון כן הוא הקלקול, ונקרא זה חולי, מהותו לפי מהות הקלקול על פי החסרון הנ"ל. והנה בהיות החלקים האלה מתקלקלים, לפי קלקולם מתחלש המראה הזה השורה על גביהם, ואז נאמר "כן משחת מאיש מראהו", כי המראה נעדר וחסר ממראה האישים, כי בחינת האיש שלו נפגם, ועל כן המראה גם כן נפגם. ובהיות המראה נפגם, הנה עוד חוזר ומתקלקל התואר עצמו, שהוא ענין המדריגות,

החלקים עצמם, שהיו מתחזקים על ידי המראה השורה אליהם, וזהו (שם, שם) "ותוארו מבני אדם". ותדע גם כן שיש אדם ובן אדם, כי אדם הוא המראה העליון שבבחינת פני אדם, ובן אדם הוא פחות ממנו, ונמשך ממנו כענף מן הנוף. ובהיות הקלקול מתגבר, יגיע עד שאפילו מראה בן אדם אין לו, ועל כן אמר "ותוארו מבני אדם":

השכינה - גלותה וגאולתה

ואודיעך בכאן סוד גדול מאוד, והוא נרמז באמרו "כן משחת מאיש מראהו". דע כי כתוב (ישעיהו נא, יב) "אנכי אנכי הוא מנחמכם, מי את ותיראי מאנוש ימות ומבן אדם חציר ינתן", וזהו ענין מה שאמר בפסיקתא (ילקי"ש ישעיהו תמג, וע"ש באריכות) על פסוק (ישעיהו מ, א) "נחמו נחמו עמי", שהב"ה אומר לנביאים לכו ופייסו את כנסת ישראל. מיד מתכנסים כל הנביאים והולכים אצלה, והיא אומרת, (איוב כא, לד) "ואיך תנחמוני הבל ותשובותיהם נשאר מעל" וכו'. מיד הולכים כלם לפני הב"ה, ואומרים, רבש"ע אינה מקבלת ממנו תנחומים, שנאמר (ישעיהו נד, יא) "עניה סוערה לא נחמה". אמר להם הב"ה, "אני ואתם נלך וננחמנה, הוי "נחמו נחמי עמי" וכו'. מיד ילך הב"ה, ויאמר לה, בתי כל כעס זה למה וכו', ע"ש. ובאמת צריך להבין כל הויכוח הזה מה ענינו. דע כי בזמן הגלות הנה השכינה עומדת בתוך הקליפות בכמה מיני צער, דהיינו שאין אורותיה מאירים וכוחותיה שולטים מפני שליטת הס"א, שניתן לה מקום בחטאי ישראל. ובאמת אפילו שכנגד כל הצער שסבלה בגלות יהיה שכר וטוב בזמן הגאולה, הנה אין זה נחמה מספקת להעביר הצער למפרע, כי אי אפשר לסבול שהס"א תהיה שולטת אפילו רגע אחד על הקדושה, ואפילו שבסוף תכנע. הנה על כיוצא בזה נאמר (ברכות כח.) "לשתמיש אניש בכסא דמוקרא ולמחר יתבר"; ומפני זה אין נחמת התיקון נחמה למפרע. וצריך שתדע, כי כל הדברים הנזכרים בכנסת ישראל על השכינה, מדבר רק בבחינת היותה שרש לישראל, שעל כן נאמר (ישעיהו נ, א) "ובפשעכם שולחה אמכם". ובהיותה מדברת כפי ישראל, על כן נאמר בה, חובות עליך, כדברי המדרש, כי הוא משיב לה על פי דבריה, שהיא מדברת כמו ישראל:

והנה צריך שתדע, כי השכינה בהיותה בגלות נאמר בה (שה"ש א, ו) "אל תראוני שאני שחרחרת", ונראים בה כל הפגמים וכל הקלקולים במדרגותיה, אשר על כן שולטים כנגדה הס"א. אך באמת איננו כך, כי אין שייך חסרון ושינוי במהות הספירות, אלא העלם הארה הוא והסתרת פנים. ונמצא שלפי האמת אין חסרון בשכינה, אלא נראה חסרון, והוא העלמת הכח. והנה על זה הענין כתוב (מלאכי ג, ו) "אני ה' לא שניתי", כי אני ה' הוא סוד קב"ה ושכינתיה, ואין שייך ביניהם שינוי, פירוש - כי מה שהוא לפי

התפשטות המדות, ומהותם זה לזה, אין שייך שינוי כלל, רק למקבלים הוא השינוי, כי יהיה הסתרת פנים, ואז נראה כאילו המדריגה ההיא חסרה והמאור ההוא נגרע. ובאמת אין זה אלא כי אם העברת הקלקול, כי חטאי ישראל מאז הגבירו כח הס"א, וניתן להם שליטה לינק מן המאורות. ובהיות השכינה מתלבשת בקליפות ומסתרת אורותיה, כפי ההעלם שהיא מעלמת - כך נגרשת ויורדת הס"א מן המאורות:

ואמנם כתוב (הושע יב, יא) "וביד הנביאים אדמה", וסוד הענין, כי השכינה נראית לנביאים בחזיונות שונים לפי ענין ההנהגה אשר בזמן ההוא, ועל כן נראו לנביאים כל אותם ענייני הגלות והיסורין לפי הקלקולים שמתקלקלים המדריגות בחובי ישראל. ובנחמות להיפך, שהם תיקוני הקלקולים ההם. ועל כן הנביאים אינם יכולים לבוא אלא בכח מה שהם מקבלים, והוא המשתנה, ועל כן אינה מקבלת תנחומים, כי אין יש שינוי, ובאמת אינה שליטה ששלטה הס"א, כי אדרבא (תהלים קג, יט) "ומלכותו בכל משלה", והוא העלמת אור מה שהם חושבים לשלוט, והוא - לקחת מהם השליטה אשר להם בטענה כי מפני חטאת ישראל. והנה התורה סודה חיבור קודשא בריך הוא ושכינתיה, וזה אינו משתנה כלל, אלא שהב"ה רוצה להעביר על הדבר, להיות מעלים האורות ומסתימם לצורך ישראל מפני הגלות:

והנה שכינה אומרת שכיון שהיא בגלות לא היה לישראל לשמור שבת והמצות (ילק"ש שם). וענין שבת הוא ש' בת, והוא חיבור קודשא בריך הוא ושכינתיה שבאמת אינו נפרד. ועל זה משיב הב"ה "בתי הגיע זמנך ליגאל" (שם, שם) והוא סוד גדול, כי מה תשובה היא זו לנחמה לפי הטענה שהיא טוענת. אך סוד הענין הוא (ישעיהו נו, א - ב) "שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה וכו' אשרי אנוש יעשה זאת וכו' שומר שבת מחללו" וכו', כי השבת הוא ממש בחינת הגאולה, ובהיותו נשמר בגלות גורם הכנה והזמנה לגאולה עצמה. ועל כן משיב לה הקב"ה, "הגיע זמנך ליגאל", כי באמת השבת הוא גרם לה זה. אך על ענין הנחמה אומרת (ילק"ש שם) "איני מקבלת תנחומין עד שתביא כל אותם הרשעים" וכו'. ואז נאמר (ישעיהו מט, כו) "והאכלתי את מוניך את בשרם" וכו':

ואודיעך בזה סודות גדולים, כי זאת היא הנחמה האמיתית בהראות האמת שהגלות עצמו לא היה חסרון, אלא אדרבה פעולה נסתרת ועשויה במארב אל הקליפות עצמם. הנה כבר שמעת למעלה כי תוקף הס"א הוא בחינת זבף שהוא בחיצוניות, והוא מקבל ממש מבחינת הבשר, שהוא הכלי החיצון, כאמור למעלה. ובאמת בבחינת הדם שבו, שהוא סוד הגבורות, שם נאחזת הס"א בתוקף, והוא סוד בשר ודם, שמשם נמשכת

צז"ע שלהם, לחלל שם צתכדפת שש"ף. והשכינה הניחה כך בתתה מקום ליניקתם. אך בסוף הכל יראה שלא היתה זו אפילו שליטה לשעתה, אלא פעולה נסתרת של השכינה לדחותם מן הקדושה ומישראל. וזה עיקר כעסם בבשתם, כי מה שחשבו הם להרע, אותו המעשה עצמו היה להפך, ואין להם אפילו נחמת (ברכות כח.) "לישתמיש איניש". ואז (ישעיהו מט, כו) "והאכלתי את מוניך את בשרם, וכעסיס דמם ישכרון" בחינת אותו הבשר והדם שחשבו לשלוט, בכחו יראה איך זהו ממש דחיתם. וזה צמו סוד (ישעיהו נא, יב) "אנכי אנכי הוא מנחמכם", כי רק הב"ה יכול לנחם נחמה ממש. ובאמת זה סוד (ישעיהו מט, כו) "וידעו כל בשר כי אני ה' מושיעך", שהוא ממש ענין (מלאכי ג, ו) "אני ה' לא שניתי", והוא ענין (השוה, מנחות מד. תו"כ קדושים פ"ח יא) "אני ה' נאמן ליפרע ונאמן לשלם שכר", כי באמת קודשא בריך הוא ושכינתיה מצד עצמם שוים הם לכל ההשפעות, והחילוף לפי קבלת המקבל. ואמר (ישעיהו נא, יב) "מי את ותיראי" וכו' כי איך נחשוב שיש שליטה לס"א כלל, שהשכינה באמת יהיה בה חסרון או העדר, והרי הספירות הם ענין אחד עם הא"ס ב"ה, שאין שייך בהם פירוד כלל. על כן "מי את ותיראי מאנוש ימות", כי הס"א אינה אלא להבלע מן העולם. ואמר (שם, שם) "ומבן אדם חציר ינתן", והוא סוד מה שכתוב (תהלים לז, ב) "כי כחציר מהרה ימלו" וכו'. והסוד - כי הס"א לפי שרשה היא הפחותה שבבריאה, אלא שאיזה התפשטות נמצא לה מכח חטאי ישראל, ואז נראה שהיא רבה וגדולה. אך כאשר נמצאנה בשרשה - היא מעט והוא סוד (עובדיה א, ב) "קטון נתתיך בגוים בזוי אתה מאוד":

ישראל ואומות העולם

ובאמת אומות העולם נקראים אילן שענפיו מרובים ושרשיו מועטים, כי אינם יוצאים אלא מבחינה היותר תחתונה שבקדושה, והיא השרש המועט אשר להם. ולמטה בעולם מתפשטים ברבוי בכמה אומות, ובבא הרוח מלמעלה לדחותם, הנה הם נדחים מיד, כי אין להם העמדה. אבל ישראל הם אילן ששרשיו מרובים, שהרי ישראל נשרשים בכל המאורות כלם. ולכן אין הס"א יכולה לעקור אותם, כי אם הקטרוג במקום אחד, יתחזקו במקום אחר. וסוף סוף שרשם במקום שאין ס"א מגעת שם כלל. וישראל נקראים (תהילים פ, יא) "ארזי אל", מפני רוב גובה אחיזתם. אבל הס"א אינה באמת אלא כחציר השפל, העומד רק על הארץ, שהוא סוד מלכות, כי רק בחינה זאת היא השרש לס"א. ואף על פי שנראים גבוהים מפני התפשטותם, הנה אין זה אלא לפנים. ובחזרם לשרשם הם חציר, ואז נרמסים ברגלים, שהם בשני משיחים; כי היותר גבוה שבאומות העולם הוא תחתון מכל ישראל. ועל כן אמר (ישעיהו נא, יב) "ומבן אדם חציר ינתן". כי הנה

חטאי ישראל גרמו לס"א להמצא בבחינת בן אדם שלא היה ראוי להם, והיות השכינה בתוכם בגלות - אינה אלא פעולה להחזירה מבן אדם לחציר. ועל כן (שם, שם, יב - יג) "מבן אדם חציר ינתן ותשכח ה' עושיך", פירוש - וכי את (שכחה) [שכחת] ה' עושיך. והוא ענין כי (ישעיהו נד, ה) "בועליך עושיך", כי המלכות אינה אלא סוף הת"ת, ואין שייך פירוד, אלא העלמת אור להכרית הס"א ולא תדע. אמנם צריך שתדע, כי כל זה הוא במלכות, שהקלקול הוא לכאורה ולפנים, אך לא שיהיה כך בעצם, אך במשיח הוא בעצם כך. ונמצא שאפילו על השכינה הס"א משחקת, אבל באמת אינו כנראה לס"א, כי היא טועה בדבר. אבל המשיח כך הוא ממש, כי כן צריך להיותו מקבל יסורין לתקן פגמי ישראל. על כן (ישעיהו נב, יד) "כן משחת מאיש מראהו", כי התמיהה אינה על חנם, אלא על דבר אמת, כי כן משחת ודאי. והנה בזמן התיקון נאמר (שם, שם, טו) "כי אשר לא סופר להם ראו" וכו'. וסוד הענין - כי מה שהיו חושבים שהוא להשליטם, היה להכניעם, וזהו לא סופר להם ראו, כי באמת בהעלם היה מהם הענין הזה. ואז לא נשמע הדבר הזה, כי בכיסוי היה. וסוף (שם, שם) "אשר לא שמעו התבוננו", כי הם מתבוננים למפרע ממה שרואים עתה את אשר לא שמעו בהמצאו. ואמר (שם נג, א) "מי האמין לשמועתינו" וכו':

בכתב יד חסר ההמשך חבל על דאבדין ולא משתכחין: